

545469839

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

09.387 Ro

AANDSSVAGEANSTALTEN

PAA

GAMLE BAKKEHUS

1855-1905

RHB

09.38

Mo

xx.1

JENS RASMUSSEN HÜBERTZ.

AANDSSVAGEANSTALTEN

PAA

GAMLE BAKKEHUS

1855—1905

ET TILBAGEBLIK

PAA FORANLEDNING AF

ANSTALTENS BESTYRELSE

UDARBEJDET AF

E. V. ROLSTED

FORSTANDER

KØBENHAVN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKLÆR)

1905

Den 15de November 1905 er det 50 Aar, siden Aands- svageanstalten paa Gl. Bakkehus aabnede Knud Lyhne Rahbeks og Kammars gamle Stuer for de første 4 aandssvage, der her i Landet er bleven underkastede en fortsat metodisk Opdragelse; og denne Dag er saaledes en Jubilæumsdag ikke alene for Anstalten paa Gl. Bakkehus, men for hele det danske Aandssvagevæsen.*)

Indledning.

Den Udvikling, som Forsorgen for de aandssvage har taget i vort Land i de forløbne 50 Aar, vidner tilstrækkeligt om, at det Sædekorn, som Dr. Hübertz og hans Medhjælpere den Gang nedlagde, har været spiredygtigt, og det vistnok i en Grad, der langt har overtruffet de første Sædemænds dristigste Forventninger. Thi der er næppe nogen af de mange humane og filantropiske Opgaver, som i det forløbne halve Aarhundrede har beskæftiget vort Samfund, der i højere Grad end denne har formaaget at vække og vedligeholde saavel den private som den offentlige Interesse og Offervillighed — en Paastand, der blandt andet illustreres ved den Kendsgerning, at de 4 Patienter fra 1855 nu er bleven til 1700.

Dersom derfor Aandssvagesagens første Forkæmpere nu kunde staa op af deres Grav og se, hvorledes store og prægtige Huse til Bedste for de aandssvage er vokset

*) Det maa dog bemærkes, at Dr. med. C. F. Hansen allerede d. 1. Oktober 1852 i Slesvig By aabnede en Anstalt for 11 aandssvage Børn; denne Anstalt, der i 1862 overflyttedes til Sønderborg, talte paa den Tid, da Gl. Bakkehus Anstalten aabnedes, 28 Elever.

op trindt om i vort Lands skønneste Egne, da vilde de sikkert fyldes med Glæde og Overraskelse; de vilde med Forstaaelse træde ind i vore Skolehjem og i dissers øverste Klasser se en Del af de Resultater opnaaede, som de i levende Live maatte nøjes med at haabe paa. Men førte man dem ind i vore Asylter og forestillede for dem de Hundreder og atter Hundreder af hjælpeløse og elendige Væsener, hos hvem alle Forsøg paa at tænde Lys i den formørkede Aand var glippede, og naar de fremdeles hørte, at mangfoldige af de Børn, som Skolen i aarevis havde arbejdet med, kun kunde bringes et ganske lille Skridt henimod det normale Menneskes Tilstand og Vilkaar, saa vilde de skuffede tilstaa, at her var deres Forventninger langt fra gaaet i Opfyldelse.

Men om end Udviklingen har taget en anden og delvis ugunstigere Retning end den, Sagens første begejstrede Forkæmpere havde ventet, saa vil vort nuværende Samfund derfor ikke vide disse Mænd mindre Tak for det banebrydende Arbejde, de har gjort for denne gode Sag. Det forestaaende Jubilæum giver saaledes en naturlig Anledning til at mindes de Mænd, der i Tale og Skrift saavel som i Gerning var Aandssvagesagens Pionerer og Grundlæggere i Danmark. Forinden vi gaar over til at kaste et Blik tilbage paa selve Anstaltens Historie, skal vi derfor forsøge at give en Fremstilling af de forberedende Arbejder, der fra forskellig Side er gjort i denne Sag.

FORHISTORIE.

For rettelig at vurdere de Bestræbelser, der førte til Oprettelsen af Danmarks tørste Aandssvageanstalt, maa man erindre, hvor lidet Psykiatrien og alle herhen hørende Forhold paa den Tid var udviklede saavel i Udlandet som herhjemme. Det var kun 50 Aar siden, at Pinel udfriede de hidtil i Kælderfængslerne i Bicêtre lænkebundne afsindige, og hvad vore egne sindssyge angaar, da havde Staten først i 1852 ladet oprette den første egentlige Helbredelsesanstalt for dem. Størsteparten af vore sindssyge var endnu overladte til deres Familier, hvem det paalaa at beskytte Samfundet imod dem, og som derfor enten maatte lade dem mandstærkt bevogte eller lade dem »beplanke«, d. v. s. indespærre i Bure eller Trækasser i afsides Dele af Husene. Ifølge Dr. Hübertz fandtes der endnu i Begyndelsen af Fyrerne i Danmark 133 saadanne private Daarekister, af hvilke de fleste var benyttede. De afsindige, som paagældendes Slægt ikke kunde eller vilde paatage sig Ansvaret for, blev af det offentlige anbragte i de Daarekister, der ifølge kgl. Reskript af $\frac{3}{1}$ 1738 af Stiftsøvrighederne var blevne indrettede i Forbindelse med Provinssygehusene; men hvor saadanne Daarekister ikke fandtes, blev de almindelige Arrestlokaler jævnlig benyttede. Forskellen var dog ikke stor, idet Behandlingen her som der mindre tog Sigte paa at forbedre de sindssyges Kaar end paa at sikre Samfundet imod dem. De aandssvage maatte i de Tider dele Skæbne med de sindssyge; thi indtil et godt

Stykke ind i det 19. Aarhundrede anede selv Lægerne næppe nogen væsentlig Forskel mellem Aandssvaghed og Sinds sygdom, mellem »den medfødte og den erhvervede Fjollethed«.

Efter at denne Forskel var bleven erkendt, og der var bleven slaaet kraftig til Lyd for at tilvejebringe Helbredelsesanstalter for de sindssyge, var endnu den Anskuelse almindelig udbredt baade her og i Udlandet, at Idiotien var uhelbredelig, og da de Krav, der med Rette stilledes til Foranstaltninger for de sindssyge, endnu langt fra var sket Fyldest, saa vil man forstaa, at der behøvedes en energisk og udholdende Agitation for at faa vakt den Opmærksomhed og virksomme Interesse, som maatte til for ogsaa at fyldestgøre de aandssvages Krav. At Dr. Hübertz frem for nogen var i Besiddelse af denne utrættelige Energi og Udholdenhed, og at hans Kolleger i Komiteen til Oprettelse af en Helbredelsesanstalt trofast holdt ud med ham, til Maalet var naaet, er det kun simpel Retfærdighed at indrømme. Men deres Bestræbelser vilde næppe saa hurtig have sat Frugt, dersom ikke Jordbunden var bleven forberedt og Kendskab til Sagen og navnlig til dens Stilling i Udlandet var bleven udbredt gennem Pressen, gennem Pjeser og fornemmelig gennem vore lægevidenskabelige Tidsskrifter.

Saaledes giver allerede i 1846 Ugeskrift for Læger, som den Gang redigeredes af L. Brion og C. Hempel, Meddelelser om den Idiotskole, som Generalinspektøren for Frankrigs Sindsygeasyler Ferrus nogle Aar i Forvejen havde ladet oprette i Bicêtre, hvor der foruden afsindige var anbragt et stort Antal af aandssvage. Dr. Voisin, som allerede 1830 havde udgivet sit Skrift »l'idiotie chez les enfants«, var paa den Tid Læge ved Aandssvageafdelingen, og under ham var det, at den ikke lægekyndige Seguin med stor Ihærdighed og ikke mindre Held havde begyndt Undervisningen af de aandssvage.

svage Børn. Ugeskriftet giver forskellige Oplysninger om denne Undervisnings Resultater og anfører adskillige Eksempler paa meget lavtstaaende aandssvage, som dog ved Skolens ihærdige Bestræbelser opnaaede en respektabel Udvikling. Det nævnes ogsaa som Ferrus' Fortjeneste, at han for Bicêtre havde erhvervet en Landejendom, St. Anna, paa 90 Tdr. Land, hvor saavel sindssyge som aandssvage og epileptiske efter en større Maalestok beskæftigedes ved Markarbejde til stor Forbedring af Patienternes baade legemlige og sjælelige Tilstand.

I Juliheftet 1851 af Bibliotek for Læger tog dette Tidsskrifts unge, energiske og ansete Redaktør Harald Selmer (født 1814, død 1879), der allerede den Gang indtog en Førerstilling blandt vore Psykiatrer, Ordet for de aandssvages Sag i en Artikel »Om Idiotisme og Idiotasylter«.

Da Selmers Indlæg i Idiot-sagen er et af de vægtigste, klareste og mest fremsynede, der i det hele taget er fremkommet, vil et kort Referat formentlig være paa sin Plads her.

S. giver først en Karakteristik af Aandssvaghedens Natur, dens legemlige og aandelige Symptomer, en Karakteristik, der ikke alene med Henblik paa Datidens Kundskab til Sagen maa kaldes klar og rammende, men som ogsaa i alt væsentligt holder Stik overfor Nutidens Betragtning af Sagen. S. indrømmer vel uforbeholdent, at der gives Idioter, paa hvem selv den omhyggeligste Behandling og Opdragelse er spildt; men han hævder, at Kendetegnene paa en saa stor Haardnakethed af Ondet er i den Grad usikre, at det eneste

HARALD SELMER.

Selmers Indlæg i Aandssvagesagen.

paalidelige Kriterium paa Uhelbredelighed *) er mislykkede Behandlingsforsøg, naar disse har været fortsatte i tilstrækkelig lang Tid, paa passende Maade og under heldige ydre Betingelser. S. skitserer dernæst — nærmest efter Seguin —, hvorledes Idioten bør behandles og opdrages, og han lægger stærk Vægt paa, at Behandlingen paabegyndes lige saa tidlig, som Idiotien er erkendt, selv i de allerførste Leveaar. — I den Oversigt og Vurdering af, hvad der indtil 1850 er gjort i Europa og Amerika, giver han de to Ikke-Læger Seguin i Paris og Saeger i Berlin Æren for saavel ved deres praktiske, ihærdige Arbejde som ved deres Skrifter at have bidraget mest til at kaste Lys over og vække Opmærksomhed for Aandsvagesagen. Og han kommer til det Resultat, at

»om end de fleste af Asylerne rundt om i Europa har bestaaet for kort til, at man med Bestemthed kan bedømme Udbyttet af deres Virksomhed, saa er det dog udenfor al Tvivl, at Idiotismen, meget langt fra at være en Tilstand, der er afskaaren fra anden Hjælp end den palliative, som Velgørenheden formaar at yde, i Virkeligheden levner de allerfleste af dens Offere saa megen Perfektibilitet, at det lønner Umagen at dyrke denne Jordbund, som man hidtil har anset for aldeles ufrugtbar«.

. . . »Og naar man betænker den forholdsvis korte Tid, der er hængaet, siden man overhovedet begyndte at dyrke den, er man vel berettiget til at nære det Haab, at hvad der nu kun sker stykkevis og ufuldkomment, med Tiden vil lade sig udføre efter en Maalestok, som vil udjævne det Misforhold, der endnu maaske kan synes at være mellem Anstrengelsernes Størrelse og Omfanget af det, som opnaas. Man kan ikke afvise Analogien mellem dette Anliggende og Daarevæsenets Stilling for et

*) eller »Uopdragelighed«, et Udtryk, som S. var ædruelig og klartseende nok til at bruge, om ikke i Stedet for, saa dog afveksende med »Uhelbredelighed«.

Par Menneskaldre siden. Man havde den Gang lige saa lidt tænkt paa Muligheden af en planmæssig Helbredelse af de afsindige, som indtil for faa Aar siden paa Muligheden af Idioternes Udvikling gennem en principmæssig fysisk og moralsk Opdragelse; og dog viste Pinel, at Afsindigheden ofte er en helbredelig Sygdom, ligesom Seguin har godgjort Idioternes Opdragelighed. Det varede længe, inden Samfundet ret levende blev sig sine Forpligtelser overfor de afsindige bevidst; og som vi har set, er en saadan Bevidsthed ogsaa med Hensyn til Idioterne endnu langt fra at være trængt igennem; men ligesom det egentlig var Opkomsten af større og velindrettede Daareanstalter, der lod det blive indlysende, hvor meget der hidtil havde været forsømt mod hine, saaledes er der vel heller ingen Spørgsmaal om, at hvad man skylder disse vil gøre sig gældende, naar de allerede oprettede Idiotasyler har faaet fastere Fod og kan forelægge bestemte Resultater; og den Tid vil da upaatvivlelig komme, da Idiotasyler vil udgøre et lige saa væsentligt Led i de offentlige Sundheds- og Velgørenhedsforanstaltninger som Asyler for sindssyge, Døvstumme- og Blindeinstituter.«

I Slutningen af sin Afhandling drager Dr. Selmer med sædvanlig Klarhed et Par Grænselinier, idet han for det første, med al Anerkendelse af den betydelige Fortjeneste, som Ikke-Læger som Seguin og Saegert har indlagt sig af de aandssvages Sag, og med Indrømmelse af, at selv Lægerne uden Opdragelseskunstens Hjælp intet kan udrette for Idioterne, hævder, at dette Omraade dog maa forbeholdes Lægevidenskaben, og for det andet viser, at Idioternes Behandling — lige saa lidt, som den bør blive en blot Humanitets- og Opdragelsessag — heller ikke hører hjemme i Sindssygeanstalterne, da disse har en helt forskellig Opgave. Hvorefter han konkluderer til »Særegne Idiotasyler«.

Hans Udtalelser herom fortjener at kendes:

»Vi har set, at flere af dem, som har interesseret sig mest for Idioterne, ikke har været Læger; Seguin er det ikke, Saegert ikke heller, og uagtet det engelske Idiot-asyl tildels er blevet til ved Medvirkning af Læger, har disse dog næppe den væsentligste Andel i Behandlingen. Man kunde altsaa mene, at dette Anliggende egentlig ikke er et lægeligt, men en blot Humanitets- og Opdragelsessag, og denne Paastand har vægtige Stemmer, navnlig Seguins, for sig. Imidlertid kan dog Analogien med Døvstumme- og Blindeopdragelsen, hvortil man i saa Henseende fornemmelig har henvist, ikke ganske gælde. Idiotismen er en langt mere gennemgribende patologisk Tilstand end de døvstummes og blindes: hos disse er i Reglen kun enkelte Organer satte ud af Funktion; hos Idioten er hele Konstitutionen afficeret, ofte saa dybt, at han allerede ved første Øjekast røber sig som et sygt Individ. Han maa altsaa allerede i somatisk Henseende kunne være Genstand for en langt mere omfattende lægelig Omsorg end hine, og vi har set, at Saegert i fuldeste Maal anerkender dette, ligesom ogsaa alle er enige i, at de hygiejniske Forhold, hvorunder han stilles, har en afgjort Indflydelse paa Behandlingen. Men heraf følger endvidere, at selve hans Opdragelse nødvendigvis maa være baseret paa fysiologiske Grund-sætninger og stadig tage et Hensyn til hans patologiske Tilstand, som næppe ustraffet kan tilsidesættes . . .

Men idet vi saaledes maa vindicere Lægevidenskaben dette Gebet uden dog dermed at ville paastaa, at denne skulde kunne udrette meget for Idioterne, naar den ikke vil tage en paa deres Ejendommeligheder nøje beregnet og for Lægevidenskaben som saadan fremmed Opdragelseskunst til Hjælp, maa vi tillige erklære det for en stor Vildfarelse, om man vilde mene, at Idiotbehandlingen omtrent maatte falde sammen med Daarebehandlingen og altsaa kunne gennemføres med Held i Asylerne for

afsindige, en Mening, der let kunde opstaa, naar man af det foregaaende har set, hvorledes man i flere Asyler (Bicêtre, Hauwell, Lancaster) har oprettet Idiotskoler, der ingenlunde har været uden Resultater. Idiotbehandlingen er nemlig baade efter sit Øjemed og efter de Midler, den udkræver, meget afvigende fra de afsindiges Behandling. Hin gaar ud paa at udvikle de rudimentære Evner saa meget som muligt, paa at forvandle et dyrisk Væsen til et intellektuelt, altsaa at bringe det, som tidligere kun eksisterede i Muligheden til at træde frem i Virkeligheden: denne derimod lader sig væsentlig nøje med at fjerne de patologiske Elementer, der har vokset et fuldt udviklet Sjæleliv over Hovedet, med at bringe den tidligere Tilstand, som alt har eksisteret i Virkeligheden, tilveje igen. Den ene er altsaa mere producerende, den anden gaar derimod væsentlig kun ud paa at restituere og har dermed løst sin Opgave, hvad enten nu det saaledes restituerede Individ staar højt eller lavt i moralsk og intellektuel Henseende, hvorimod Idiotbehandlingen har forfejlet sin, dersom Idioten ikke udgaar deraf i en fuldkomnere Tilstand end han befandt sig i, da den begyndte . . .

Særegne Idiotasyler, med særegne Bygninger, særegne Læger, særegne Lærere og særegne Helbredelses- og Opdragelsesapparater, er altsaa en af de Humanitetsfordringer, som Nutiden begynder at gøre gældende, og som den ikke vil undlade, tidligere eller sildigere, ogsaa at stille til vort Land, som ikke hører til dem, der har mindst Opfordring til at efterkomme et saadant Krav. Vi har i Danmark over 2000 Idioter, for hvem intet er gjort, hvoraf de fleste henslæbe en dyrisk Tilværelse under Forhold, som kun giver en saa ringe Garanti for deres humane Behandling, at den simple Menneskelighed ikke kan føle sig tilfredsstillet derved, selv om man intet Hensyn vilde tage til, at mange ved hensigtsmæssig Omsorg maatte kunne hæve

sig højt over deres nuværende Standpunkt. Det vil derfor visselig gaa her, som det er gaaet andetsteds, at naar den mest højrostede Trang til Foranstaltninger for de afsindige er afhjulpen, vil man erkende, hvor saare meget der endnu staar tilbage, inden man selv nogenlunde har tilfredsstillet de Fordringer, Humaniteten i denne Retning med Føje kan gøre til et civiliseret Samfund«.

Idet vi forbeholder os senere at give en samlet Fremstilling af Dr. Hübertz' og den af ham dannede

DANIEL FREDR. ESCHRICHT.

Komitees Bestræbelser for Aandssvagesagen, skal her foreløbig kun nævnes, at Komiteen den 27. September 1854 udsendte sin Indbydelse til at yde Bidrag til Oprettelsen af en Helbredelsesanstalt for idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn, og at Dr. Hübertz i December 1854 udgav sin Bog: »Svagsindighed eller Idiotisme og dens Helbredelighed«.

Iøvrigt fortsætter vi vor Redegørelse for den Bevægelse, der i 1854—55 fra anden Side rejstes til Fordel for de aandsvage.

I denne Bevægelse indtager Prof. i Fysiologi ved Københavns Universitet Daniel Fredr. Eschricht, f. D. F. Eschricht. ^{18/3} 1798, d. ^{22/2} 1863, en ret fremskudt Stilling. Hans Virksomhed i denne Retning falder omtrent samtidig med Dr. Hübertz' og Komiteens og gaar for saa vidt parallelt med denne, som han i Skrift og i Tale, i videnskabelige som i folkelige Kredse med Iver og Sagkundskab taler Idioternes Sag; men han stiller sig tillige i Modsætning til Dr. H., dels af saglige, dels — som det synes — af personlige Grunde.

Allerede i Januar 1853 aflagde E. et Studiebesøg i Saegerts Anstalt i Berlin og blev ved dette løsrevet fra den Forestilling, han hidtil havde næret, »at alt, hvad der berettes om Helbredelighed af medfødt Aandssløvhed, turde bero paa en Skuffelse«. Han erkender vel endnu, at den medfødte Aandssløvhed i enkelte Tilfælde (omtrent 2 af 100) ikke synes at tilstede nogen Bedring, i andre kun en meget indskrænket, samt at Idioten næppe nogensinde vil kunne uddannes til en ved sine Aands-evner højtstaaende Personlighed. Men han tror dog paa den medfødte Aandssløvheds Helbredelighed, for saa vidt som »den lader sig mindske tilstrækkeligt til ikke længere at forhindre fornuftig Virksomhed i Menneskeheden og Borgersamfundets Tjeneste.«

Efter at have vundet denne Overbevisning holdt E. i Januar 54 Foredrag i Medicinsk Selskab om Idiotismens Helbredelighed, udgav samme Aar sin Bog »Om Muligheden af at helbrede og opdrage Idioter«, holdt i Januar 55 i Industriforeningen Foredrag om »De første Idiotopdragere«, indledede i Februar samme Aar i Medicinsk Selskab en Diskussion om »En Idiotanstalts hensigtsmæssige Ordning« og deltog desuden i Diskussionen om Aandssvagesagen i Dagspressen.

I sit første Foredrag i Medicinsk Selskab hævder E., at Læger formentlig ikke var skikkede til at forestaa Aandssvageanstalter, men at Seminarister eller Mænd med lignende Dannelse fortrinsvis maatte kvalificere sig dertil; dog slutter han sit Foredrag med at opfordre Lægestanden til at stille sig i Spidsen for en Virksomhed, der havde Idioternes Tarv til Maal, noget, som maatte anses for paatrængende nødvendigt paa Grund af den store Mængde af disse ulykkelige, som fandtes her i Landet.

Ved Diskussionen i Selskabet i Februar 55 hævdede E. Nødvendigheden af en ren Aandssvageanstalt, der

hverken optager sindssyge eller epileptiske, hvorimod Etatsraad Dahlerup (Redaktør af »Bibliotek for Læger«) finder det rimeligt, at Børn med Konvulsioner, der gaar over i Epilepsi med hyppige Anfald og sløvet Aandstilstand med Held kan behandles blandt Idioterne. Diskussionen drejer sig for en Del om Fremgangsmaaden ved Valget af Anstaltsforstanderen. E. holdt paa en Slags Konkurrence, idet man burde til »Hovedforstander« vælge den, der med størst Flid og Held havde arbejdet i de eventuelt opstaaende mindre Anstalter (E. havde paa den Tid ganske privat sammen med nogle Venner af Sagen paabegyndt Opdragelsen af enkelte aandssvage med Moldenhawer som Lærer). Djørup og Ballin udtalte sig imod Betimeligheden af en Idiotanstalts Anlæggelse her i Landet. Overlæge Brion hævdede, at Oprettelsen af en saadan Anstalt i hvert Fald ikke burde være et Statsanliggende, da der for Tiden stilledes saa store Krav til Staten i mange andre humane Retninger.

Som vor Lægestand i det hele saaledes modtog ogsaa E. Meddelelserne fra Udlandet om aandssvages Helbredelse med en passende Blanding af velvillig Interesse og forsigtig Kritik. I sit Skrift »Om Muligheden af at helbrede Idioter« udtaler han saaledes, »at hvis alt, hvad der berettes om Idioters Opdragelighed og Helbredelighed o. s. v., bekræfter sig, saa er en særegen Opdragelses- og Helbredelsesanstalt for aandssløve Børn ikke alene en uafviselig Humanitetsfordring til Samfundet, men en Fordring, hvis Opfyldelse ingen Opsættelse taaler.«

Idet han senere (Side 12) dvæler ved den store Vinding ikke alene for den sindssyge selv, men ogsaa for Staten ved, at han helbredes, siger han i Analogi hermed om den aandssvage:

»Hvis nu ogsaa de aandssløve og idiote Børn skulde være at anse for helbredelige, men dette dog kun ved Foranstaltninger paa offentlig Bekostning, saa vilde disse vægtige Grunde for en snarest mulig Hjælp fra Rege-

ringens Side gælde for dem med forøget Styrke; thi ved i et Barn at vinde et gavnligt Medlem fremfor et paa Livstid forsørgelsesberettiget Individ bliver Fordelen for Staten saa mange Gange større, som dets Levetid i Gennemsnit er længere.« E. er dog saa forsigtig at hævde, at før man tør kræve store Ofre af Staten paa dette Omraade, maa man først selv være fuldt overtydet om, at der ogsaa tør fæstes ubetinget Tillid til alle de fremkomne gunstige Beretninger. Han gør opmærksom paa, at Sagen endnu er ny, og at dens første Forkæmpere, om de end ikke har gjort sig skyldige i nogen som helst urigtig Angivelse af Kendsgerninger, dog muligens kunde have ladet sig forlede til en eensidig og derfor mindre rigtig Opfattelse af disse. Er man imidlertid fuldkommen paa det rene med, hvad der er afgjort og uimodsigelig rigtigt, da vil man ogsaa med Fasthed og fuld Fortrøstning kunne træde frem for Medborgere eller for Regeringen og gøre sine Fordringer gældende.

Vi nævnede foran, at E., idet han kraftigt støttede Aandssvagesagen i sin Helhed, traadte i Modsætning til Dr. Hübertz. Dette var navnlig Tilfældet i Spørgsmaalet om Epileptikerne. Som vi har set, gik den af Dr. H. dannede Komites Opfordring ud paa at bidrage til Oprettelsen af en Anstalt for idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn. Imod denne Sammenblanding opponerer E. stærkt, idet han hævder Vigtigheden af, at de aandssvage forbliver aldeles ubekendte med Sygdomsformer, der virker angribende paa Nervesystemet. »Navnlig maa voldsomme Krampetilfælde paa det omhyggeligste holdes udenfor det idiotiske Barns Nærhed. Det er bekendt, at Synet af et Krampeslag endog kan fremkalde et lignende Anfald hos ellers sunde Børn med svage Nerver, eller i alt Fald virke overmaade skadeligt ind paa deres Sjælero. For de aandssløve Børn gælder dette i fuldeste Maal. I Overensstemmelse hermed er det min fulde Overbevisning,

Eschrichts Opposition mod Hübertz' Sammenblanding af aandssvage og Epileptikere.

at enhver velordnet Helbredelses- og Opdragelsesanstalt for aandssløve Børn maa være lukket for epileptiske. Det følger heraf, at i det mindste jeg for min Del ubetinget vilde fraraade enhver Familiefader at indsætte sit aandssløve Barn i en Anstalt, der ogsaa stod aaben for epileptiske. Hvor forskellige imidlertid Meningerne kan være, ses deraf, at i denne Tid en Indbydelse er udgaaet fra Hr. Dr. Hübertz i Forbindelse med 5 hæderlige Medborgere til at begrunde en Helbredelsesanstalt for Idioter og epileptiske, hvis Bestyrelse han selv vil overtage. Hvor meget Held jeg end ønsker ham i hans Foretagende, vilde jeg dog anse det for højst beklageligt, om Familiefædrene i Danmark ikke endog lige fra først af havde Lejlighed til at vælge mellem den efter denne Plan grundlagte Anstalt og een eller flere andre.«

Dette Angreb imødegaar Hübertz i sin Bog, Side 99 og flg. Han gør først opmærksom paa, at selv om en Idiotanstalt ønskede at undgaa Optagelsen af Epileptikere, saa vilde dette i mange Tilfælde ikke være muligt, fordi Krampetrækninger, Konvulsioner, ja selv virkelig Epilepsi ofte optræder som Komplikation til Aandssvagheden; han fremhæver derhos, at selv den »rene« Epileptiker vil, naar han i længere Tid har været heftigt og hyppigt paavirket af sine Anfald, frembyde et Billede, der staar Idiotens meget nær; og hvad de Epileptikere angaar, der endnu ikke er prægede af aandelig Svækkelse, saa mener H., at naar man dog i Idiotanstalten maa være belavet paa at imødegaa Epilepsien hos de aandssvage, og der er Haab om paa lempelig Maade og ved de samme Midler at kunne hjælpe nogle af de ikke aandssvage Epileptikere, saa bør man ogsaa tilstede disse Adgang til Anstalten, saa meget mere, som de ofte er lige saa hjælpeløse som de aandssvage og desuden frem for disse har en levende Følelse af deres Hjælpeløshed og af den Uhygge, Skræk og Modvilje, som deres Anfald

ofte fremkalder hos Omgivelserne. Endelig hævder H. med Styrke, at Epileptikerne ikke kan paaføre Idioterne nogen Fare. »Dertil har jeg — siger Hübertz — set begge Klasser for hyppigt i hinandens Selskab saavel i Idiotanstalter som i andre veldædige Stiftelser rundt om i Europa, just fordi Idiotten af alle paavirkes mindst af at se et epileptisk Anfald.«

Om Muligheden af Epilepsiens sympatetiske Overførelse paa aandssvage.

Paa dette Punkt vil Nutidens Læger og Anstaltsledere ubetinget give Dr. H. Ret. Allerede Duurloo udtaler sig i 3die Aarsberetning, Side 7, saaledes herom: »Til Beroligelse for de Forældre, som nærer Frygt for, at Epilepsien sympatetisk skulde kunne overføres paa deres svagsindige ikke epileptiske Børn, som de har betroet til Anstaltens Varetægt, kan jeg erklære, at uagtet her, saa længe Anstalten har bestaaet, er forefaldet Krampeanfald i hundrede-, ja i tusindvis for alles Øjne, har ingensinde Synet deraf fremkaldt den ringeste Nerverystelse hos de smaa Beskuere . . . Det er bekendt nok, at sunde Børn med et pirreligt Nervesystem ved et saadant Syn kan være udsatte for Fare; men hos Idiotten mangler netop Mediet for en saadan sympatetisk Overførelse: skarp Opfattelse, bevidst Reflektion og livlig Fantasi, saa at i dette Punkt hans Svaghed netop udgør hans Styrke«.

Hertil kan føjes, at Gl. Bakkehus nu efter 50 Aars Virksomhed ikke kender eet Eksempel paa, at Epilepsi ved »Smitte« er bleven overført paa aandssvage, uagtet Anstalten altid har huset et stort Procenttal Epileptikere. Paa et andet Punkt vil Nutidens sagkyndige derimod næppe give Dr. Hübertz Ret, naar han nemlig (Side 103) hævder, at det vil være en meget stor Velgerning saavel for Idioterne som for de ikke aandssvækkede Epileptikere at blive opdragede i fælles Anstalter med fælles Lege, Forlystelser og Undervisning. — »Lige Børn leger bedst« vil utvivlsonst her være den rigtige Rettesnor.

Med Nutidens Erfaringer for Øje synes denne Strid om Epileptikerne saaledes at savne tilstrækkeligt Grundlag. Vel maa man, som anført, give Eschricht Ret i, at epileptiske Børn med usvækkede Aandsevner ikke hører hjemme i en Aandssvageanstalt; men Spørgsmaalet om denne Klasse epileptiske er aldrig blevet aktuelt, rimeligvis fordi deres Antal er ringe, idet Krampeanfald i Barnealderen almindeligvis hurtig medfører aandelig Svækkelse. Paa Gl. Bakkehus er der saavidt vides aldrig anmeldt til Optagelse Epileptikere af denne Kategori, hvorimod de talrige mere eller mindre aandssvage Epileptikere, der i Tidens Løb er blevne optagne, utvivlsomt selv har haft Gavn af Anstaltsbehandlingen uden i nogen Maade at være til Men for Kammeraterne.

Hübertz tog imidlertid Eschrichts Kritik saa alvorlig, at den foranledigede ham til i September og Oktober 1855 at foretage en Udenlandsrejse — til Frankrig og Tyskland — med det Formaal at indhente saa mange sagkyndige Udtalelser og officielle Erklæringer som muligt om dette Spørgsmaal. I den Beretning, han derom indgiver til Komiteen den ²³/₁₁ 55, altsaa en Uge før sin Død, udtaler han, at han med Hensyn til Anstaltens Plan ikke absolut ønsker at sætte Epileptikernes Optagelse sammen med Idioterne igennem, men »at han beredvillig vil vige for fornuftige Forestillinger, men ikke for ugrundede Formeninge, som en og anden kan finde i sin Fantasi.« Beretningen*) er rig paa Vidnesbyrd især fra franske Videnskabsmænd, og disse gaar i det hele og store ud paa, at Epilepsi ikke »smitter«, og at Optagelsen af Idioter og Epileptikere i samme Anstalt, dog helst i forskellige Afdelinger, saaledes som Tilfældet er i franske og tyske Anstalter, maa anses som forsvarlig. Hübertz slutter derfor ogsaa sin Beretning med at sige, »at han saaledes ikke ser nogen Foranled-

*) I Gl. Bakkehus' Arkiv.

ning til at gøre Forandring i den for Anstalten paa Gl. Bakkehus lagte Plan, men skal overlade dette Spørgsmaal til Komiteen og rette sig efter den Bestemmelse, der tages.

Til Eschrichts saglige Opposition imod Hübertz hører ogsaa hans i Medicinsk Selskab fremsatte Paastand, at ikke Læger, men Pædagoger er de rette Folk til at lede en Opdragelsesanstalt for aandsvage; men selv bortset fra dette Principspørgsmaal synes E. i det hele taget ikke at anse H. for at være den rette Mand til at føre denne Sag igennem. I hvert Fald optræder han i Slutningen af sit Skrift som en Modstander af H. og lægger hans og Komiteens Bestræbelser adskillige Hindringer i Vejen. Saaledes siger han (Side 114): »For at skride til Oprettelsen af en større Idiotanstalt maa den første og fornemste Betingelse for dens heldbringende Virksomhed allerede være opfyldt: den Betingelse at have fundet en Mand, der for Danmark kan ventes at ville blive, hvad for Frankrig en Seguin, for Schweiz en Guggenbühl, for Preussen en Saegert er blevne. Og en saadan Mand er endnu ikke funden — og er ikke let at finde. Intet vilde være fordærveligere for den Sag, i hvis Interesse dette Skrift er udarbejdet, end om en stor og kostbar Anstalt skaffedes til Veje ved den første Begejstring, og dens Udbytte skuffede alles Forventninger; og intet er sikrere, end at hele Udbyttet beror paa Forstanderens Personlighed og Duelighed i hans højst vanskelige og besværlige Hverv. Konkurrencen mellem flere mindre Anstalter yder ikke blot væsentlige Fordele ved at give Forældrene en Stemme i Valget af den, de vil anbetro deres Barn, men tillige ved at give Regeringen Lejlighed til at vælge den Mand, der skal overtage det vanskeligere og besværligere Hverv ved en større Anstalt.«

Endvidere udtaler E. (Side 118), at den danske Borgers Goddædighed maa anraabes til Fordel for de fattige

Eschrichts
Angreb paa
Hübertz.

aandssvage, »saa snart de Mænd (eller Dannekvinder) er fundne, der er det Kald voksne ved moderlig Kærlighed og mandig Kraft at vække en barnlig Sjæl til Livet i dette Ords ædlere Betydning.«

Og endelig slutter E. sin Afhandling med at sige, »at det for Øjeblikket ikke gælder saa meget om at fremkalde Oprettelsen af en stor og kostbar Anstalt under en enkelt lægevidenskabelig dannet Mands Bestyrelse, som snarere at finde unge, kraftige og ædle Mænd og Dannekvinder, der føler sig kaldede til at ofre deres Liv til at frelse ulykkelige, hidtil miskendte Børn fra aandelig Skindød, helbrede og opdrage dem til gavnlige Medborgere; at altsaa Regeringens første Opgave maa være at understøtte saadanne Mænd og Kvinder i deres Uddannelse til dette Kald og i Grundlæggelsen af deres Privatanstalter.«

I en Artikel i Berl. Tid. for $\frac{6}{12}$ 54 fastholder E. sin Modstand mod Komiteen, ikke alene i Spørgsmaalet om Epileptikerne, men ogsaa fordi Komiteen uden Konkurrence forud har valgt Bestyreren af sin Midte.

Skønt de citerede Udtalelser ikke indeholder Dr. Hübertz' Navn, end mindre en nedsættende Dom om ham, er de dog et tilstrækkelig tydeligt indirekte Angreb paa ham, hans Kvalifikationer og hans Foretagende, hvorfor de ogsaa mere synes egnede til at sprede end til at samle Interessen for Aandssvagesagen. Naar et lille Land som Danmark tager en Sag som denne op til Behandling, skulde man synes at dens Venner maatte være glade ved Udsigten til Oprettelsen af blot een Anstalt.

E. vil derimod have, at der skal begyndes med flere konkurrerende Anstalter, og naar han taler om disse og om de ædle Mænd og Dannekvinder, som skal grundlægge dem, som om nærliggende Muligheder, saa staar dette i mærkelig Modstrid med hans Fremhævelse af, hvor svært det er at finde netop de rette Mænd til en saadan Gerning. Denne Modsigelse løses delvis, hvis

den Formodning er rigtig, at E. paa den Tid dog havde fundet een Mand, der tilfredsstillede hans Fordringer til en Anstaltsleder. Meget taler for, at den Mand, hvem E. kunde ønske at se i Spidsen for en Aandssvageanstalt, var daværende cand. phil., nuværende Forstander for Blindeinstituttet Johannes Moldenhawer, født ^{14/7} 29; thi E. holdt jo paa Pædagogerne, og M. var den eneste Pædagog, der paa den Tid vides at have gjort sig bekendt med Aandssvagesagen, skrevet om den, ja endog praktisk arbejdet som Lærer for aandssvage, og alt dette ifølge Tilskyndelse fra Eschricht. Med Henblik paa M.'s senere Virksomhed for Blindesagen i Danmark maa man vel indrømme E., at han ikke har kastet sine Øjne paa den urette, men at M. — hvis det var faldet i hans Lod — sikkert ogsaa vilde have forstaaet at føre den Sag frem, for hvilken han — som Forholdene udviklede sig — nu kun kom til at staa som en af Pionerne. Som saadan skylder vi en kort Omtale af hans Virksomhed.

Moldenhawer
i Forhold til
Aandssvage-
sagen.

I Sommeren 1854 foretog M. en 3 Maaneders Udenlandsrejse. Denne var oprindelig planlagt som en Studierejse paa det almindelige Opdragelsesvæsens Omraade; men ifølge Tilskyndelse fra Eschricht blev det særlig Idiotanstalterne, der blev Genstand for hans Iagttagelser, saaledes som det ogsaa fremgaar af den 90 Sider store Beretning om Rejsen, som det følgende Aar udkom paa Gyldendals Forlag*). Denne skildrer Besøgene i 4 Anstalter, nemlig Saegerts i Berlin, Guggenbühls paa Abendberg og de to württembergske Anstalter i Wintthersbach og Mariaberg. Medens Opholdet i Berlin var af længere Varighed, dvælede M. kun et Par Dage i hver af de andre Anstalter.

Om end det maa siges, at M. i nogen Grad over-

*) J. Moldenhawer: Besøg i nogle Idiotanstalter paa en Rejse i Tyskland og Schweiz i Sommeren 1854. Iagttagelser angaaende Idioternes Væsen og Idiotopdragelsen. Kbhvn. 1855.

vurderer Betydningen af, hvad der ved et saa kort Studieophold som hans kan opnaas af virkelig Indsigt i Idiотиens Væsen og Natur og Maaden, hvorpaa den bedst skal behandles, saa havde Skriftet, paa den Tid det fremkom, utvivlsomt en ikke ringe Betydning ved at sprede Kendskab til og vække Interesse for en Sag, der endnu kun havde haft faa Forkæmpere i Danmark.

Af Enkeltheder i Skriftet turde M.'s Omtale af Guggenbühl endnu have Interesse: »Guggenbühl levede ugift, som han sagde mig, af den Grund, at han let, naar han var Fader, ved sine egne Børn kunde drages noget bort fra de stakkels Børn, for hvilke han ønskede at være i Faders Sted.« G. lægger overfor M. ikke Skjul paa de overordentlig store Vanskeligheder, han har haft at kæmpe mod, dels som Fordomme, dels som Misforstaaelser og Nedsættelser af hans Arbejde, hvorved Sagens Fremme i selve Schweiz var bleven skadet meget. M. udtaler i den Anledning med Rette, »at medens G.'s Navn har vundet Anseelse rundt om i Verden, navnlig i England, medens hans Anstalt umiddelbart og middelbart er bleven Udgangspunkt og Mønster for Anstalter i fremmede Lande, er den i selve Schweiz dels lidet kendt, dels mindre godt anset.«

I den paa Moldenhawers Udenlandsrejse følgende Vinter kom han til at virke som praktisk Aandssvage-lærer. Hermed gik det saaledes til:

Efter at Eschricht dels ved sin Bog, dels ved sit Foredrag i Industriforeningen havde henledet Opmærksomheden paa Idiotspørgsmaalet og tillige paa sig selv som en af Sagens mest ansete Forkæmpere, kom mange Forældre til ham med deres aandssvage Børn. E. henledede saa atter M.'s Opmærksomhed paa dem, saaledes at denne fik Lejlighed til at gøre et om end flygtigt Bekendtskab med adskillige aandssvage.

I Majheftet 1855 af Ugeskrift for Læger (Side 289) giver M. nogle »Meddelelser om idiote Børns Til-

stand og Fremskridt«. Af disse Meddelelser fremgaar, at de to Elever, som M. havde haft under Behandling 1 Time daglig i 3 Maaneder, var 10-aarige aandssvage Pigebørn af de mellemste Grader, at M. har gjort gode Iagttagelser angaaende deres Ejendommeligheder, at han særlig har lagt Vægten paa Sprogudviklingen, Artikulationen, og at han ogsaa trods den korte Tid har opnaaet et lille Resultat i saa Henseende.

Naar man betænker, at det selvfølgelig maatte staa klart for Hübertz og Komiteen, at de uden dygtige Lærerkrafter ikke vilde kunne fremme den Sag, de arbejdede for, vil man maaske undre sig over, at en saa stærkt interesseret og velbegavet ung Mand som M. ikke er bleven knyttet til Virksomheden paa Gl. Bakkehus, uagtet en Tilnærmelse skete fra hans Side. Forklaringen maa formentlig søges i en Korrespondance, som ifølge Gl. Bakkehus's Arkiv er ført mellem M. og Komiteen (ved Jacobsen). I sin Skrivelse, dateret December 54, til Komiteen erklærer M. at være paa det rene med den Behandlingsmaade af Idioter, som han maatte foretrække, og den Retning, i hvilken han kunde ønske at se en Idiotanstalt træde i Kraft i Danmark, og udtaler, at han ved sin Hjemkomst var besluttet paa efter bedste Evne at virke for Oprettelsen af en Idiotanstalt. Men da — som han siger — en Komite under hans Fraværelse ganske uventet var sammentraadt med det samme Formaal for Øje, anser han det dog for rettest at opgive sin Tanke om selv at indbyde til Oprettelsen af en Anstalt her eller i Slesvig, og i dets Sted at tilbyde Komiteen sine paa Rejser erhvervede Erfaringer ved overfor den at udvikle sine Anskuelser og derved om muligt faa Indflydelse paa Planens Udarbejdelse og Iværksættelse.

Komiteen opfatter denne Henvendelse til sig delvis som et indirekte Tilbud om at overtage en Lærerstilling ved Anstalten og anbefaler i den Anledning M. at

søge yderligere Uddannelse ved Arbejde i fremmede Idiotanstalter. Derimod giver Komiteen Afkald paa hans Medhjælp med Hensyn til Udarbejdelsen og Iværksættelsen af Planen til den paatænkte Helbredelsesanstalt. Med Hensyn til Tanken om M.'s eventuelle Ansættelse ved den nye Anstalt udtaler denne i en senere Skrivelse (af $\frac{5}{1}$ 55), »at det naturligvis maatte afhænge af denne Anstalts Karakter og Indretning og af Bestyrerens Personlighed og Dygtighed, om han kunde have Lyst til at indtage en Stilling ved den.«

Spørger man, hvorledes Samtiden og da navnlig Lægestanden stillede sig til de to Strømninger, der repræsenteredes af Hübertz og Eschricht, saa synes Lægestanden overvejende tilbøjelig til at stille sig paa E.'s Side, medens den dog samtidig forsøger at mægle imellem og at forene de stridende Parter. Den store Almenhed svigtede dog ikke H., men lod bestandig Bidragene til den projekterede Anstalt flyde rigelig ind. I Ugeskrift for Læger for $\frac{13}{1}$ 55 (Side 17) findes en Redaktionsartikel (Dr. Hempel og Dr. Engelsted): »Om de nyeste Bestræbelser her i Landet til Fordel for Idioterne«, af hvilken her skal gives et kort Uddrag til Oplysning om Lægernes Stilling.

Lægestandens
Forhold til
Striden imel-
lem Eschricht
og Hübertz.

Idet Komiteens Indbydelse af $\frac{27}{9}$ 54 til at yde Bidrag til Oprettelsen af en Anstalt aftrykkes, forsøger Forf. at afveje Betydningen af Komiteens og af Prof. Eschrichts Bestræbelser for Aandssvagesagen imod hinanden. Forf. mener, at E. har grebet Sagen an fra den rette Ende ved først gennem Tale og Skrift at forberede og begrunde den, hvorimod Komiteen begynder med at opfordre Offentligheden til at yde Bidrag til Sagen og først 4 Maaneder senere (i Januar 55) giver den nærmere Begrundelse i det af Hübertz udgivne Skrift. Forf. mener, at Komiteens Bestræbelser i meget høj Grad blev understøttede ved Prof. Eschrichts Virksomhed.

Hvad Stridsspørgsmaalet om Epileptikerne

angaar, da refererer Forf. først, hvad der fra begge Sider er fremført, hvorefter han for at komme til Klarhed over, hvorvidt Idioter og Epileptikere med Fordel kan behandles i Fællesskab, drager en Parallel mellem deres forskellige legemlige og aandelige Tilstand. Men naar han her stiller en meget lavtstaaende aandssvag overfor en jævnaldrende Epileptiker med uskadede Aandsevner, saa maa Resultatet jo forud være givet. Konklusionen kommer da ogsaa til at gaa ud paa, at en Anstalt for begge Kategorier af Børn for ikke at blive uhensigtsmæssig maatte helt tvedeles og derved blive meget kostbar. Forfatteren anbefaler derfor Komiteen at holde sig til Idioterne alene, saa meget mere som den derved vilde nærme sig Eschricht, hvem han raader Komiteen at indbyde til sine Møder, hvorved muligt indtrædende Uenighed langt lettere vilde udjævnes. Forf. udtaler med Rette, at Foretagendet hurtigere vilde fremmes ved Understøttelse af det offentlige og af private, naar det ses, at alle de Mænd, der har Interesse for Sagen, arbejder i Enighed.

I Samklang med denne sidste Udtalelse staar en Anmeldelse af Eschrichts Bog i Fædrelandet for den $23/12$ 54, hvor E. opfordres til at forene sig med Komiteen, »for at den gode Sag ikke skal fordærves ved Tvedragt mellem dens Venner.

Blandt Aandssvagesagens Pionerer herhjemme fortjener ogsaa at nævnes den 80-aarige, blinde, som Veterinær, Hippolog og polemisk Forfatter bekendte Dr. med. Jens Veibel Neergaard (f. $3/7$ 75, d. $23/1$ 64), der d. $4/4$ 55

Dr. Jens Veibel
Neergaard.

udgav: »Nogle Meninger og Betragtninger, vakte under det mig forelæste Eschrichtske Skrift om Idioterne og deres Helbredelse«, et Skrift, hvis Bruttoindtægt han skænkede til Sagens Fremme, navnlig til de af Eschricht ved Moldenhawer anstillede Forsøg med aandssvages. Undervisning og Op-

dragelse. Skriftet, der aander den varmeste Interesse for de aandssvages Sag, forholder sig nærmest refererende overfor E.'s Bog; men Forfatterens videnskabelige og kritiske Sans tillader ham dog ikke uden videre at tage de efter Seguin og Saegert meddelte Helbredelses-historier for gode Varer; og den Kritik, den gamle Fysiolog underkaster flere af disse Beretninger, vil vistnok kunne godkendes af Nutidens Læger og Idiot-opdragere. Dette gælder saaledes Seguins Meddelelse om Pigen Cecilie, som han havde under Behandling fra hendes 15. til hendes 18. Aar, og »hvis oprindelig i høj Grad abnorme og misdannede Hjerneskal i disse 3 Aar antog en normal Dannelse, idet den meget lave Pande i en mærkelig Grad hævede sig i Vejret og blev tilrundet, og den hele Hjerneskals Omfang tiltog fra $15\frac{1}{4}$ til 19 Tommer.« »Denne Forandring af Hjernes-kallen« — siger Neergaard — »er jo dog højst paa-faldende, da den skete i en Alder, i hvilken Hjernen og Kraniet i Reglen har opnaaet deres uforanderlige Dan-nelse og Form, samt Hjernes-kallen en Fasthed og Haard-hed, der ej tillader den siden at lade sig forme og mod-tage Indtryk af den underliggende bløde Hjerne.«

Overfor Dr. Saegerts Beretning om en 22-aarig dybt idiotisk Pige, der ved et kun 11 Maaneders Kursus i hans Anstalt i Berlin gennemgik en saavel i legemlig som i aandelig Henseende lige mærkværdig Udvikling, udtaler N.: »Det er dog vist et sælsomt, ja næsten vid-underligt Tilfælde, at dette Væsen, der fra Fødselen af i 22 Aar havde savnet Evne til at bevæge sine vilkaar-lige Muskler efter sin Vilje, blev i faa Maaneder ved Saegerts Undervisning og Ledelse bragt saa vidt, at hun erholdt et næsten fuldkomment Herredømme over det hele vilkaarlige Muskelsystems Bevægelser; thi det er jo en bekendt Sag, at Musklerne ved Uvirksomhed kom-mer stedse mere og mere tilbage saavel i Udvikling som i Kraftytring, — og hendes Muskler havde jo som sagt,

da hun kom til Institutet, i 22 Aar været saa godt som udenfor Viljens Bud.«

Naar fremdeles Seguin selv beretter, at af de ham betroede Idioter fandtes kun 2 af 100, paa hvilke hans Bestræbelser var aldeles frugtesløse, saa mener N. — og Nutidens Idiotkendere vil sikkert give ham Ret —, at ikke enhver af Seguins Kolleger kan rose sig af samme Held.

Efter i det foregaaende at have gjort Rede for de Mænds Virksomhed, der forud for og samtidig med Hübertz i Skrift og Tale virkede for Aandssvagesagens Fremme, skal vi nu gaa over til at omtale Dr. Hübertz, der førte de forberedende Arbejder til en foreløbig Afslutning, idet han blev Stifter af Aandssvageanstalten paa Gl. Bakkehus og derved tillige det danske Aandssvagevæsens Fader. Vi kunde have ønsket at give en udførlig Biografi af denne Mand; men Kilderne dertil har været for sparsomme: H.'s Død ligger jo allerede et halvt Aarhundrede tilbage; alle hans samtidige er forlængst bortkaldte; han levede selv ugift, og Slægten synes med ham at være uddød her i Landet. Vi maa derfor nøjes med efter Biografisk Leksikon, efter hans Skrifter og hans faa skriftlige Efterladenskaber paa Gl. Bakkehus at give nogle Oplysninger om hans Liv og Virksomhed, især for saa vidt denne staar i Forbindelse med Aandssvagesagen.

Dr. Hübertz.

Født af borgerlige Forældre i Aalborg den $\frac{5}{9}$ 1794 sattes Jens Rasmussen Hübertz efter at have gennemgaaet Byens Realskole i Handelslære, gik efter endt Læretid som Kontorist til Norge (hans Faders Fødeland); men dreven af Tørst efter Kundskab og Viden- skab vendte han snart efter tilbage til Danmark, fik

Biografiske
Oplysninger.

kongelig Understøttelse til at studere, tog 1819 Eksamen artium og 1824 medicinsk Eksamen, hvorefter han blev ansat som Kandidat ved Frederiks Hospital. I Vinteren 1826—27 fungerede han som Epidemilæge i Horns Herred i Anledning af en udbrudt alvorlig Blodgangsepidemi. Hans Beretning herom til Sundhedskollegiet blev paa Opmuntring fra dette udgivet i Trykken, ligesom H. benyttede de her indvundne Erfaringer til sin 1828 i Kiel forsvarede Doktordisputats. Som praktiserende Læge virkede han dernæst i Ærøskøbing fra 1827—32 og i Aarhus fra 1832—38. Begge Steder beskæftigede han sig flittig med litterære Sysler, der for Ærøs Vedkommende resulterede i en historisk-topografisk Beskrivelse af denne Ø*), for Aarhus's Vedkommende i »Et Blik paa Staden Aarhus og dens alm. Historie«**) og i »Aktstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus«***). Medens H. i sit »Blik paa Staden Aarhus« leverer et Stykke sammenhængende historisk Skildring i Forbindelse med en Række Aktstykker, har han i det andet, langt betydeligere Arbejde udelukkende nøjedes med at give en Samling historiske Dokumenter, vedrørende Tidsrummet fra 1404 til Midten af 18de Aarhundrede. Det har hermed været hans Hensigt dels at levere et Bidrag til Danmarks Specialhistorie væsentlig med Hensigt paa Livet og Sæderne, dels at yde et Bidrag til det gamle Sprogs Studium. Derfor har han overalt i Dokumenterne bibeholdt saavel den gamle Stavemaade og Interpunktion som den til hver Tid brugelige Anvendelse af store Begyndelsesbogstaver. Forf. har ment, at den Række af fortløbende Sprogprøver gennem 3 Aarhundreder, som han her har samlet, maatte kunne give et anskueligt Billede af Sprogets Udvikling gennem

Forfatter-
virksomhed.

*) Beskrivelse over Ærø. Et historisk-topografisk Forsøg. Kbh. 1834.

**) Kbh. 1837.

***) Kbh. 1845—46. 3 Bind.

Tiderne. Arbejdet har for ham været betydeligt og har sikkert optaget hele den Tid, som hans Lægepraksis levede ham i de 6 Aar, han levede i Aarhus. Sit Stof har han hentet fra Raadhusarkivet med dets Skatte-registere, Skifteprotokoller og Regnskaber, fra Bispearkivet, Stiftamtsarkivet, Herredstings-Protokoller, Retsprotokoller og Borgerskabsbøger. Han beklager selv, at det historiske Udbytte af hans Arbejde har været mindre end forventet, dels fordi man paa uforsvarlig Maade har taget hele Partier ud af Arkiverne og sløset dem bort, dels fordi Forf. ikke har kunnet ofre tilstrækkelig Tid paa Arbejdet, men har maattet lade hele Partier ligge urørte. Derfor opfordrer han ogsaa andre til at fortsætte det af ham begyndte Arbejde og fremhæver, hvilken Betydning det vilde have for Tilvejebringelsen af historiske Oplysninger, at Mænd i forskellige Egne af Landet paa lignende Maade vilde undersøge og bearbejde de andre Stifters Arkiver. I Samklang hermed siger Fr. Barfod i en Anmeldelse af Hübertz's »Et Blik paa Staden Aarhus«^{*)}: »Enhver, der elsker dansk Historie og véd, hvor meget vi savner af de enkelte Stæders som af de enkelte Landskabers Krøniker, og derhos indser, af hvilken Betydning disse Forarbejder vil være for hele Landets almindelige Historie, maa nødvendigvis glæde sig, saa tit han ser et af de mange Huller i vore Undersøgelser udfyldt«, og Barfod mener, at H. ikke blot ingen Møje har sparet i Opsøgningen og Drøftelsen af Kilderne, men at han ogsaa synes med Held og Dygtighed at have benyttet, hvad hans Flid har givet ham ihænde.

Ligesom Hübertz i sin Tilegnelse af 2den Del af Aktstykkerne til Konferensraad Jonas Collin siger, at det blev hans tunge Lod ad en lang og besværlig Vej at søge sin Plads blandt Videnskabsmænd, saaledes slutter

Mismod og
Bekymringer.

*) Nordisk Ugeskrift 1837—38.

han ogsaa Fortalen til 3die Bind med følgende bitre Udtalelse: »Dem, som muligt kunne og ville følge mit Fodspor paa denne Vej, ønsker jeg et rigere Udbytte, og gid det skænkes dem at arbejde under blidere Vilkaar end dem, der vare mig tildelte.«

I samme Retning peger hans Bemærkning i Forordet til 1ste Bind, at »Udgivelsen af saadanne Bøger hører til de Arbejder, Guderne paalægger en Forfatter i deres Vrede«, og hans Omtale af sig selv (i Dedikationen til Collin) som den halvt forsagende, hvem alene Collins opmuntrende Velvilje holder oppe*).

Dr. Hübertz's
Fortjenester
af Sindssyge-
væsenet.

Fra 1838 til 1844 var H. Læge ved Hospitalet og Fattigvæsenet i sin Fødeby Aalborg, uden at hans Virksomhed der har sat sig Spor i Litteraturen. Derimod begyndte han i denne Periode i særlig Grad at vie det hidtil her i Landet saa forsømte Sindssygevæsen sin Interesse. I denne Anledning foretog han med offentlig Understøttelse i 1841—42 en Rejse til Tyskland for at studere de derværende Sindssygeanstalter og de Principper, hvorefter de syge behandlede. Han gjorde dette med saadan Grundighed, at han i Uger og Maaneder indlogerede sig i de Anstalter, hvor han mente, der særlig var noget at lære. Efter Hjemkomsten fra Tyskland tiltraadte H. en Rejse i Danmark for at gøre sig bekendt med vore egne Anstalter for sindsyge og med disses

*) En lignende tung Stemning gaar igennem nogle af hans private Breve, navnlig et Brev af $25/3$ 53 fra London til Overlæge Jacobsen, hvilket viser, at hans Bekymringer, i den Periode i hvert Fald, tillige var af økonomisk Natur. Det hedder nemlig i denne Skrivelse: »Jeg tænker at forlade London paa Tirsdag for at vende hjem igen til København til mine gamle Sorger og Bekymringer. Jeg er meget taknemmelig for, at jeg har været fri for dem saa længe, og maa nu finde mig i at tage dem op igen. De Bekymringer, der vil møde mig først, vil uden Tvivl blive de økonomiske.« Hvorefter han meddeler, at han har ansøgt Kultusministeriet om en Understøttelse af 800 Rdl. for 1853, og anmoder Jacobsen om at formaa Enkedronningen til igen at hjælpe ham med nogle Penge.

Behandling saavel i som udenfor Anstalterne. Han erhvervede sig ved disse Rejser et Kendskab til disse Forhold ude og hjemme, som næppe nogen anden samtidig besad, og han benyttede enhver Lejlighed til saavel i Dagspressen som i Tidsskrifter at tale de sindssyges Sag. Fra alle Sider erkendes det ogsaa, at naar det ved Midten af Aarhundredet lykkedes at bringe denne vigtige Sag, der hidtil udelukkende havde været en Administrations-Sag, ind under Videnskabens og Lægekunstens Omraade og fra et Spørgsmaal om Forsørgelse og Uskadeliggørelse at forvandle den til et Spørgsmaal om Helbredelse, saa skyldtes dette ikke mindst Dr. H.'s utrættelige litterære og reformatoriske Virksomhed.

Saa længe det drejede sig om Hovedprincipperne for denne Sags videnskabelige Behandling, synes H. saaledes at have haft Datidens hele Lægestand med sig. Det samme Held fulgte ham derimod ikke, da han forsøgte praktisk at løse Spørgsmaalet om Sindsygevæsenets bedst mulige Indretning. Dette skete i Dr. H.'s i 1843 udgivne Skrift »Om Daarevæsenets Indretning i Danmark«, der var en Besvarelse af det af Lægeselskabet »Philiatrien« udsatte Prisspørgsmaal: »Hvilke Foranstaltninger maa man ønske truffe saavel fra det offentlige Side som af private for at tilvejebringe en bedre Behandling og Forplejning af de sindssvage i det egentlige Danmark?« Skønt dette Skrift vidner om Forfatterens grundige Kendskab saavel til Forholdene i Udlandet som især til Sagens Stilling her i Landet og til de sindssyges Behandling saavel i offentlige som i private »Daarekister«, og skønt det utvivlsomt indeholdt mange værdifulde Oplysninger og Fingerpeg, der sikkert ikke har været uden Betydning for Sindsygevæsenets senere Ordning her i Landet, saa mente den af Philiatrien nedsatte Bedømmelseskomite (bestaaende af Stadsfysikus B. Hoppe, f. 1796, Dr. med. C. E. Fenger, f. 1814, og

Dr. med., Overlæge M. Djørup, f. 1803) dog ikke at kunne tilkende H. den udsatte Pris (600 Kr.), dels fordi enkelte, formentlig vigtige Sider af Sagen — saasom Midlerne til hurtig Anbringelse af de syge ved pludselig indtrædende Afsindighed, Spørgsmaalet om Rekonvalescensers Afsondring fra de øvrige Patienter, Spørgsmaalet om Anvendelse af det private Initiativ med Hensyn til Anstalters Oprettelse — ikke havde faaet nogen Behandling, dels fordi Besvarelsen af andre Sider af Spørgsmaalet, og da navnlig den pekuniære Side, forekom Komiteen dels mangelfuld, dels misvisende. Blandt de Partier af Bogen, der ogsaa af Bedømmelseskomiteen fremhæves som værdifulde, og som vistnok maa siges at have Ærinde ogsaa til Nutidens Psykiater, skal fremhæves Forf.'s absolute Fordring om, at der bør gives Patienterne Anledning til Mark- og Havearbejde, og at Anstalterne derfor bør være rigelig udstyrede med Have- og Agerland. Fremdeles hans Fordring om, at en Del af de rolige og nogenlunde arbejdsføre Patienter til Gavn for dem selv og til Nytte for Samfundet bør søges anbragte i private Plejehjem paa Landet, men saaledes, at de, for ikke at udsættes for slet Behandling, sættes under Opsigt af et Selskab, som skal bestaa af Medlemmer fra alle Landets Distrikter og have sit Centrum i Anstalternes Overbestyrelse. — Paa Grund af, at Skriftet indeholdt talrige nyttige Oplysninger og flere velskrevne Afsnit, anbefalede Komiteen Forf. til en Understøttelse af 200 Kr. for at Skriftet kunde blive trykt.

Det synes at fremgaa dels af Dr. H.'s skriftlige Efterladenskaber, dels af hans Fortale til Afhandlingen om Daarevæsenets Indretning, at han under sit Arbejde for denne Sag, i hvert Fald paa et vist Tidspunkt, har tænkt paa selv at komme til at indtage en ledende Stilling m. H. t. Planernes Realisation og navnlig m. H. t. Indretningen af en ny Anstalt for Jylland,

hvilken han foreslog at lægge der, hvor den i Virkeligheden ogsaa kom til at ligge, nemlig ved Aarhus.

Naar dette formentlige Haab ikke gik i Opfyldelse, kan Grunden maaske tildels være den, at H. manglede nogle af de Egenskaber, der krævedes for at gennemføre denne Sag. Men Hovedgrunden maa utvivlsomt søges i den Omstændighed, at der imidlertid var fremstaaet en 20 Aar yngre Mand — Harald Selmer, f. 1814, † 1879 — der med overlegen Klarhed og Dygtighed havde gjort sig til Talsmand for de nye Tanker indenfor Psykiatrien, og som i højere Grad end Hübertz besad de Egenskaber, der kræves for at gennemføre en stor og vanskelig Sag. Allerede 1841 havde denne Mand henledt Opmærksomheden paa sig ved sin Brochure »Om Psykiatriens Tilstand i Danmark med særligt Hensyn til St. Hans Hospital paa Bistrupgaard«, og 1846 forfattede han paa Opfordring af »Philiatrien« sit epokegørende Skrift »Almindelige Grundsætninger for Daarevæsenets Indretning. Som fast Resultat af Videnskab og Erfaring fremstillet for det større Publikum«. Den Position, som S. ved dette af Selskabet til Trykkefrihedens rette Brug udgivne Mønsterskrift havde vundet, bevarede og styrkede han ved livlig og dygtig Deltagelse i Diskussionen om Sindssygevæsenets Ordning saavel i Dagspressen som i lægevidenskabelige Tidsskrifter, og snart betragtedes han fra alle Sider som den, hvis Mening om denne Sag havde mest Vægt, og følgelig ogsaa som den, til hvem man henvendte sig om Raad.*) At Selmer fik en væsentlig Indflydelse paa Beliggenheden og Indretningen af den nye Anstalt ved Aarhus er derfor lige saa naturligt, som at han blev denne Anstalts første Overlæge (1852).

Efter at Selmer saaledes havde indtaget Førerstillingen i den psykiatriske Verden, indskrænkede Hübertz

Hübertz maa med Hensyn til Sindssygevæsenet vige for Selmer.

*) Dr. Fr. Hallager: »Jydske Asyl«, Aarhus 1902.

sig paa dette Omraade nærmest til statistiske Arbejder; saaledes udkom 1851 »De sindssyge i Danmark«, udgivet paa det statistiske Bureaus Bekostning.

Endvidere optog H., der i 1844 havde opgivet sin Stilling i Aalborg og var flyttet til København, nu atter sine historiske Studier. Saaledes udkom 1845 (pseudonymt) »Slesvig-Holstejnismen og det danske i Slesvig« og 1852 »Aktstykker til Bornholms Historie, 1327—1621«. Endelig udarbejdede H., der i 1853 var Koleralæge i København en grundig statistisk Beretning om Kolera-epidemien der; denne udkom 1855 paa den overordentlige Sundhedskommissions Foranstaltning.

Hübertz be-
gynder at virke
for Idioterne.

Hvor tidligt Dr. H. begyndte at henvende sin Opmærksomhed paa Idioterne, kan ikke bestemt siges. I sit Forslag af ²⁸/₇ 53 til Kongen om Oprettelsen af en Idiotanstalt siger han rigtignok, at hans Bestræbelser for denne Sag skriver sig fra 1838; men ifølge hans egne Udtalelser i sit Skrift af 1843 om Daarevæsenet synes han paa dette Tidspunkt ikke at have haft nogen Tanke for Oprettelsen af Aandssvageanstalter. Vel omtaler han i Forbigaaende Guggenbühls Anstalt paa Abendberg; men med Hensyn til Forholdene i Danmark udtaler han: »Sagen er alligevel saa ny, dens Resultater saa lidet paa det rene, og det er desuden saa tvivlsomt, om Danmarks geografiske Beliggenhed kan frembyde de fornødne Betingelser for Kuren, at der ikke her kan bringes noget i Forslag for Idioterne, der foreløbig maa vedblive at være en Genstand for Forplejning ligesom hidtil.«

Hvordan det nu end forholder sig hermed, saa staar det urokkelig fast, at H. var den første i Kongeriget, der virkede for Oprettelsen af en Aandssvageanstalt, ligesom han var den første, der i Virkeligheden fik en saadan oprettet.

Sandsynligheden taler for, at H. først for Alvor begyndte at beskæftige sig med Idioterne, da Ledelsen af

de sindssyges Sag definitivt var gleden fra hans Haand over i Dr. Selmers. Det stemmer godt hermed, at det var i 1852, at H. med Understøttelse af Enkedronning Caroline Amalie foretog en længere Rejse med den udtrykkelige Bestemmelse »i Udlandets Idiotanstalter at søge Oplysninger, som kunde komme Danmarks Idioter tilgode«. Paa denne Rejse gjorde H. Bekendtskab med adskillige tyske, schweiziske, franske og engelske Anstalter og Idiotopdragere; og kort efter Hjemkomsten indgav han til Kongen et »Forslag til Foranstaltninger for Idioter og svagsindige Børn.« I dette Aktstykke viser Forfatteren først, hvad der i Udlandet er gjort for de aandssvages Opdragelse og Helbredelse, paa-viser dernæst Nødvendigheden af at træffe lignende Foranstaltninger for nogle af Danmarks c. 2000 aandssvage, som han med klart Blik inddeler i 3 Grupper efter Graden af Aandssvaghed, a, de egentlige Idioter, der er saa aldeles stupide, at der intet andet er at gøre for dem end at forpleje dem; b) Halvidioterne, der »har en snæver Forestillingskreds, ofte er noget fjolde, men ved passende Behandling stundom kan gøres temmelig manerlige«; de idiotagtige, der staar midt imellem foregaaende Gruppe og alm. tungnemme Børn, og som derfor kan opdrages og bibringes forskellige Kundskaber, hvorved de kan erhverve Livets Ophold.

Hübertz gør med Rette opmærksom paa Betydningen af til enhver Tid at kende sit Materiale, og han foreslaar derfor, at der tilvejebringes og stadig vedligeholdes en paalidelig Statistik over Antallet og Graden af Landets samtlige aandssvage. Ved en passende videnskabelig Behandling af det saaledes indvundne Materiale vil man — mener H. — erholde Kundskab om mangt og meget, som man ellers forbliver i Uvidenhed om, og man vil derhos stadig kunne holde Øje med Forholdets Gang, hvilket er af stor Vigtighed. Desværre er dette af Hübertz for 50 Aar siden stillede Krav om en vel

Hübertz' Forslag til Kongen.

vedligeholdt Statistik over Antallet af aandssvage ikke bleven fyldestgjort; thi den officielle Statistiks Oplysninger om abnorme Individuer kan der næppe tillægges synderligt Værd, og af særlige Undersøgelser med Hensyn til aandssvage er der i de forløbne 50 Aar kun foretaget een, nemlig den af Kommissionen af ¹⁵/₉, 1888 iværksatte*).

Den af H. foreslaaede Anstalt skal være en medikopædagogisk Anstalt, og H. skifter i det hele Sol og Vind lige imellem Medicinen og Pædagogikken i deres Virksomhed for den aandssvage.

Anstaltens Betydning ligger efter H's Mening ikke alene i, at den vil være i Stand til at opdrage og maaske helbrede et vist Antal enkelte Individuer, men ogsaa deri, at den frembyder gunstige Betingelser for Studiet af Idiotiens Natur og Oprindelse og alle dens forskellige Komplikationer, hvilket Studium i og for sig har betydelig videnskabelig Interesse, og desuden kan give Anledning til, at der muligen med Tiden udfindes forebyggende Midler.

Anstalten bør være paa c. 100 Pladser; men Maaden, hvorpaa han tænker sig den tilvejebragt er ret ejendommelig. Han andrager Kongen om at dotere 20 à 30 Pladser og paatager sig med denne Dotation som Udgangspunkt at starte Anstalten, idet han lader det være Bestyrerens Sag at finde de øvrige Patienter og Midlerne til deres Underhold. »Bestyreren, paa hvem det egentlig vil komme an, om Anstalten faar det ovennævnte Antal Patienter og overhovedet bliver til det, der tilsigtes, bliver saaledes vel en kongelig Embedsmand og kan som saadan oppebære en vis mindre Gage; men han skal have Forhøjelsen af sin Løn ved at tilstaa visse Procenter af Anstaltens Indtægter ud over den kongelige Dotation. Derved kommer han altsaa ogsaa til at staa i den private

*) Dr. med. J. Carlsen: Statistiske Undersøgelser angaaende aandssvage i Danmark 1888—89.

Mands Forhold, idet han har at vigilere for, at hans Anstalt stedse er Publikums Yndest og Tillid værdig, som det, hvorved han skal forbedre sine Vilkaar.«

Ligesom Hübertz (se Side 34) havde et aabent Øje for Betydningen af, at en vis Klasse af de sindssyge anbragtes i privat Pleje paa Landet, saaledes fortjener ogsaa hans Bemærkninger om et beslægtet Emne for de aandsvages Vedkommende Opmærksomhed. Han sluttede sit Andragende til Kongen med følgende Anvisning til Forsorg for Idioterne, efter at deres Opdragelse er fuldendt:

»Naar man har været saa heldig at udvikle de Forstands-evner, Talenter og Færdigheder, som de Børn og unge Mennesker, der betros til Anstalten, er i Besiddelse af, da har man beskæftiget sig med dem i flere Aar og kender dem nøje. Det vil derfor være en Pligt for Bestyreren at angive den Retning, det unge Menneske bør tage, og dersom han ikke har beslægtede, hvem det kan overlades at anbringe ham i en Næringsvej, da bør Bestyreren til en vis Grad træde i Slægtningens Sted ved f. Eks. at afslutte Lærekontrakt og deslige for ham, ved at anbringe den unge Pige i en passende Tjeneste o. s. v. Dette kan altsammen kun løselig antydes, saa længe man ikke har bestemte Erfaringer at støtte sig til.«

»Har man paa den anden Side tilstrækkelig overbevist sig om, at der intet lader sig udrette for en ung Person, da maa man give ham tilbage til hans Familie eller til hans Kommune — dette at ske til den Tid, Erfaringen vil lede os til at bestemme.«

Samtidig med, at H. indsendte dette Forslag til Kongen, tilstillede han Premierministeren en Afskrift deraf, ligesom Sagen ogsaa af Kongen forelagdes Justitsministeriet. Alligevel førte denne Henvendelse ikke til noget praktisk Resultat, maaske fordi Regeringen endnu var optaget af Forsorgen for de sindssyge, der ogsaa efter Aarhus-Anstaltens Oprettelse stillede stærke Krav til Statskassen.

Desuden udbrød jo nu den frygtelige Kolerapandemi i København, der for en Tid optog al offentlig og privat Opmærksomhed, og som ogsaa lagde Beslag paa Hübertz som Koleralæge.

JOH. P. JACOBSEN.

Først da denne Farsot var overstaet, tog H. i 1854 Sagen op paany og gjorde det nu i Forbindelse med de Mænd, der herefter forblev hans trofaste Støtter lige indtil hans Død: Lægerne Jacobsen og Christensen og Skoledirektør Borgen.

Allerede før sin Udenlandsrejs (1852) havde han haft Forbindelse med disse Mænd og da navnlig med

Hübertz for-
ener sig med
Jacobsen,
Christensen
og Borgen.

Enkedronningens Livlæge, Overlæge v. Garnisons Hospital Justitsraad Joh. P. Jacobsen, f. 1805, † 1861, igennem

hvem han formentlig vandt Enkedronningens Bevaagenhed og opnaede den før omtalte betydelige Rejseunderstøttelse. Hübertz' anden Medarbejder, Professor. Dr. med. Mads Christensen, f. 1808, † 1864, var allerede den Gang mangeaarig Overlæge ved Alm. Hospital og nød blandt Kolleger og Medborgere en stigende Anseelse for sin Dygtighed og

MADS CHRISTENSEN.

Paalidelighed som Læge og for sin noble Karakter. Endelig var hans tredie Forbundsfælle Prof., Skoledirektør i København, Landstingsmand Vilh. Aug. Borgen, f. 1801, † 1884 en Mand, der ved sin Stilling og Dyg-

tighed nød almindelig Anseelse, og som ved sin særlige pædagogiske Indsigt og administrative Dygtighed i Tidens Løb fik saa stor Betydning for den vordende Institution.

Efter Samraad med disse Herrer rettede Dr. H. under $\frac{25}{8}$ 54 Skrivelser til omtrent hele Landets Præstestand og Lægestand (ialt til 900 Præster og 150 Læger), dels for at erfare, hvorvidt der kunde ventes Deltagelse for Sagen og dels for at erholde et Overblik over Antallet af de aandssvage, der maatte egne sig for Opdragelse. Fra Flertallet af disse Herrer

VILH. AUG. BORGEN.

havde H. den Tilfredsstillelse at modtage Ytringer af den mest levende Interesse for Sagen samt Tilbud om Bistand i flere Henseender, og ikke faa tegnede sig straks for Bidrag. Saaledes opmuntrede besluttede H. og hans Venner nu at konstituere en Komité med det Formaal at oprette en Helbredelsesanstalt for idiotiske og epileptiske Børn i Danmark.

NIKOLAJ GOTTLIEB BLÆDEL.

Før man traadte frem for Offentligheden, fandt man det dog formaalstjenligt at forstærke Komiteen, dels med en Præst, dels med en finans- eller forretningskyndig Mand, og H. var atter heldig med at finde og vinde for Komiteen 2 særdeles habile Mænd. Den ene var Nikolaj Gottlieb Blædel, f. 1816, † 1879, der fra

Komiteen
dannes.

1849 var Præst ved Alm. Hospital, hvor hans uforfædede og utrættelige Optræden under Koleraepidemien 1853 bragte ham en velfortjent Berømmelse, hvorfor Kultusministeren (A. S. Ørsted) ogsaa i den Anledning skriver til ham, at han derved »udnævnte sig selv« til det ledige Embede som residerende Kapellan ved Garnisons Kirke (1853), hvor han senere (1859) blev Sognepræst. I denne evnerige og nidkære Præst vandt Komiteen en udpræget Personlighed, en Ordets og Pennens Mand, der kun kunde bidrage til yderligere at forøge

B. C. GRØNBERG.

dens Anseelse. En lige saa heldig Forøgelse fik Komiteen i Etatsraad B. C. Grønberg, f. 1791, † 1864, Postkasserer 1835, Meddirektør i det danske Bibelselskab. Han blev gennem en Række af Aar Komiteens betroede og saare samvittighedsfulde Kasserer og »Finansminister«.

Komiteens første offentlige Skridt bestod i under $\frac{27}{9}$ 54 at udstede en »Indbydelse til ved Bidrag at fremme Oprettelsen af en Helbredelsesanstalt for idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn i København«. Denne Indbydelse, der optoges i de fleste københavnske og i en Del Provins-Aviser, lyder saaledes:

»Indbydelse til ved Bidrag at fremme Oprettelsen af en Helbredelsesanstalt for idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn i København.

En af de sørgeligste Tilskikkelser, der kan ramme et Menneske, er udentvivl den at fødes med ufuldkomne Forstandsevner, at voxe op og at døe, uden at Fornuften nogensinde har udbredt sit Lys over det aandelige Liv, og uden at Mennesket er kommet til Erkjen-

delse af sit Forhold til Gud og til sine Medmennesker. En talrig Klasse i Samfundet befinder sig i dette Tilfælde, nemlig Idioterne, af hvilke der ved den sidste Undersøgelse fandtes næsten 2000 i Kongeriget Danmark.

For en Helbredelse af disse ulykkelige Væsner har der aldrig været gjort noget hertillands; de har snarere været Gjenstand for Forsømmelse og Ligegyldighed: de fleste er fødte i Armod, de er opvoksede under Savn, Nød og Forladthed, og ved den Vanrøgt, der er en Følge af saadanne ulykkelige Forhold, er ikke faa Idioter sunkne ned paa et Trin saa lavt, at de staar under flere af Dyrene. De epileptiske er i en omtrent ligesaa uheldig Stilling, og flere af disse er desuden behæftede med Idiotisme.

Dersom der intet var at gøre herved, maatte man ligesom hidtil finde sig i at bære denne store Hjem-søgelse, der rammer de fleste Kommuner i Landet; men belærte ved andre Landes Erfaring vide vi, at ogsaa Idioten og den epileptiske kan helbredes og gengives Samfundet; det vil derfor være paa Tiden at forsøge paa at sætte en Grænse for disse Onder.

I denne Anledning har vi undertegnede forenet os om at ty til vore Medborgeres Goddædighed og Medfølelse for om muligt at skaffe Midler til Oprettelsen af en Helbredelses-Anstalt for idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn i en Alder af 5 til 15 Aar.

Saasnart en Sum af nogle faa Tusinde Rigsdaler er tilveiebragt, og der er sikkert Betaling for 4—5 Patienter i et Par Aar, vil Anstalten tage sin Begyndelse, og den vil kunne afbenyttes af alle dem, der behøver dens Hjælp, uden Hensyn paa Stand eller Fødested. Vi ønsker at kunne aabne Anstalten senest den 1ste Mai 1855.

Dersom man, som vi haaber, betror os de fornødne Midler til at realisere dette Forehavende, vil alle

Komiteens Medlemmer paa forskjellig Maade tage Del i Anstaltens Ledelse; men medundertegnede Dr. Hübertz, der alt i flere Aar har gjort sig Spørgsmaalet om sindssyge af enhver Art til en Livsopgave, og som desuden med offentlig Understøttelse nylig har foretaget en Reise i Udlandet for at gøre sig bekendt med de vigtigste Anstalter for Idioter, vil overtage den nærmere, umiddelbare Bestyrelse.

Skønt vi vistnok vil lade det være os magtpaaliggende, at den paatænkte Anstalt skal give de bedste Frugter og saaledes vise sig værdig til vedvarende Tillid og Deltagelse, saa tænker vi dog ikke at indskrænke vor Virksomhed alene til denne; men medens vi beskæftiger os med de Patienter, der betros til vor Omsorg i Anstalten, haaber vi tillige, ved at holde Opmærksomheden henvendt paa alle Punkter af Forholdet i hele Landet, inden føie Tid at være i Stand til at angive nogle af de Midler, ved hvilke Kommunerne og de enkelte til en vis Grad selv kan bidrage til at afværge den saa hyppige Forekommen af disse Sygdomme i Fremtiden. At hjælpe nogle af dem tilrette, som allerede er angrebne, og forøvrigt paa enhver Maade at indskrænke disse farlige Sygdommes Omraade, dette er den hele Opgave, som foreligger, og denne vil vi efter Evne bestræbe os for at løse.

Vi henvender os saaledes til alle ædle Dannemænd og Dannekvinder med den Bøn, at enhver efter sin Evne vil komme os til Hjælp i dette Øjemed med et Bidrag, enten for een Gang eller aarligt, hvilket enhver af os undertegnede er villig til at modtage.

Den 27. September 1854.

N. G. Blædel, Præst ved Garnis. Kirke. Gothersgade Nr. 23.	V. A. Borgen, Prof., Skoledirektor. Toldbodveien Nr. 184 H.	Christensen, Overmedikus. Alm. Hospital.
B. C. Grønberg, Justitsraad og Postkasserer. Postgaarden.	J. R. Hübertz, Dr. med. Store Køb- magergade Nr. 49.	Jacobsen, Justitsraad, Livlæge, Overlæge ved Garn. Hosp. Blankogade Nr. 147.

Endvidere bevægede Komiteen Kultusministeriet til gennem Bisperne at lade Indbydelsen omdele til samtlige Præster i Landet, idet Ministeriet ved et medfølgende Cirkulære, dateret ²⁸/₁₀ 54, opfordrede disse til efter Evne at virke for Sagen*). Indbydelserne blev vel modtagne, og Komiteen indsamlede i Løbet af forholdsvis kort Tid saa mange Bidrag, at Sagens Fremme var nogenlunde sikret, og at man kunde begynde at se sig om efter et passende Lokale til Anstalten.

Komiteen henvendte sig i saa Henseende først til Kongen om muligen at faa overladt nogle Værelser i Sidefløjen af Frederiksberg Slot. Dette kunde dog »af Pietets Hensyn« ikke indrømmes, hvorimod Regeringen tilbød Komiteen enten en passende til Slottet hørende Grund til derpaa at opføre en Anstalt eller ogsaa Afbenyttelse af en af de til Slottet hørende Udbygninger, hvis en saadan maatte egne sig dertil. Hvad Opførelse af en ny Anstaltsbygning angaar, da tillod den pekuniære Stilling endnu ikke en saadan, og med Hensyn til Slottets Udbygninger da fandtes kun en af disse egnet til Anstaltsbrug, nemlig »Fasangaarden« i Frederiksberg Have, og Overdragelsen af denne til Komiteen stødte desværre paa Vanskeligheder, der syntes at hidrøre fra den daværende Lejer. Kongen lagde dog sin Interesse og Velvilje for Sagen for Dagen ved at foranledige, at der paa det følgende Aars Finanslov (1855—56) bevilgedes Komiteen en Understøttelse af 800 Kr., som netop var den Sum, Lejen af Fasangaarden indbragte Statskassen.

Komiteen havde derefter sin Opmærksomhed henvendt paa Ejendommen »Belvedere« ved Kalvebodstrand med Tilliggende 4 Tdr. Land Have, hvilken

*) En noget fyldigere Indbydelse, dateret Januar 55, blev ved Indenrigsministeriets Velvilje (se Indenrigsm. Skr. ⁵/₁ 55) tilstillet Amterne og de enkelte Kommuner i hele Landet.

Ejendom var tilbudt Komiteen tilleje eller tilkøbs (for 50,000 Kr.); men da man fandt Bygningerne mindre vel egnede, kom ingen Handel i Stand.

Gl. Bakkehus
købes.

Til Held for Komiteen og Foretagendet blev imidlertid Ejendommen Gamle Bakkehus i Rahbeks Allé udbudt tilsalg i Sommeren 1855. Om denne Ejendom siger Komiteen med Rette, »at den ved sin Beliggenhed paa den sydlige og østlige Skraaning af en Bakke med

DET RAHBEKSKE HUS.

Læ mod nordlige og vestlige Vinde, ved smuk Udsigt, godt Drikkevand, en tilstrækkelig stor Frugt- og Køkkenhave, Søndermarken i umiddelbart Naboskab, ikke alt for langt fjærnet fra Søbade og i Hovedstadens Nærhed — frembød saa væsentlige og vigtige Fordele for en Helbredelsesanstalt af denne Art, at den (Komiteen) ikke kunde tage i Betænkning at erhverve den for

*) Gl. Bakkehus's Historie kan føres 200 Aar tilbage i Tiden. Det ejedes og beboedes i det 18de Aarhundrede af forskellige Herskaber, blandt andet af Grev Holstein Ledreborg; men dets Berømmelse knytter sig dog udelukkende til Navnet Rahbek, der i mere

Idioterne.« Den blev da ogsaa indkøbt den $25/8$ 55 for en Sum af 25,000 Kr. foruden Bankhæftelsen 1861 Kr. *)

Medens Komiteen saaledes udadtil var optaget af at agitere for Bidrag til Anstalten og af at finde et passende Lokale for den, var Dr. Hüberz travlt beskæftiget med Udarbejdelsen af sit Skrift »Svagsindighed eller Idiotisme og dens Helbredelighed«, der udkom hos Gyldendal i Decbr. 1854, og hvori Forf. giver den videnskabelige Begrundelse af de for Idioterne foreslaede Foranstaltninger. Vi skal ikke her komme nærmere ind paa Skriftets Indhold, da Læserne allerede kender Forfatterens Hovedstandpunkter gennen det foran (Side 37) givne Referat af hans Forslag til Kongen og gennen den (Side 17 o. flg.) gengivne Diskussion af Spørgsmaalet om Epileptikerne. At dette Skrift ligesom Professor

end en Menneskealder gjorde Huset til det ypperste Hjemsted for dansk Aandsliv og Kultur (L. Bobé: »Bakkehuset«, Kbhvn., Triers Bogtr. 1903). Allerede fra 1780 benyttede Knud Lyne Rahbek af og til Gl. Bakkehus som Sommerresidens; fra 1787 tog han fast Bolig der Sommer og Vinter; 1798 førte han Karen Margrethe Heger derind som sin Hustru, og her levede de begge til deres Død (Kamma † $21/1$ 1829, Rabek $22/4$ 1830). Bakkehuset, som Rahbek i 1802 købte af Dispacheur Langberg for 14,400 Kr., har efter Rahbeks Død gentagne Gange skiftet Ejer og har gennemgaaet forskellige Forandringer, Ombygninger og delvise Nedbrydninger. Men den Hovedfløj, hvori Rahbeks boede, staar dog endnu saa temmelig uforandret og indeholder væsentlig de samme Rum som den Gang. Da Huset imidlertid er meget brøstfældigt, kan den Tid næppe være fjern, da det maa vige for mere tidssvarende Bygninger. Denne Omstændighed foranledigede Forfatteren Knud Steffensen og Professor O. Borchsenius til i 1903 at forsøge at genfremstille de gamle Stuer ved i dem at samle saa mange Minder som muligt fra den Kreds af Berømtheder, som i Rahbeks Tid samledes paa Gl. Bakkehus. Forsøget lykkedes over Forventning, og »Bakkehusudstillingen« blev et smukt og interessant, om end kortvarigt Minde om hin Guldalder; men den gav tillige et godt kontant Overskud, som muligen kan faa Betydning for Tilvejebringelsen af et blivende »Guldalder-Musæum«. Ved Boghandler Hagerups Velvilje ser vi os i Stand til at bringe et Par Interiører fra de Rahbekske Stuer.

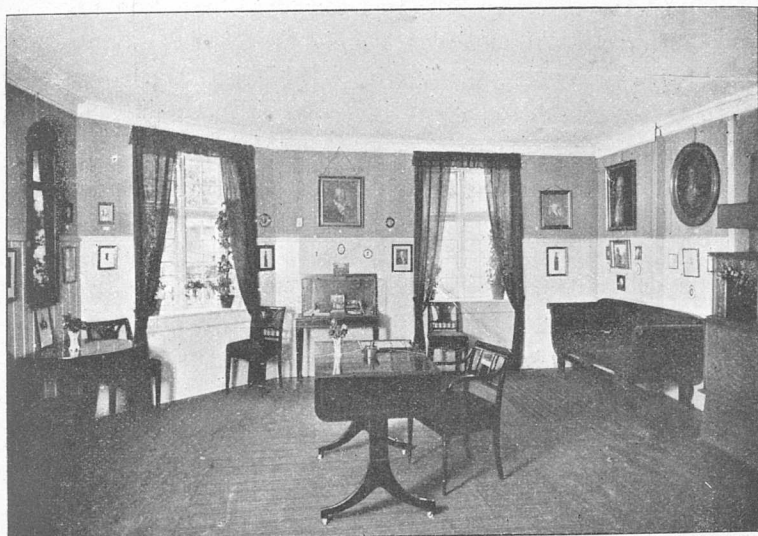
Eschrichts tidligere omtalte har haft sin store Betydning for Udbredelse af Kendskab til og Interesse for Aandsvagesagen, er hævet over enhver Tvivl.

I den foran aftrykte Indbydelse til at yde Bidrag til Anstalten nævner Komiteen Dr. Hübertz som den Mand, der vil overtage den nærmere umiddelbare Bestyrelse af Anstalten. Foruden den Opposition imod H., som Eschricht allerede fremkom med i sit Skrift, giver Indbydelsen

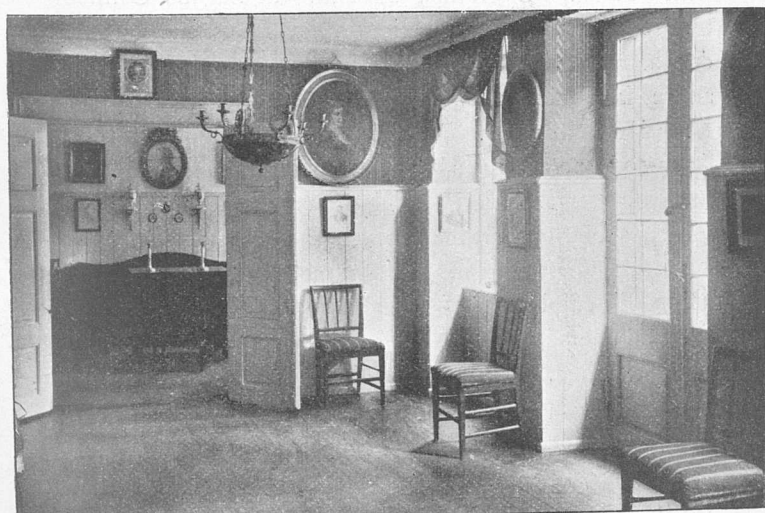

RAHBEKS VÆRELSE.

ham atter Anledning til i en Replik i Berl. Tidende for $6/12$ 54 at vende tilbage hertil. Replikken er henvendt til en Hr. M., der i Berl. Tid. for $29/11$ 54 forsvarede Komiteens Standpunkt i Epileptiker Spørgsmaalet overfor Eschrichts Angreb. E. fastholder her sin Modstand mod Komiteen, ikke alene fordi den vil blande Epileptikerne med Idioterne, men ogsaa »fordi Indbyderne forud vælger Bestyreren af deres egen Midte uden at give mindste Anledning til en Konkurrence.«

FRU RAHBEKS HJØRNESTUE.

HAVESTUEN.

Hübertz an-
gribes som
Forstander-
Emne; for-
svares af
Komiteen.

Ogsaa fra anden Side fremkom der Opposition imod Hübertz som Anstaltsleder, nemlig fra Stiftslæge Steenberg paa Vallø, der iøvrigt havde vist megen Interesse for Sagen og taget ivrig Del i Indsamlingen til samme. Oppositionen fremkommer i en Skrivelse af ^{11/10} 54 til Komiteen, og den hviler egentlig kun paa det ene Punkt, at H. er ugift. »I en Opdragelsesanstalt for Børn« — siger Steenberg — »spiller den kvindelige Medvirkning en meget stor Rolle, og Bestyreren vil ikke med nogen anden Kvinde kunne virke saa heldigt for Anstaltens Tarv som med sin Hustru«, og Steenberg tror ikke, at Forældre vil sende deres Børn til en Anstalt, hvor Husmoderen mangler.

Komiteen holder dog ubrødelig fast ved H. som designeret, ja født til den omhandlede Stilling, og Prof. Borgen udtaler i denne Anledning, at H. bør være Bestyrer, fordi han 1) har undfanget den hele Plan, 2) er Sjælen i hele Virksomheden, 3) er den, til hvem de andre Komitemedlemmer har sluttet sig med fuld Tillid til hans Dygtighed og andre til Sagens Gennemførelse fornødne Kvalifikationer, og 4) er den eneste, der kan og vil føre Sagen igennem, og uden hvem de andre Indbydere maatte opgive det hele. At opgive H. vilde derfor, efter Borgens Møning, være at desavouere ikke alene Komiteen, men ogsaa Sagen. At Bestyreren skulde være gift, anser Borgen for en aldeles uberettiget Fordring og Konens Deltagelse i Anstaltens Ledelse for absolut upraktisk; — »afskrækkende Eksempler haves«.

Det taler ikke lidet til Fordel for Hübertz' Karakter og Dygtighed, at han ikke alene formaaede at vinde, men ogsaa at bevare saa erfarne, dygtige og ansete Mænds Tillid som disse hans medkomiteredes.

Den ^{29/10} 55 modtog H. da ogsaa af Komiteen Udnævnelse til Anstaltens Bestyrer, og

med den ham egne Iver tog han straks fat paa Ordningen og Indretningen af Lokalerne i Bakkehuset efter deres fremtidige Bestemmelse, saaledes at Anstalten som før nævnt kunde aabnes den 15de November 1855.

Anstalten
aabnes.

I Hovedbygningens 2 Etager var der indrettet Beboelse for 20 Børn samt for Husbestyrerinden og Lærerinden. I Sidefløjen, der staar i umiddelbar Forbindelse med Hovedbygningen, indrettedes Økonomilejlighed, Beboelse for Forstanderen og Tjenestepersonalet samt en Gymnastiksal. De i en tredie, isoleret beliggende Fløj værende Lejligheder, som Anstalten foreløbig ingen Brug havde for, blev udlejede til et Par Familier. I et af Udhusene forefandtes desuden Vadskehus, Rulle- og Tørrestue samt Brændselsrum, og i et andet mindre Udhus indrettedes to Badekamre.

Hübertz skulde dog kun i 14 Dage komme til at virke paa Gl. Bakkehus. Natten til den 1. December afgik han pludselig ved Døden. Komiteen udtaler i den Anledning, at de nye Forhold og den betydelige for Hübertz uvante Aktivitet, hvori han som Forstander paa een Gang blev sat, i Forbindelse med den ængstelige Uro, hvormed han vaagede over, at Anstaltens Virksomhedsplan nøjagtig overholdtes, maaske har fremskyndet det apoplektiske Anfald, der saa pludselig endte hans Dage. Han blev 61 Aar gammel.

Hübertz der.

Der hviler et tragisk Skær over denne Mands Liv: flittig og velbegavet, hæderlig og samvittighedsfuld naaede han kun at gøre det svære, oftest utaknemmelige forberedende Arbejde i de to store Sager, der optog en væsentlig Del af hans Liv; i ingen af dem høstede han for sig selv hverken Anerkendelse eller Fordel; i Sindsygesagen blev han lidt efter lidt sat tilside, sikkert mere end retfærdigt og nødvendigt var; i Aandssvagesagen naaede han vel at faa oprettet og at blive Forstander for den beskedne Anstalt, han saa ihærdig havde

kæmpet ror; men før han fik Lov at se den vokse og udvikle sig under sine Hænder, og før han fik Lejlighed til paa denne Anstalt at gøre de Studier og Iagttagelser, som han havde tørstet efter og selv ventet sig saa meget af, segnede han i Døden, udmattet i Kampen for sine Idealer — og maaske for sit daglige Brød; thi Hübertz havde altid været en fattig Mand, og hans Breve viser, at dette Tryk stundom har været haardt.

1855—1880.

Efter Hübertz' Død valgte Bestyrelsen (= Komiteen) Pædagogen Cand. theol. H. P. Duurloo til Forstander. Denne Mand, der paa fædrene Side var af hollandsk Afstamning, fødtes ved Korsør, hvor Faderen var Landmand, d. $\frac{8}{12}$ 1816, blev Student fra Frederiksborg Skole 1835 og teologisk Kandidat 1845. Ved at undervise i Skoler og som Huslærer fik han Forkærlighed for Lærervirksomheden og opgav Tanken om gejstlig Ansættelse. I nogle Aar underviste han kun normalt begavede Børn; men i Foraaret 1850 blev han Lærer ved den af senere Sognepræst V. Dahlerup stiftede Døvstummeskole, grundet paa Talemetsoden, og faa Maaneder efter Bestyrer af Skolen. I denne Stilling bidrog han til at skaffe Talemetsoden sikkert Fodfæste i Danmark; men han fik tillige nogen Øvelse i at undervise aandssvage Børn, da saadanne paa Grund af fejlagtig Diagnose nu og da indkom i Skolen.

Duurloo bliver
Forstander.

LÆGEFORHOLDENE VED ANSTALTEN.

Bestyrelsen, der selvfølgelig ikke var blind for Nødvendigheden af at knytte en dygtig Pædagog til Anstalten paa Gl. Bakkehus, havde allerede i Juni 1855 gennem Borgen indledet Forhandlinger med Duurloo, og denne havde tilsagt Bestyrelsen sin Medvirkning, naar den tiltrængtes. Da Forstanderposten nu pludselig blev ledig, var det derfor naturligt, at man atter henvendte

sig til ham. At Bestyrelsen var sig bevidst, at den hermed flyttede Tyngdepunktet fra det medicinske til det pædagogiske Omraade, og at den mente at gøre Ret heri, synes at fremgaa af følgende Udtalelse i den første Aarsberetning: — — — »hos det store Flertal af Idioter udgør den egentlige medicinske Behandling et meget underordnet Moment, og i Overensstemmelse hermed undergives Eleverne kun en saadan, naar bestemte Indikationer i det enkelte Tilfælde antyder, at den kan bringe virkelig Nytte.« Det lægelige Tilsyn med Eleverne varetoges efter Hübertz' Død i

HANS PETER DUURLOO.

et halvt Aars Tid af Bestyrelsens Medlem Overlæge Jacobsen og overdroges derefter ($\frac{1}{6}$ 56) til praktiserende Læge Fisker og efter ham ($\frac{15}{1}$ 59) til praktiserende Læge G. Lorentzen; men disse Læger udførte nærmest kun en Huslæges Pligter over for Alumnerne uden at gøre Forsøg enten paa et videnskabeligt Studium af Aandssvaghedens Væsen eller paa en kurativ Behandling af Idiotien som saadan. En Reaktion mod denne formentlige Ensidighed skulde dog — som vi senere skal se — snart rejse sig fra selve Bestyrelsens Midte.

Vi har (Side 37) set, at Hübertz i sit Forslag til Kongen kort og rigtigt inddelte og karakteriserede Idioterne efter Graden af deres Aandssvaghed i 3 Grupper: de laveststaaende, Mellemlassen og de lettest angrebne. I Statuternes § 2 (se Side 66) hedder det, at Anstalten optager aandssvage Børn, »naar deres Tilstand giver Haab om Helbredelse eller Forbedring«. Herefter burde Anstalten altsaa fortrinsvis op-

Elevbestanden
meget blandet.

tage den sidstnævnte Gruppe og i hvert Tilfælde absolut udelukke den første. Men saaledes skete det ikke. Det Navn — Helbredelsesanstalt —, som man, rimeligvis efter tysk Mønster, havde givet Anstalten, vakte ret naturligt hos Forældre med aandssvage Børn Forventning om disses Helbredelse, hvor dybt de end stod, og da Fordelen ved at faa dem helbredte jo var desto større, jo mere angrebne de var, sendte man maaske fortrinsvis de lavest staaende Individuer ind i Anstalten. Denne, der foreløbig stod uden Erfaring, og som dog maaske havde et svagt Haab om Forbedring selv hos de lavest staaende, var meget varsom med at afvise og endnu varsommere med at opgive Elever, og dertil kom, at Anstalten i flere Aar stod paa saa svage Fødder i pekuniær Henseende, at det i mange Tilfælde var nødt til at foretrække et imperfektibelt Barn, der kunde betale, for et perfektibelt, der ikke saa sig i Stand dertil.

Gennemblader man derfor de første Aarsberetninger, viser det sig ogsaa, at Elevbesætningen er overordentlig blandet. Allerede i Beretningen for 1856, da Anstalten kun talte 16 Elever, siger Duurloo, at Eleverne stod paa saa højst forskellige Udviklingstrin, at »Anstalten afgav saa at sige et Prøvekort paa alle Nuancer af idiotiske Former«, og han lægger ikke Skjul paa de store Vanskeligheder, som dette Forhold bereder Undervisningen, saa meget mere, som Eleverne først i Slutningen af Aaret kunde deles i to Klasser. Det hedder i samme Beretning, at flere af Børnene hverken forstaa Tiltale eller selv er i Stand til at frembringe artikulerede Lyd, at enkelte knapt formaar vilkaarligt at opløfte en Arm, at andre har en saadan Muskelslaphed i Fingrene, at et mellem disse anbragt Griffel ikke er bedre fastholdt, end om bløde Trævler var lagt om det; ja selv blandt de viderekomne stiller de individuelle Mangler sig ofte i Vejen for en ordnet skolemæssig Undervisning.

I 4de Aarsberetning udtales det, at Adskillelsen mel-

lem helbredelige og uheldredelige som Betingelse for Optagelse formentlig er uholdbar, saa længe der kun bestaar een Anstalt for Idioter, og at man derfor ikke har troet at burde nægte Optagelse, naar ikke komplet haabløse Individder begæredes optagne. Men herved »er Helbredelsesanstalten lidt efter lidt, uden egentlig officielt at vedkende sig det, alligevel bleven en Plejeanstalt«. Bestyrelsen var dog bleven klar over, at en fra Helbredelsesanstalten afsondret Plejeanstalt var et nødvendigt Supplement til den første, og det var væsentlig pekuniære Forhold, der bevirkede, at Plejeanstalten realiseredes saa meget senere, end Trangen dertil var tilstede.

Hos Bestyrelsens Medlem, Prof. Jacobsen, der med Iver havde sat sig ind i alle Psykiatrien vedrørende Spørgsmaal, og som paa et vist Tidspunkt havde tænkt selv at blive Anstaltens Psykiater, havde imidlertid den Overbevisning sat sig fast, at naar det stod daarligt til med Forbedringen og Helbredelsen hos Flertallet af Anstaltens Elever, saa var Grunden den, at man kun underkastede dem en pædagogisk, men ingen kurativ medicinsk Behandling.

Den Diskussion, som han rejste om dette Spørgsmaal, er ikke uden Interesse, hvorfor vi skal give et kort Referat af den. I sit Forslag til Bestyrelsen af $\frac{2}{11}$ 60 hævder J., at man ved Anstaltens første Indretning gik ud fra den af alle sagkyndige for ene rigtig anerkendte Grundsætning, at den specielle medicinsk pædagogiske Behandling af de idiotiske Børn ikke fyldestgørende kan iværksættes uden en lægekyndig daglig Ledelse; men efter at J. i det første Aar efter Hübertz' Død selv havde udført denne Funktion, havde Anstaltens Virksomhed indskrænket sig til den rent pædagogiske; thi den antagne Huslæge har kun kunnet yde de særlig syge Idioter sin Bistand, medens den egentlige Idiotbehandling laa udenfor hans Opgave. Da det nu har vist sig, at »Fremskridtene hos mange af Eleverne ikke staar i noget som

Diskussion om
en Psykiater
ved Anstalten.

helst tilfredsstillende Forhold til meget beskedne Forventninger«, saa mener J., at det er paa høje Tid at indføre en Lægebehandling, ved Hjælp af hvilken Anstalten kan komme til at opfylde sin tredobbelte Funktion som Hospital, Opdragelsesanstalt og Skole, og hvorved alene det foran paaepgede Misforhold kan forventes hævet. — Men det er uomgængelig nødvendigt, at den psykiatriske Læge maa have Bopæl paa Anstalten; thi hos mange Børn maa man ved en medikamental, diætetisk og gymnastisk Behandling forberede Konstitutionen, før man kan tænke paa Skoleundervisning, og desuden frembyder Anstaltens 60 Idioter et saa omfattende Materiale, naar hver af dem skal være Genstand for den lægekyndiges specielle Studium, at den Mand, der skal lede disse Forretninger, maa bo i Anstalten og der være omgivet af alle de Apparater og Hjælpemidler, der hører til en videnskabelig Virksomhed, og han maa derfor være knyttet til Anstalten og dens heldige Fremgang i sine væsentligste Interesser.

Efter at Jacobsen har æsket Duurloos uforbeholdne Udtalelser om dette hans Forslag, slutter D. sig i en Skrivelse af 13/1 61 væsentlig til ham. Han erkender saaledes, at hvis der skal institueres gennemgribende, maa-ske langvarige Kure, grundede paa et omfattende Studium og nøjagtig Specialkundskab til de paagældende Individier, saa fordres der langt mere Tid, end den prakticerende Læge kan afse, og et mere specielt Studium af de her optrædende ejendommelige Sygdomsformer, end man med Billighed kan vente af den dygtige Læge i Almindelighed. For den pædagogiske Forstander vilde den foreslaaede Foranstaltning bringe det store Gode, at han ikke længere kom til at staa hjælpeløs over for de mange fortvivlede Tilfælde, hvor han fra sit Standpunkt maa erkende, at al opdragende Indvirkning er umulig, al anvendt Flid og Møje spildt. »Saaledes som Forret-

ningerne nu er fordelte, opstaar det uretfærdige Misforhold, at Lægen (C: Jacobsen), som paa Bestyrelsens Vegne afgør, hvilke Børn, der som helbredelige skal optages, er fritaget for ethvert Ansvar, da han ingen Andel har i Børnenes Behandling, medens Forstanderen, som ikke adspørges om Børnenes Helbredelighed, men ex officio skal modtage til Behandling dem, der skikkes, bebyrdes med det hele Ansvar, for Forældrene, for det offentlige, for Bestyrelsen og sig selv. Dette Misforhold vilde ophøre, naar Lægen, som bedømmer Børnenes Kvalifikationer til Optagelse, paatager sig Ansvaret for deres Helbredelse ad medicinsk Vej.« Duurloo er saaledes ganske enig i det særdeles ønskelige og gavnlige i, at der paa Anstalten oprettes en lokal Lægepost for at forberede og støtte den øvrige Virksomhed og bære sin Del af Ansvarets tunge Byrde. »Og naar det desuden forholder sig saaledes, som af Jacobsen udtalt, at Børnenes Fremskridt paa Anstalten — paa Grund af den paapegede Mangel ved Organisationen — ikke staar i noget som helst tilfredsstillende Forhold til meget beskedne Forventninger, da maa jeg (Duurloo) naturligvis anse den foreslaaede Fuldstændiggørelse af Organisationen for dobbelt paatrængende og ønske den iværksat snarest mulig; thi hermed er jo udtalt, at den specielle Lægebehandling af de enkelte Individer vil kunne fremkalde en Tingenes Tilstand, der langt hæver sig over den nuværende.«

»Imidlertid kan jeg ikke uden at svigte min Overbevisning« — siger Duurloo — »dele denne Forventning i saadant et Omfang, som Jacobsen synes at antyde. Jeg vil indrømme, at de epileptiske samt et mindre Antal af de ikke epileptiske vil have sand Nytte af en systematisk medicinsk Behandling; men for det store Flerthal af Idioter vil det vistnok gælde — hvad ogsaa tidligere har været udtalt — at den egentlige medicinske Behandling udgør et meget underordnet Moment; og ser jeg nu hen til den Flok, som for Tiden er Anstalten

betroet, da træffer jeg iblandt 27 mindst 16, som jeg vil kalde legemlig sunde Børn, som Lægen næppe vil finde sig foranlediget til at tage i Kur; de øvrige er dels deciderede Epileptikere, i periodisk afsindig, Resten mere eller mindre legemlig nedbrudte og forkrøblede. For mange af disse burde maaske Helbredelsesanstalten aldrig have aabnet sine Døre, forinden den var organiseret paa at modtage dem; thi derved er det, at det uheldige Forhold er opstaaet, som jeg i de aarlige Beretninger ikke har kunnet, eller rettere sagt, ikke har villet skjule for det offentlige, det nemlig, at Anstalten, tildels tvungen af Omstændigheder, hvorover den ej var Herre, har blandet Helbredelsesanstalt og Plejestiftelse sammen før Tiden. Nu, da Anstalten en Gang har optaget og fremdeles optager flere, som jeg fra mit Standpunkt maa kalde uhelbredelige, kan man med Føje sige, at det er Pligt at yde disse den Hjælp ad lægevidenskabelig Vej, som Tilsyn og Pleje, Orden og Tugt, Opdragelse og Undervisning ikke formaar at yde, og navnlig for disses og det Anstalten gennem dem paahvilende Ansvars Skyld er det mit højeste Ønske, at den af Jacobsen foreslaede Ordning maa kunne gennemføres.«

Overfor Duurloos Bemærkninger hævder Jacobsen, at om end D. fra sit Standpunkt kan være berettiget til at anse adskillige af de optagne Børn for uhelbredelige, saa er de det dog formentlig kun saa længe, de udelukkende underkastes en pædagogisk Behandling. Han fastholder derfor, at en Anstalt, der har sat sig til Opgave at »helbrede« Idioter, vilde svinge sit Formaal ved at bortkaste det hele Apparat, som den praktiske Lægevidenskab for Tiden frembyder, og som i andre lignende Anstalter bringes i heldig Anvendelse.

Fremdeles gør Jacobsen gældende, at en Helbredelsesanstalt, der er organiseret efter en saadan Plan som Gl. Bakkehus, ikke kan indskrænke sig til at give Beretninger om Børnenes Fremgang i Skolen. Den har

tillige den Forpligtelse overfor Videnskaben at benytte det rige Materiale, den kan disponere over, til at opklare Forholdene og saaledes give sit Bidrag til at løse de mange ubesvarede Spørgsmaal, Aandssvagesagen endnu omfatter; men det er kun gennem den dygtige Psykiaters Iagttagelser og Granskninger, at Anstalten kan stræbe at fyldestgøre denne Fordring, og det er tillige gennem dette højere Formaal, at Anstalten vil være i Stand til at hævde sin Bestaaen og vedligeholde sin Anseelse.

Borgen stiller sig ubetinget paa Jacobsens Side og udtaler i Skrivelse af $23/4$ 61, at det ikke alene er ønskeligt, men absolut nødvendigt, at der etableres Lægetilsyn med Idioterne som saadanne, da det maa anses som utvivlsomt, at den therapeutiske Behandling af disse i mangfoldige Tilfælde er lige saa vigtig og uundværlig for at bevirke Helbredelse som den pædagogiske. Idet Borgen altsaa holder paa en paa Anstalten residerende Psysiakater, hævder han — forøvrigt i Samklang med Jacobsen — at denne maa være ligestillet med den pædagogiske Forstander, og at disse to Mænd i Forening bør bære Ansvarret saavel for, hvilke Børn der optages i Anstalten, som for, hvilke der udskrives som inkurable.

I Bestyrelsesmødet d. $29/4$ 61 drøftedes dette Spørgsmaal, og Borgen foreslog, at Jacobsen, Christensen og Duurloo skulde sammentræde i Udvalg til nærmere Overvejelse af Sagen. Men Christensen efterviste, at det vilde blive et meget kostbart Apparat, og foreslog i dets Sted, at en Læge antoges til at komme daglig og tilse Børnene. Om Udvalget virkelig blev nedsat kan ikke ses af, hvad der foreligger; det er i hvert Fald næppe sandsynligt, at det er kommet til at arbejde; thi Jacobsen var allerede den Gang syg og maatte kort efter (i Juni) af Helbredshensyn tiltræde en Rejse til Syden, fra hvilken han ikke mere skulde vende tilbage, idet han døde i Italien i Decbr. 1861. I et Brev, som Jacobsen

kort før sin Bortrejse skrev til Borgen, anbefaler han i Tilfælde af sin Død Dr. med. Howitz til sin Eftermand i Bestyrelsen, og meddeler, at han har overgivet Howitz sit Forslag til Lægevæsenets Reorganisation. Howitz blev dog ikke hans Eftermand, men derimod Prof. Dr. med. H. Lehmann. Denne har formentlig stillet sig køligere til Sagen. I hvert Fald skete ingen Forandring. Praktiserende Læge Lorentzen, som var bleven ansat $^{15}/_1$ 1859, vedblev som hidtil at fungere som (Hus-)Læge ved Anstalten, og først i 1874 blev Spørgsmaalet paa Initiativ af Prof. Borgen og Overlæge With*) atter sat paa Dagsordenen og førte da til, at Professor i Hygiejne og Retsmedicin, Overlæge ved Kommunehospitalets Sindssygeafdeling, C. G. Gædeken (f. $^{10}/_6$ 32, † $^{8}/_{11}$ 1900) ansattes som Psykiater ved Anstalten, medens Lorentzen vedblev at fungere som Huslæge.

Gædeken som
Anstaltens
Psykiater.

Gædeken udkastede selv Programmet for sin Virksomhed (19de Beretning, Side 35), og dette godkendtes af Bestyrelsen. Det gaar især ud paa at tilvejebringe et videnskabeligt Udbytte af Anstaltens Virksomhed og derigennem selvfølgelig ogsaa at virke til Gavn for Anstalten selv og dens Alumner. G. kræver først en grundig Undersøgelse af samtlige Alumner, fyldige Oplysninger om enhvers Fortid og om Aarsagen til Sygdommen — derfor ogsaa nye og forbedrede Spørgeskemaer —, omhyggelig Beskrivelse af alle legemlige Deformiteter og Funktionsforstyrrelser, Angivelse af den aandelige Svækkelses Grad samt af Symptomer, der kunde tyde paa komplicerende Sindssygdom. Endvidere fuldstændig Sektion ved alle Dødsfald, Tilvejebringelsen af en Samling præparerede Hjerner og Kranier, Fotografier og lignende. Paa Grundlag af disse Undersøgelser og Optegnelser udarbejdes en aarlig videnskabelig Beretning. Psykiateren skal desuden i alle psykiatriske Spørgsmaal være

*) Se Bilag III.

Bestyrelsens og Forstanderens Konsulent, naar dette ønskes. Han skal være Forstanderen og Lægen sideordnet og skal af dem kunne forlange alle for sin Gerning nødvendige Oplysninger.

Gædeken tog med Iver og Interesse fat paa sin Virksomhed, der fra $\frac{1}{1}$ 77 (efter Lorentzens Død) udvidedes derved, at han tillige blev Anstaltens Overlæge med praktiserende Læge J. F. Nielsen som Reservelæge. I sin 2den (og sidste) Aarsberetning, dateret $\frac{1}{6}$ 78 giver han saaledes Resultatet af de foretagne Sektioner og desuden en alsidig lægevidenskabelig Statistik over alle de 148 Idioter, som han har undersøgt. Desværre blev Gædekens Virksomhed paa Gl. Bakkehus kun af kort Varighed. Grunden hertil maa nærmest søges i Mangel paa Overensstemmelse og frugtbar Samarbejde med den daværende Forstander saavel paa det psykiatriske som paa det hygiejniske og praktiske Omraade. Hvad Psykiatrien angaar, da havde Duurloo en fra Gædekens meget afvigende Anskuelse om dens Betydning indenfor Aandssvageanstalten og følte f. Eks. aldrig Trang til at konsulere Gædeken i noget psykiatrisk Spørgsmaal. Paa Hygiejnens Omraade tog G. Anstød af Duurloos mærkelige Anskuelse, at Idioterne paa Grund af deres mangelfulde og energiløse Respiration skulde trænge til mindre frisk Luft end normale Mennesker. Og hvad praktiske Forhold angaar, saa holdt G. bestandig paa, at de mest elendige, hjælpeløse og besværlige Idioter havde stærkest Krav paa at optages i Anstalten, medens D. af Hensyn til den ringe Udvikling, Plejeafdelingen endnu havde faaet, og af Hensyn til de allerede optagne Plejepatienters Fred og Hygge mente at maatte lukke Anstalten for de allervanskeligste Patienter. Paa dette Punkt var Bestyrelsen, vel ogsaa af pekuniære Grunde, mest tilbøjelig til at stille sig paa Duurloos Side. Hvad Kønnenes Adskillelse angaar, da mente G., at de hel- og halvvoxne Børn i Fritiden burde holdes adskilte efter Køn, hvorimod D.

hævdede, at man ved at skille dem ad let kunde bidrage til at fremkalde og ægge det, som man netop havde til Hensigt at afværge og holde nede.

Som Motiver for sin Afskedsbegæring (af $14/3$ 78) anfører G., at han ikke i det forønskede Omfang har faaet Lejlighed til at udføre Obduktioner, at han ikke er bleven konsuleret i noget psykiatrisk Spørgsmaal, og at de Bemærkninger og Forslag, han af egen Drift er fremkommet med, er blevet tilbageviste; at han ikke har kunnet føre den ham paalagte Kontrol med Bespisningen og i det hele taget ikke har kunnet gennemføre den ham overdragne Opgave. Han lader ikke Bestyrelsen være i Tvivl om, hvor han søger Kilden til Vanskelighederne, naar han i Skrivelse af $4/4$ 78 til denne udtaler, at »Duurloos Anskuelser om aandssvage Børns Behandling staar i diametral Modsætning til de Grundsatninger, som Psykiatri og Hygiejne er kommet til gennem lægevidenskabelig Erfaring«.

En upartisk Dommer vil dog næppe finde Skylden for Vanskelighederne alene paa denne Side.

Efter Gædekens Afgang blev J. F. Nielsen Anstaltens Enelæge; men skønt denne gennem sin Virksomhed paa Kommunehospitalets 6. Afdeling og paa St. Hans Hospital havde faaet en god psykiatrisk Uddannelse, og skønt hans Instruks paalægger ham at iagttage og forfølge saavel de psykiske som de fysiske Anomalier hos Eleverne, saa maatte hans Stilling ved Anstalten paa Grund af Sagens Natur dog nærmest blive en Huslæges; thi ved Siden af hans Embedsstilling som Reserve- og senere som Overlæge i Hæren og af hans store private Praksis maatte Lægestillingen ved Anstalten blive en Bivirksomhed, der ikke kunde kræve nogen betydelig Del af hans Tid.

Paa lignende Vilkaar ansattes efter Dr. Nielsens Død ($30/5$ 03) den ansete Psykiater Professor K. Pontoppidan som Læge, og det tør vel antages, at hans over-

legne Dygtighed og store Erfaring som Psykiater vil kunne bøde noget paa den begrænsede Tid, ogsaa han vil kunne afse til videnskabeligt Studium af det store for Haanden værende Materiale.

Selve det Forsøg, der i 1875 gjordes med Gædeken som Psykiater, var formentlig langt fra Dr. Hübertz' og Prof. Jacobsens Plan om en paa Anstalten residerende psykiatrisk uddannet Læge, der med Anvendelse af tilstrækkelig Tid kunde tage den videnskabelige og kurative Del af Arbejdet op. Thi Gædekens dobbelte Stilling som Professor ved Universitetet og Overlæge ved Kommunehospitalet vilde næppe have levet ham Tid til dyberegaaende Studier, ligesom hans Instruks da heller ikke paalagde ham at være tilstede paa Anstalten mere end to Gange om Ugen.

Vilde man nu spørge, om der kan antages at være gaaet store Værdier tabt for Videnskaben og de aandsvage og derigennem for Samfundet ved, at der i de svundne 50 Aar ikke har været en residerende Læge paa Anstalten, saa drister vi os ikke til at give noget afgørende Svar paa dette Spørgsmaal, men skal indskrænke os til at fremsætte nogle Bemærkninger derom.

Det ligger nær, naar man søger Svar paa Spørgsmaalet, at se hen til de Lande — England, Frankrig og Amerika — hvor Aandssvageanstalter bestandig har været ikke alene under Lægers Ledelse, men ogsaa forsynede med et tilstrækkeligt Antal assisterende Læger til, at det videnskabelige og kurative Arbejde fuldt ud har kunnet tages op. Om disse Landes Anstalter har ført deres Elever videre frem som Følge af den stedse tilstedeværende Læges forberedende og støttende Arbejde og som Følge af den lægevidenskabelige Overvaagen af den pædagogiske Virksomhed, — det lader sig ikke afgøre. Derimod maa det erkendes, at adskillige af disse Landes Aandssvage læger i videnskabelig Henseende har leveret Bidrag til Belysning af Idiотиens Natur og Væsen og af

dens Aarsagsforhold. Men over for det store, oprindelig fremsatte Maal »Helbredelse« synes der ikke at være fremkommet større Resultater fra de Anstalter, der har været underlagt Læger, end fra dem, der har været ledede af Pædagoger. Vel har Lægerne anvendt stor Kunst og Flid paa ved Trepanation af Hjerneskallen at fremkalde Helbredelse eller Bedring af Aandssvagheden; men Virkningerne af denne Behandling har gennemgaaende været smaa; og hvor større Resultater er opnaaede, tilskriver i hvert Fald Bourneville disse lige saa meget en omhyggelig fysisk og pædagogisk Efterbehandling som selve Operationen. Kun paa eet Omraade — og det er tilmed et Grænseomraade — har Lægekunsten epokegørende Resultater at opvise; det er med Hensyn til Helbredelse ved Thyreoedin af den Aandssvaghed, der staar i Aarsagsforbindelse med infantil Myxødem.

Skønt vi derfor er tilbøjelige til at tro, at saavel Hübertz som Jacobsen i nogen Grad har overvurderet Lægevidenskabens og Lægekunstens Betydning over for Aandssvagheden, saa nærer vi dog den Anskuelse, at det til alle Tider vil have sin store Betydning, at dygtige Læger kan ofre tilstrækkelig Tid paa et indgaaende første Haands Studium af de aandsvage, og at derfor ingen større Opdragelsesanstalt for aandsvage bør være uden en Læge, der, hvad enten han residerer paa Anstalten eller ej, i sine væsentligste Interesser og med sin væsentligste Arbejdskraft er knyttet til denne. Thi Aandssvagheden rummer endnu saa mange Gaader og frembyder saa mærkelige Abnormiteter og saa forskelligartede Komplikationer med legemlige Sygelighedstilstande, at der er Brug saavel for den indsigtfulde Psykiater som for den fordomsfri og forstandige Pædagog for at udfinde de mest fremkommelige Veje, ad hvilke den enkeltes Udvikling kan ledes frem.

Vi har, for at kunne behandle Lægspørgsmaalet i Sammenhæng, fundet det formaalstjenligt at gøre dette Spring fremad gennem Anstaltens Historie. Vi vender nu tilbage til Udgangspunktet for at se, hvorledes Anstalten i sin Helhed efterhaanden udviklede sig.

Efter Hübertz' Død fortsatte Bestyrelsen sin Virksomhed for at organisere og konsolidere Anstalten. I December 1855 vedtoges dens Statuter; i Februar 1856 vedtoges den af Duurloo med betydelig pædagogisk Indsigt udarbejdede Undervisningsplan, hvis Hovedtanker endnu for en stor Del ligger til Grund for Undervisningen. I April 1856 overtog Kultusministeriet paa Bestyrelsens Opfordring Overtilsynet med Anstalten og godkendte dens Statuter, der er saalydende:

»STATUTER.

1. Anstalten staar under Overtilsyn af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, og den bestyres af en Komite, bestaaende af mindst 5 Medlemmer, der ved Selvalg supplerer et fratrædende Medlem med Kultusministerens Approbation. Komiteens enkelte Medlemmer varetager efter deres specielle Indsigter tillige de særskilte forskellige Retninger, hvori Anstaltens Virksomhed deler sig.

2. Anstalten optager idiotiske, svagsindige og epileptiske Børn i en Alder af 5—15 Aar, naar deres Tilstand giver Haab om Helbredelse eller Forbedring.

3. Begæringer om Optagelse stiles til »Bestyrelses-Komiteen for Helbredelses-Anstalten paa Gamle Bakkehus ved København«. Efter saadan indkommen Begæring tilstilles vedkommende et Skema, der indeholder Spørgsmaal om Barnets aandelige og legemlige Tilstand, hvilket vil være at udfylde af Præsten og af Lægen. Naar Komiteen har modtaget disse Oplysninger, vil det først kunne afgøres, om Barnet kan optages eller ikke, hvorom de vedkommende da vil blive underrettet.

4. Anstalten vil bestræbe sig for at give de optagne den for ethvert Barns Opdragelse, Uddannelse og mulige Helbredelse eller Forbedring mest passende Vejledning og Pleje m. m., endvidere Logi, Kost, Vask, Lys og Varme samt Lægetilsyn og Medicin.

5. Betalingen er foreløbig normeret til 600 Kr. aarlig, og den erlægges kvartaliter eller maanedsviis forud. Mindre formuende og Kommunerne, der yder frivillige, aarlige Bidrag, kan indrømmes en Moderation af $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ eller af Halvdelen af den normerede Betaling. Ønskes for et Barn særskilt Værelse, Opvartning, Undervisning m. m., vil derfor være at erlægge en efter Omstændighederne forhøjet Betaling.

6. En vederhæftig Mand maa indestaa for, at Betalingen rigtigt erlægges til de bestemte Terminer.

7) De antagne Børns Transport til og fra Anstalten er denne uvedkommende.

8) Naar et Barn i Løbet af Kvartalet eller af Maa-neden udtages af Anstalten, gives ingen Tilbagebetaling af de erlagte Forplejningspenge.

9) Ethvert Barn medbringer ved Optagelsen i Anstalten sin Døbe- og Vaccinationsattest og desuden af Klædningsstykker i det mindste: 6 Skjorter (Særker), 6 Par Strømper, 6 Lommetørklæder, 2 fuldstændige Dragter, passende Hovedbedækning, tilstrækkeligt Antal Halsklæder, 2 Par Sko eller Støvler, 1 Bluse, 1 Par Gymnastiksko, for Vinteren 1 Overstykke, samt 1 Redekam, 1 Tætkam og 1 Tandbørste; Piger medbringer tillige 3 Natkapper. En Fortegnelse in duplo over Tøjet maa medfølge, hvoraf det ene Eksemplar forbliver paa Anstalten og det andet tilbageleveres i kvitteret Stand. Alt Tøj maa være mærket med Barnets Navn. Anstalten forbeholder sig at anskaffe det manglende eller senere opslidte Tøj paa vedkommendes Regning, naar saadant paa indløben Rekvisition ikke itide leveres.

10. Den af Bestyrelses-Komiteen udnævnte Forstan-

der bor paa Anstalten; han har det daglige specielle og lokale Tilsyn, vaager over, at Anstaltens Virksomhedsplan nøjagtigt overholdes i alle dens Enkeltheder, ordner i Forbindelse med vedkommende Komite-Medlemmer det enkelte Barns særlige Behandling og Undervisning, ligesom han selv leder og deltager i Undervisningen. Han fører endvidere den ved Anstalten forefaldende Korrespondance og antager med Bestyrelses-Komiteens Samtykke de fornødne Medhjælpere og Tjenestefolk.

11. Det kvindelige Opsyn i Anstalten anbetros en kristelig sindet, dannet Kone, der med moderlig Omhu har at vaage over Børnene og at bestyre Husvæsenet. Overhovedet ligger det i Anstaltens Plan, i Forholdet til Børnene at virkeliggøre et kristeligt Familieliv.

12. Et Medlem af Komiteen bestyrer Anstaltens Penge-sager og aflægger til 1ste November hvert Aar sit Regnskab, der af Komiteen besørges revideret.

13. Ved Slutningen af hvert Aar offentliggøres en Beretning om Anstaltens Virksomhed i det forløbne Aar; denne tilligemed en Ekstrakt af det reviderede Regnskab indsendes til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, ligesom begge omdeles til Kommuner og Anstaltens Velgørere.

14. Børnenes Forældre og Værger har Adgang til Anstalten hver Onsdag og Lørdag Eftermiddag. Andre, som ønsker at se Anstalten, maa derom henvende sig til Forstanderen.«

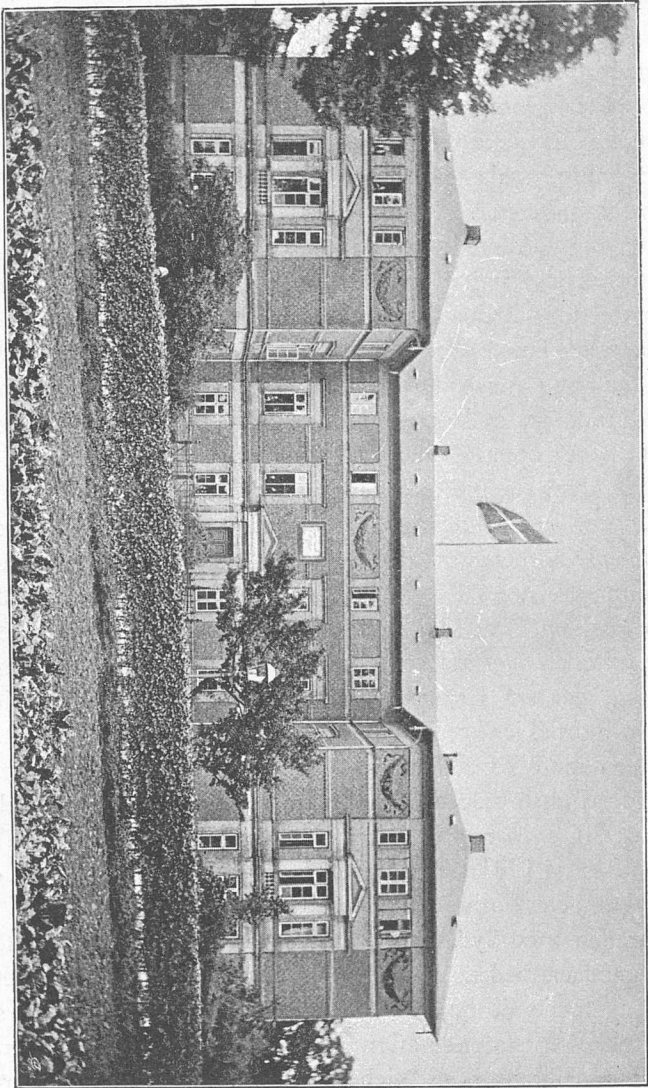
I 1857 og de nærmest følgende Aar udarbejdedes Instrukser for Forstander, Husmoder og Lærerinder; der vedtoges Spisereglement og indførtes offentlige Aarsprøver for yderligere at sætte Anstalten og dens Virksomhed i Rapport til Offentligheden. Efterhaanden som Elevernes Tilstand og Udvikling tillod det, optoges nye Fag paa Timeplanen. Allerede 1857 begyndte man at lade Drengene benytte Søbadene i Kallebodstrand, og for de flinkere af dem udvidedes Badeøvelserne snart

til Svømmeøvelser. I 1858 begyndte man at undervise i Religion, og i 1862 fremstilledes for første Gang en Elev til Konfirmation.

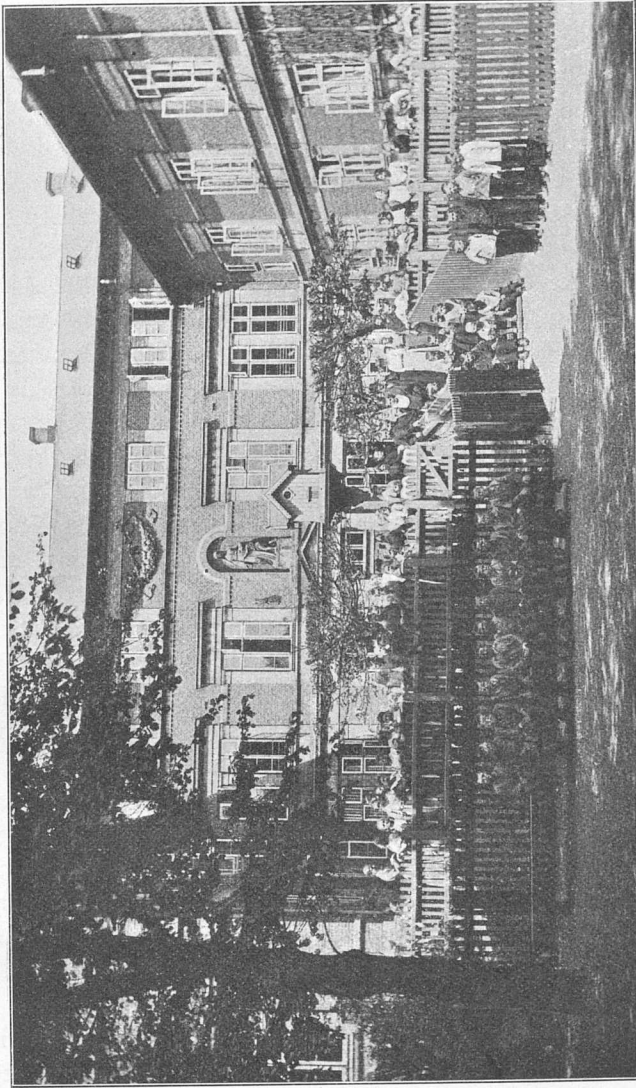
I det gamle Rahbekske Hus blev Pladsen imidlertid snart for trang, især fordi Elevernes saare ulige Standpunkter gjorde stærkere Klassificering nødvendig. Anstalten havde dog ingen Udsigt til at skaffe sig en ny Bygning, saalænge der ikke tilsikredes den ekstraordinære Indtægter. Lykkeligvis lod disse ikke vente længe paa sig. Allerede i 1857 fik Anstalten af Justitsministeriet Bevilling til at drive et Industrilotteri, hvis Udbytte for første Gang optræder paa Regnskabets Indtægtsside, med 9000 Kr., i Aaret 1860, men som derefter i en lang Aarrække gav Anstalten en meget betydelig Indtægt, saaledes som vedføjede Bilag IV viser. Efter at have opnaaet denne Bevilling kunde Bestyrelsen for Alvor tænke paa en ny Anstaltsbygning, og den Omhu og Grundighed, hvormed dette vigtige Foretagende forberedtes af Bestyrelsen, kommer i høj Grad denne til Ære. Overordentlig heldig var den i Valget af Arkitekten, Professor Meldahl, som i 1859—60 her opførte en lige saa solid og velindrettet som skøn Bygning, der nu i snart 50 Aar under vekslende Forhold har gjort Tjeneste som Skolehjem for aandssvage. Facaden mod Nord tiltaler ved sin rolige Alvor; den bærer under Indgangsdørens Portal det velvalgte, smukke Bibelord: »De hører dig til, Herre! du, som elsker Sjæle; thi din uforkrænkelige Aand er i alle.« Bygningens Forhold træder dog endnu smukkere frem i Facaden mod Syd, hvor de lavere Sidefløje ender i lette Verandaer, medens den hele Bygningsmasse beherskes af det tilbagetrædende højere Midterparti, i hvilket atter Steins smukke fritstaaende Gruppe »Moderkærligheden«, der er anbragt i en Niche over Hovedindgangens Portal, frembyder et uvilkaarligt Sammenholdspunkt og Hvilepunkt for Øjet. Den 5. Juli 1859 nedlagdes Grundste-

Lotteribe-
villingen.

Ny Anstalts-
bygning.

HOVEDBYGNINGEN AF 1859. FACADE MOD NORD.

HØVEDBYGNINGEN AF 1859. FACADE MOD SYD.

nen; inden Aarets Udgang var Bygningen under Tag, og den 24. Novbr. 1860 kunde Beboerne flytte ind. Duurloo har utvivlsomt Ret, naar han i den paagældende Aarsberetning siger, at »herefter vil Anstalten kunne byde dem, der overgives til dens Varetægt, et paa deres Trang og Tarv omhyggelig beregnet Hjem, der i ingen Henseende behøver at frygte en Sammenligning med Udlandets bedst ordnede Anstalter af denne Art.«

Det er en Selvfølge, at Skolen tog et betydeligt Op-sving ved denne Forbedring af dens ydre Kaar. Ikke alene fik den store, lyse og luftige Skole-, Opholds-, Spise- og Sovelokaler; men det i den gamle Bygning stærkt følte Savn af »Haandgerningslokaler« udfyldtes nu paa den heldigste Maade, ligesom den nye Gymnastiksal stod fuldt paa Højde med de Krav, der kunde stilles for et saa vigtigt Fag som Gymnastikken, der til alle Tider har staaet højt i denne Anstalt.

Af nye Fag optoges nu ogsaa Sangundervisning.

Til Oplysning for Forældre og Værger paalagdes det Forstanderen at give disse Meddelelse om deres Børns Tilstand mindst to Gange om Aaret. Tilsynet paa dets forskellige Trin ordnedes saaledes, at hverken Anstalten i sin Helhed eller nogen Afdeling af samme nogensinde var uden ansvarligt Overtilsyn, og at ingen Elev nogensinde kunde unddrage sig det for ham bestemte særlige Tilsyn. Medens Forældrene hidtil selv havde maattet sørge for deres i Anstalten optagne Børns Beklædning, paatog Anstalten sig nu (1862) at sørge for Beklædningen mod en Godtgørelse af 4 Kr. aarlig for hvert Aar, Barnet er gammelt, dog ikke over 80 Kr. aarlig. Denne Ordning bibeholdtes til 1891, da man lod Beklædningsgodtgørelsen helt bortfalde.

Da Anstalten efter den nye Bygnings Opførelse officielt erklærede sig for tillige at være Plejeanstalt, maatte Statutterne forandres i Overensstemmelse dermed (6. Beretning, Side 33). Men Opdragelsesanstalten

som saadan fik desuagtet ikke gunstigere Arbejdsvilkaar, idet der ikke fandt nogen virkelig Udskillelse Sted af de for Opdragelse og Undervisning uimodtagelige Børn. Vel udtaler Duurloo i 4. Beretning, 1858—59, at naar den nye Bygning er taget i Brug, vil den gamle blive omdannet til Plejeanstalt for uhelbredelige; men denne saa nærliggende Udvej til i det mindste for en Tid at bringe Anstalten ud af en Misère, som allerede var følelig, blev alligevel ikke benyttet. I Stedet for lod man det gamle Hus indrette til privat Beboelse og lejede det ud, medens i de følgende 10 Aar erklærede Asylister i fremrykket Alder levede under samme Tag og i nær Berøring med Skolens Elever. Da der nu selv iblandt disse var adskillige, hvis Udviklingsdygtighed var temmelig problematisk, saa ser man, at det har været et ret besværligt Arbejde, der var faldet i Duurloos og hans Medarbejders Lod. Desto ivrigere arbejdede man for at udvikle, hvad udvikles kunde, hvilket de hvert Aar udkomne, med stor Omhu affattede Beretninger vidner om. I een Henseende er disse Beretninger enestaaende blandt alle andre; de indeholder nemlig en Række af Monografier over alle de Idioter, der i Løbet af 30 Aar optoges i Anstalten, og da disse Beskrivelser vidner om skarp Iagttagelsesevne og klart psykologisk Blik, vil de vistnok have blivende Betydning for Studiet af Idiotien og dens mange forskellige Former. Men Monografierne, der følger og beskriver de enkelte Elevers Udvikling fra Aar til Aar, giver tillige et Indblik i den som oftest meget langsomme Fremgang og det beskedne Højdepunkt af Udvikling, som omsider naas, og som i saare mange Tilfælde kun kvalificerer til livsvarigt Anstaltsophold.

Duurloo havde saaledes rig Lejlighed til at gøre Erfaringer om Helbredelses-Ideens Uholdbarhed; han erkender da ogsaa, »at der kun alt for ofte forekommer Tilfælde, hvor baade Opdragerens og Lægens Kunst er afmægtige«, og han anfører, at af de 42 Elever, der i

Opdragelses-
og Plejeafde-
lingen under
samme Tag.

1862 fandtes i Anstalten, var der 18, som ikke kunde tale, og omtrent en Fjerdedel, som der ikke en Gang kunde bibringes en rent ydre Disciplin. Disse hjemlige Erfaringer bekræftedes paa en Rejse, Duurloo i 1862 foretog til forskellige af Udlandets Anstalter, hvor han sporede en umiskendelig Tendens til at trække Grænsen for Opdrageligheden snævrere og snævrere.

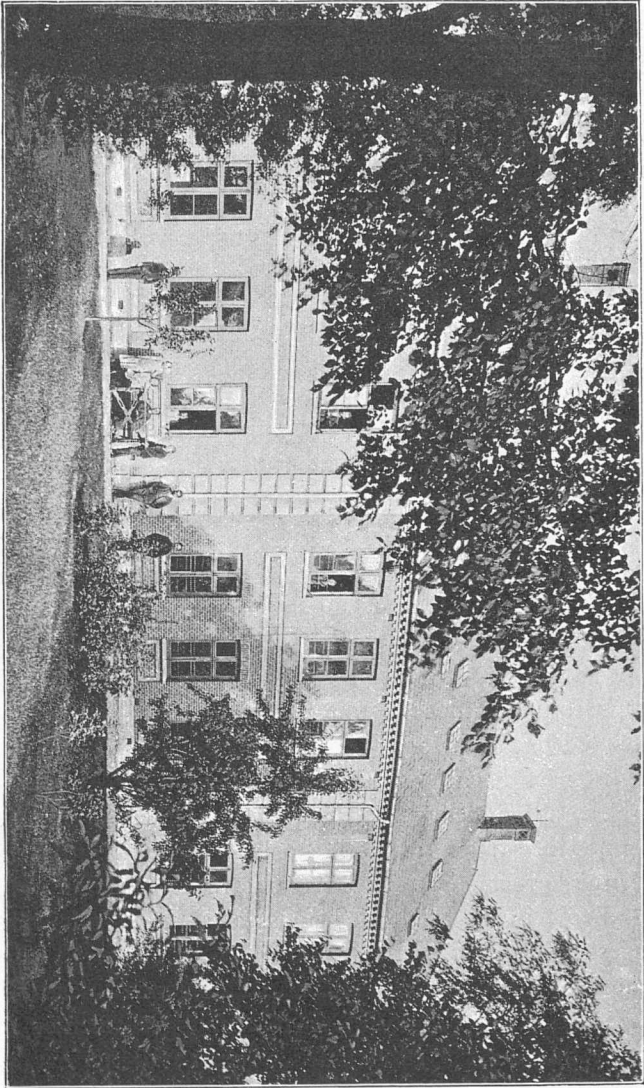
Det er i god Overensstemmelse hermed, at Bestyrelsen i 1862 ombytter Navnet »Helbredelsesanstalt« med det mere neutrale og tillige mere omfattende »Idiotanstalten paa Gl. Bakkehus«. Den gjorde det blandt andet for at forebygge den Misforstaaelse, som hint Navn kunde give — og havde givet — Anledning til, den nemlig, at Anstalten paatog sig at helbrede ethvert Individ, som tilførtes den, medens den i Virkeligheden kun paatager sig »saavidt muligt at forbedre de til dens Omsorg betroede Idioters aandelige og legemlige Tilstand«. Bestyrelsen nærer dog endnu det Haab, at »dens Bestræbelser under gunstige Omstændigheder vil føre til Helbredelse«. Som Begrundelse af, at man i sin Tid havde valgt Navnet »Helbredelsesanstalt«, saa vel som af, at man nu fandt det rigtigt at fravige det, fremfører Bestyrelsen følgende (6. Beretning, Side 5): »For nogle Aar siden var det en ikke ualmindelig Mening, der deltes af ansete Videnskabsmænd, at saa godt som ethvert idiotisk Barn vilde ved hensigtsmæssig Behandling kunne udrives af sin aandssløve Tilstand og gøres til et nyttigt Medlem af Samfundet. Den i en senere Tid — i vor som i andre Anstalter — indvundne Erfaring har imidlertid ført til den Erkendelse, at hine af Seguin, Guggenbühl, Sager og flere vakte Forhaabninger mangler tilstrækkelig Grund. Man har indset, at hvor Naturen har nægtet Betingelserne for aandelig Udvikling og bevidst Liv, vil ingen Kunst, ingen nok saa omhyggelig og udholdende Pleje formaa at fremkalde eller erstatte samme.«

Paa samme Tid var Bestyrelsen endvidere kommen til den rigtige Erkendelse, »at der hos idiotiske Børn finder den størst mulige Forskellighed Sted med Hensyn til Modtagelighed for Paavirkning, og at der næppe gives noget Barn, som er ganske ligt et andet, men at ethvert udgør for sig en særegen Species og maa behandles overensstemmende med sin ejendommelige Individualitet.«

Med saadanne Anskuelser skulde man tro, det maatte være Bestyrelsen særlig magtpaaliggende at tilvejebringe den bedst mulige Klassifikation af Anstaltens Alumner; og dog er det just paa dette Omraade, at Anstalten har sit svage Punkt. Vel skred Udviklingen fremad; men den holdt ikke Skridt med de Krav, som de optagne, bestandig meget uensartede Individuer stillede; og selv indenfor de til enhver Tid tilstedeværende Rammer synes man ikke at have sondret mellem Alumnerne saa meget, som gørligt var. Dette vil fremgaa af nedenstaaende Redegørelse for, hvor vidt Udviklingen var skredet frem indtil 1880, og hvorledes Status paa dette Tidspunkt var.

I 1870 opførtes paa en dertil indkøbt, vel beliggende Grund bagved Hovedbygningen et Plejehjem for 20—24 uhelbredelige Patienter, og til dette overflyttedes 14 Asylister af begge Køn i Alder fra 12 til 28 Aar; dog forblev 3 kvindelige, voksne Asylister tilbage i Skolebygningen. 1875 indrettedes den gamle Gaard, der siden 1860 havde været lejet ud, til et Asyl for indtil 18 tildels bedre betalende aandssvage. 1877 udvidedes Plejestiftelsen af 1870 fra c. 20 til c. 35 Pladser. Disse Rammer var ved 1880 fyldte paa følgende Maade: I Plejestiftelsen af 1870 var der 16 mandlige Patienter fra 10 til 38 Aar og 16 kvindelige fra 15 til 42 Aar. I Plejeafdelingen i Rahbeks Hus var der 12 mandlige Patienter fra 13 til 65 Aar og 6 kvindelige fra 10 til 59 Aar. Skolens 66 Elever var saaledes fordelte:

Asyler oprettes i særskilte Bygninger.

PLEJESTIFTELSEN AF 1870 (SENERE FORSØGSAFDELING).

I	I Klasse	14	Elever fra	12—28	Aar
»	II	»	10	»	» 9—22 »
»	III	»	13	»	» 8—16 »
»	IV	»	14	»	» 8—17 »
»	V	»	(»Legestuen«).	15	»	» 5—21 »

Legestuens Elever var alle saa dybtstaaende i aandelig eller legemlig eller i begge Henseender, at de rettest betegnes som Asylister. En af dem beskrives saaledes: »Han kan hverken tale eller forstaa nogen Tiltale, ikke hjælpe sig selv i nogen Henseende, men maa makes, holdes ren, af- og paaklædes, bæres fra Sted til Sted som et spædt Barn«. Af 15 Børn var kun 3 renlige; kun 3 kunde hjælpe sig selv ved Af- og Paaklædning; kun 5 kunde fremsige enkelte Ord, medens Resten slet ikke kunde tale; 7 af dem maatte makes; 4 var helt rolige og manerlige; Resten mere eller mindre støjende og urolige. Legestueelevernes legemlige Tilstand betegnes ved, at hver af dem gennemsnitlig havde 43 Sygedage i Aarets Løb.

Det var saaledes et broget Billede, Anstaltens Befolkning frembød paa dette Tidspunkt (1880), og Billedet har væsentlig været det samme i hele det nærmest foregaaende Decennium. Værst var det, at Befolkningen i Skoleafdelingen næsten var lige saa blandet som i Plejeafdelingerne, og det baade hvad Alder og Udviklingsdygtighed angaar, og det Forsvar, Bestyrelsen og Forstanderen fører for Sammenblandingen, er ikke meget overbevisende. I 6. Beretning, Side 4, siger Bestyrelsen saaledes: »Ogsaa Opdragelsesafdelingen har flere Individer, som paa Grund af deres Tilstand egenlig henhører til Plejeafdelingen, men som det ikke er anset for hensigtsmæssigt endnu at henvise til denne, da de kan deltagende med Eleverne i en Del af disses Øvelser; de forbliver efter Forældrenes Ønske paa Anstalten, hvilken de væsentlig benytter som Plejeanstalt.«

Om Bibeholdelsen i Skolen af Individider, hvis Alder er langt ud over Skoleaarene, udtaler Duurloo sig i Beretningen for 1875 saaledes: »Da Anstaltens Statuter ingen Aldersgrænse fastsætter for Optagelsen, og da Varigheden af Individernes Ophold paa Anstalten i Reglen kun afhænger af deres Forsørgeres Ønske, er det en Selvfølge, at en Anstalt, der som denne har bestaaet i en længere Aarrække, maa omfatte idiotiske Individider i højst ulige Aldere. Og ikke blot i sin Plejeafdeling. Ogsaa i Elevafdelingen, hvor man dog af let forstaaelige Grunde sjældnen vil finde Anledning til at optage Børn udenfor Alderen mellem 5 og 18 Aar, vil Aldersforskellen mellem de der behandlede Individider i Aarenes Løb bestandig blive mere fremtrædende af den Grund, at der blandt de ældste Elever altid vil findes nogle, som man nødvendig vil slippe, saalænge deres Udvikling endnu lader sig fremme i den ene eller den anden Retning, og andre, hvis Udvikling vel forlængst er standset, men hvis Dimission til Hjemmet eller Overførelse til Plejeanstalten dog maa anses for utilraadelig, naar en afgjort og snarlig Tilbagegang kunde befrygtes at ville blive Følgen. Heraf er det forklarligt, at man i den herværende Elevafdeling kan træffe Individider, som er langt ude over den egentlige Opdragelsesalder.« Hvorefter Duurloo oplyser, at af 60 Skoleelever er 13 over 18 Aar, deraf igen 7 mellem 20 og 30 Aar, og nogle af dem har gaaet i Skole i 14—15 Aar.

Konkurrencen
med Kellers
Anstalt.

Disse mindre heldige indre Forhold paa Gl. Bakkehus forklarer for en Del, at det saa let lykkedes den hidtidige Døvstummelærer og Forstander Johan Keller at skabe den gamle Anstalt en Konkurrence, paa hvilken denne — og da navnlig dens Bestyrelses Formand Skoledirektør Borgen — i Begyndelsen saa fornemt ned, senere lærte at respektere og tilsidst, i det mindste i en kort Periode (1879—80), at frygte.

Keller, der utvivlsomt havde Øje for Gl. Bakkehus's Svaghed og saa, at denne Anstalt vanskelig kunde faa Tilgang af de lettere Grader af aandssvage, fordi den havde belemret sig for stærkt med de dybtstaaende, planlagde i 1865 en Opdragelsesanstalt alene for udviklingsdygtige aandssvage. Eftersom Fordelene ved en »ren« Skoleanstalt er indlysende, var Kellers Tanke selvfølgelig god, og da han udmærket forstod offentlig og privat at agitere for den og samtidig at vinde Sympati for sig selv, saa lykkedes hans Foretagende godt, og Anstalten trivedes hurtig. Foruden Kellers billigere Takster (450 Kr imod 600 Kr.) bidrog ogsaa hertil Anstaltens finere Navn: Abnormanstalt i Modsætning til det ildeklingende Idiotanstalt. Derhos stræbte Keller efter Evne at bibringe Offentligheden den Tro, at Gl. Bakkehus var en Anstalt væsentlig for »rene Idioter«, og at de Forældre, der havde udviklelige aandssvage Børn, derfor ikke havde andet at gøre end at sende dem til Kellers Abnormanstalt. Betegnende i saa Henseende er en Udtalelse af Keller i en Redegørelse til Abnormskolemødet i København 1872, hvori det hedder: »Til Idiotanstalten paa Gl. Bakkehus har Anstalten (d. e. Kellers Anstalt) stillet sig saaledes, at den dertil henviser den dybt aandssvage og tillige enhver aandssvag, der lider af Epilepsi, og det bliver saaledes den Kellerske Anstalts Opgave at danne et Mellemled mellem den normale Skole og Idiotanstalten.«

Samme Aar udviklede der sig en Polemik mellem Keller og Gl. Bakkehuses Bestyrelse foranlediget ved, at Keller i Pressen, i det af ham udgivne Tidsskrift og i en særskilt udgiven Piece »Om Idiotsagen« havde begyndt en Agitation for en Varetægts- og Beskæftigelsesanstalt for aandssvage og i denne Forbindelse havde henstillet til Besyrelsen for Gl. Bakkehus at udvide den derværende Plejeafdeling fra 20 til 100 Pladser, at forbinde Beskæftigelseslokaler med den, at udlægge et

Stykke Jord til Bearbejdelse for de aandssvage samt at nedsætte Betalingen for Plejepatienterne fra 600 til 400 Kr. aarlig. Bestyrelsen afviser samtlige disse Henstillinger i Aarsberetningen for 1871 (udkommen 1872) som »Raad, der ikke har været Brug for«. Med Hensyn til Udvidelsen af Plejestiftelsen anser Bestyrelsen en saadan for et meget letsindigt Foretagende, da der var al rimelig Udsigt til, at $\frac{4}{5}$ af den vilde komme til at staa ledig i mange Aar. Med Hensyn til Plejestiftelsens Udvidelse til Beskæftigelsesanstalt anføres, at ikke en eneste af de der anbragte Individuer kan udføre noget, der kan faa Navn af Arbejde, allermindst Jord- eller Havearbejde; men længere henne i samme Beretning hedder det desuagtet, at »uhelbredelige Patienter kan alle hensigtsmæssigt beskæftiges dels i Anstaltens Værksteder, dels ved Arbejder i Hus og Have«. Hvad Henstillingen om at nedsætte Betalingen for uhelbredelige til 400 Kr. angaar, udtaler Bestyrelsen først, »at det visselig er meget let for den udenforstaaende at opstille saadanne Fordringer, især naar man ikke gør sig den Ulejlighed at paavise, hvorledes de lader sig udføre«, henviser dernæst til de endnu højere Betalingssatser ved Blindeinstituttet (700 Kr.) og i St. Hans Hospitals laveste Forplejningsklasse (730 Kr), og anfører endelig, at Gl. Bakkehus ofte har antaget mindre formuende Patienter for 400 Kr. aarlig.

I Berl. Tid. for $\frac{27}{7}$ 72 replicerer Keller til Bestyrelsens afvisende Bemærkninger og erklærer, at naar hans Navn er for ringe til at nævnes og hans Virksomhed for ubetydelig til at der derfra skulde kunne hentes noget Vink eller Raad, saa maa Gl. Bakkehus styre sin Kurs og han sin, »skønt det unægtelig vilde være heldigst, om de kunde løbe Side om Side«.

Kellers agitatoriske og organiserende Virksomhed, ved hvilken Idealitet og Forretningsdygtighed paa en heldig Maade var forenet, skaffede ham imidlertid snart aabent Øre saavel hos indflydelsesrige Rigsdagsmænd

som hos Ministeriet, særlig da hos Kultusminister Fischer. Dette gjaldt særlig hans Bestræbelser for at faa oprettet et Asyl for uhelbredelige aandssvage; disse Bestræbelser førte omsider til, at Kultusministeren den ^{23/10} 78 i Landstinget forelagde Forslag om, at der ydes Keller et Laan paa 110,000 Kr. til Oprettelse af et Asyl for uhelbredelige aandssvage, og at der tilstaaes denne Anstalt et fast aarligt Tilskud paa 15,000 Kr. til Fripladser. Forslaget blev i det hele velvillig modtaget i Rigsdagen; men der var dog i begge Ting et Mindretal, som foretrak, at Staten helt skulde tage Sagen i sin Haand, saa meget mere som der paa Foranledning af Landstingsudvalget var fremkommet en Skrivelse til dette fra Bestyrelsen for Gl. Bakkehus, der stiller denne Anstalts Overdragelse til Staten i Udsigt. Da denne Skrivelse*), der er dateret ^{24/2} 79 og underskrevet af V. A. Borgen paa Bestyrelsens Vegne, blev stærkt debatteret og kritiseret i Rigsdagen paa Grund af dens svævende Udtryk, og da den tillige tjener til at belyse Besyrelsens Stilling i denne Periode, skal vi her anføre den:

Forhandlinger
i Rigsdagen

Gl. Bakkehuses
eventuelle
Overgang til
Staten.

»Hr. Kammerherren har som Formand i det af Landstinget nedsatte Udvalg i Anledning af »Forslag til Lov om Understøttelse til Oprettelse af et Asyl for uhelbredelige aandssvage« ønsket Oplysning om, hvorvidt Idiotanstaltens Bestyrelse maatte være villig til i en nærliggende Fremtid at tilbyde Staten Overtagelsen af bemeldte Anstalt, samt, i bekræftende Fald, paa hvilke Betingelser Anstaltens Overdragelse til Staten vil finde Sted.

Asylet paa
Karens Minde.

I Anledning heraf har jeg paa Bestyrelsens Vegne den Ære at meddele: Det har allerede længe været Bestyrelsens Forsæt at overdrage Idiotanstalten til Staten,

*) Skrivelsen er stilet til Landstingsudvalgets Formand, Kammerherre Cederfeld de Simonsen.

og den har udtalt denne Hensigt i Skrivelser til Justitsministeriet, som muligt ogsaa har passeret Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Den er bleven foranlediget dertil ved Erkendelsen af, at Staten, der efterhaanden har inddraget Sindssygeanstalter, Døvstumme- og Blindeanstalter under sin umiddelbare Forsorg, ikke vilde kunne undgaa paa lignende Maade at drage Omsorg for de med hine saa fuldstændig analoge Idioter og aandssvage, og har da Bestyrelsen forment, at det ikke vilde være Statsstyrelsen uvelkomment som Gave at modtage Idiotanstalten paa Gl. Bakkehus, der i en Række af Aar har udviklet sig ogsaa i økonomisk Henseende. Tidsrummet (skal være Tidspunktet) for Overdragelsen har endnu ikke været Genstand for Overvejelse i Bestyrelsen; men der vil formentlig ikke være væsentlige Hindringer i Vejen for, at den kan finde Sted i en ikke fjern Fremtid. I alt Fald vil Anstalten allerede nu kunne modtage et Antal uhelbredelige aandssvage. Heller ikke med Hensyn til Betingelserne for Overdragelsen har Bestyrelsen hidtil truffet nogen Bestemmelse. Saa meget tror jeg dog kan anses for afgjort, at det er Hensigten at overgive til Staten Anstalten med dens Grund, Bygninger og øvrige Ejendomme, dog saaledes, at der tages Reservation med Hensyn til Anstaltens Funktionærer, for saa vidt de ikke kan vedblive at fungere med kongelig Ansættelse.*

At denne Skrivelse ifølge sit Indhold kunde være skikket til i nogen Grad at virke som en Hemsko paa Lovforslagets Gang gennem Rigsdagen, er indlysende, og den blev ogsaa af Forslagets Modstandere benyttet som saadan; men Lovens Venner hævdede, at dersom det virkelig var Bestyrelsens Alvor at overdrage Anstalten til Staten, saa havde den under Forslagets langsomme Vandring gennem Rigsdagen haft Tid nok til at foretage de antydede Overvejelser, komme til et endeligt Resultat

og give ren Besked; naar dette alligevel ikke skete, mente man, at der ingen Grund var til af Hensyn til en maaske fjerntliggende Mulighed at undlade nu at modtage, hvad Lovforslaget bød. Dette blev da ogsaa vedtaget den $\frac{23}{5}$ 79, og dets Bestemmelser blev saa hurtig ført ud i Livet, at Asylet kunde aabnes den $\frac{1}{4}$ 80 paa den dertil indkøbte Ejendom Karens Minde ved Kallebodstrand, og at det allerede den $\frac{31}{12}$ 80 husede 72 Individuer — et talende Bevis for, hvor stor Trangen til Asylet var, og hvor rigtigt Kellers Initiativ altsaa havde været.

Som Gl. Bakkehus i 1865 havde faaet en Konkurrent til sit Skolehjem, saaledes fik den altsaa nu med eet Slag en kraftig Konkurrent til sin Plejeafdeling.

Man kunde tro, at denne oplomstrende Kellerske Virksomhed maatte ægge Gl. Bakkehus Bestyrelsen til fornyede Anstrængelser for at tage Konkurrencen op, saa meget mere, som Anstalten i Virkeligheden sad inde med gode reelle Betingelser for at kunne gøre dette. Foruden en værdifuld Grund, en fortrinlig Skolehjemsbygning og to mindre Plejehjemsbygninger ejede Anstalten paa denne Tid en kontant Kapital af c. 300,000 Kroner, og saa en Lotteribevilling, som i de nærmest foregaaende Aar havde indbragt henved 30,000 Kr. aarlig, en Bevilling, der vel vilde udløbe 1883, men som der var godt Haab om at faa fornyet.

Naar Bestyrelsen med et saadant Rygstød alligevel ikke resolut tog den ædle Kappestrid op, skyldtes dette formentlig nærmest personlige Forhold. Bestyrelsens indflydelsesrigeste Medlem, Formanden V. A. Borgen, var næsten 80 Aar gammel; han havde maaske aldrig besiddet Kellers vide Udsyn, levende Energi, parate Initiativ og varme Samfundsfølelse; nu besad han dem i hvert Fald ikke og kunde ifølge sin Alder ikke besidde dem. Et andet af Bestyrelsens indflydelsesrigeste Medlemmer, Raadmand Bülow, der forøvrigt paa anden Maade har

gjort sig fortjent af Anstalten ved sin praktiske Indsigt, var ogsaa i en fremrykket Alder og havde uheldigvis sat sig i Hovedet, at Anstalten — for at man pekuniært kunde være paa den sikre Side — aldrig burde udvides ud over c. 100 Pladser. Men med saadanne Anskuelser slaar man paa Forhaand Bom for Udviklingen og umuliggør Konkurrencen med en udviklingsdygtig samtidig. En Aandssvageanstalt maa være lydhør for Tidens Forandringer og helst saa elastisk, at den kan antage Form og Udstrækning efter de Krav, Forholdene til enhver Tid stiller.

Den Kellerske Konkurrence havde altsaa ikke denne æggende Indflydelse paa Gl. Bakkehus, men bragte snarere Anstaltens Bestyrelse til halvt at forsage. Dette fremgaar af en Skrivelse, som Bestyrelsen under $15/5$ 80 rettede til Kultusministeriet. Den nærmeste Foranledning til denne Skrivelse var nogle Udtalelser af Kultusministeren i Folketinget i Samlingen 1879—80, hvoraf det fremgik, at Ministeren tilsigtede at forhjælpe Keller til paa Karens Minde at faa opført en ny, stor Skolebygning, som skulde træde i Stedet for de forskellige mindre, af K. lejede Lokaler paa Nørrebro.

Bestyrelsen udtaler i denne Skrivelse som sin Overbevisning, at Gl. Bkh. i Fremtiden umulig vil kunne konkurrere med de af Staten autoriserede og støttede Kellerske Anstalter, idet den gaar ud fra, at alle de aandsvage, der for at komme i Anstalt maa ty til offentlig Understøttelse, som Regel vil søge til de billigere Kellerske Anstalter. Derimod mener Bestyrelsen, at der vil blive en aaben Plads for Gl. Bkh. at udfylde overfor de aandsvage af bedre stillede Samfundsklasser, til hvem den offentlige Understøttelse ikke kan naa. Bestyrelsen kan imidlertid ikke tage nogen endelig Beslutning i dette vigtige Anliggende, før den kender noget nærmere til Ministeriets Betragtning af Sagen i det hele og til den Ordning, Ministeriet for sit Vedkommende tilsigter, hvor-

for den til Vejledning beder om en oplysende Udtalelse fra Ministeriet i saa Henseende. Denne Oplysning lod ikke vente længe paa sig, idet Kultusminister Fischer allerede 3 Dage efter i Skrivelse af $18/5$ 80 udtaler sig med al ønskelig Klarhed om Sagen.

Efter i anerkendende Ord at have dvælet ved Gl. Bakkehus Anstaltens hidtidige Virksomhed, »der paa en saa tilfredsstillende og heldbringende Maade er traadt i Humanitetens Tjeneste paa et Omraade, som hidtil har ligget udenfor Statens Formaal«, udtaler Ministeren:

»Det forholder sig virkelig saa, at Ministeriet har paatænkt at søge de Undervisningsanstalter, som Professor Keller nu har indrettet, ved Hjælp fra Statens Side erstattede ved een velindrettet og til Øjemedet svarende Anstalt, hvilken det foreløbig er paatænkt at anlægge paa den Grund, der er indkøbt til Asyl og er tilstrækkeligt stor hertil. Naar en saadan ny Bygning er tilvejebragt, maa de Foranstaltninger i det væsentlige anses for at være afsluttede, som Ministeriet efter Sagernes hidtilværende Stilling kunde anse for nødvendigt at søge fremmede paa dette Omraade*); men som et Led, og det et vigtigt Led i Foranstaltningernes Række staar selvfølgelig Idiotanstalten paa Gl. Bakkehus. Tages den bort, eller forandrer man dens Bestemmelse, maa det overvejes, hvorledes Erstatning skal tilvejebringes«.

»Af den nu modtagne Skrivelse fra den ærede Bestyrelse maa Ministeriet slutte, at Tanken om at overdrage Anstalten til Staten, som findes antydnet i en Skrivelse til et i Landstinget nedsat Udvalg, nu ikke agtes udført, hvorimod det paatænkes at indskrænke Anstaltens Formaal til Forsorg for mere velhavende aandssvage. Udføres dette, vil et

*) Denne Plan om en ny Skolebygning for Kellers Anstalt naaede Ministeren dog ikke at faa gennemført, da han i August 1880 af politiske Grunde pludselig maatte udtræde af Ministeriet: og hans Efterfølger i Kultusministeriet (J. F. Scavenius) tog ikke Sagen op.

Antal af ubemidlede eller fattige aandssvage dels trænge til en Undervisningsanstalt, dels til et Asyl.

Ved Indretningen af Asylet paa Karens Minde er der sørget for, at dette kan udvides, og det ligger derfor nær at tænke sig den Trang, der i sidstnævnte Henseende maatte komme tilstede, afhjulpen ved en Udvidelse af dette Asyl. Hvad derimod en ny Undervisningsanstalt angaar, som ved Indskrænkning af Idiotanstaltens nuværende Formaal maatte blive nødvendig, maa Ministeriet være af den Mening, at det vil være ønskeligt at henlægge den til et passende Sted i Jylland, hvad enten den maatte blive en privat, af Staten støttet Anstalt, eller man maatte foretrække en af Staten opført og dreven Anstalt.«

Til Slutning fremhæver Ministeren, at »hvad der i ovennævnte Henseende vil være at overveje og beslutte, vil afhænge af, hvad Bestyrelsen for Gl. Bkh. bestemmer sig for, ligesom af det Tidspunkt, da den fatter sin Beslutning og vedtager dens Udførelse.«

Anstalten bliver klar over sin Fremtid.

Som man kan tænke, foranledigede denne Skrivelse Bestyrelsen til at fortsætte Anstaltens Virksomhed i det hidtil fulgte Spor, hvorfør den i Svarskrivelsen af 17/6 80 til Ministeriet ogsaa anholdt om, at de ubemidlede aandssvage, der allerede er eller i Fremtiden maatte blive optagne i Anstalten, maa faa Del i de ved Finansloven bevilgede Understøttelser.

Det maa betragtes som heldigt saavel for Anstalten som for Samfundet, at Tanken om at gøre Gl. Bakkehus til en Opdragelses- og Plejeanstalt udelukkende for aandssvage af de velhavende Samfundsklasser, blev opgiven. For Anstalten selv vilde dette have været at svigte dens Traditioner. Thi sikkert havde hverken de Mænd, der grundlagde Anstalten, eller det Publikum, der saa rundhaandet støttede den, eller det Ministerium, der gav den en indbringende Lotteribevilling, tænkt sig, at Anstalten skulde særlig tage sig af de velhavendes Børn — tvært-

imod. Og desuden vilde det utvivlsomt have beredt Bestyrelsen en Skuffelse, om den havde forsøgt at føre hin Tanke ud i Livet. Thi ligesom den Plejestiftelse for velhavende aandssvage, Gl. Bakkehus allerede i nogle Aar havde drevet, viste sig ikke at have nogen videre Udviklingsmulighed i sig, saaledes synes det Forsøg med et lignende Asyl, som mange Aar senere gjordes paa Ebberødgaard, heller ikke at have nogen stor Fremtid, uagtet der dér var heldigere ydre Betingelser tilstede. Dette viser formentlig, at de velhavende Samfundsklasser som Regel helst beholder deres aandssvage i egen Familie eller anbringer dem privat hos andre Familier, der vil hygge om dem, fremfor at betro dem til større eller mindre Anstalter. De danske Aandssvageanstalter er saaledes vedblevne at være det, de formentlig bør være: Institutioner, som arbejder for det hele Samfund, ikke mindst for dettes bredere Lag.

Just som Gl. Bakkehus stod ved Afslutningen af de første 25 Aar af sin Livsgerning, var den, som vi har set, efter nogen Vaklen kommen til Klarhed over sin Fremtid og de Hovedlinier, efter hvilke Udviklingen burde gaa. Anstalten kunde med god Samvittighed og i det hele og store ogsaa med Glæde og Tilfredshed se tilbage paa det svundne Tidsrum. Thi selv om Udviklingen, set med Nutidens Øjne, kan forekomme noget for langsom, og selv om de indre Arbejdsvilkaar ikke helt igennem var saa gode, som de kunde have været, saa maa meget af dette skrives paa Regning af den Omstændighed, at Gl. Bakkehus var Landets første Aandssvageanstalt, der havde at gøre de første, ofte dyrekjøbte Erfaringer — Erfaringer, der herefter kom saavel de Kellerske Anstalter som Gl. B. i dens senere Udvikling til gode. Og saa var den vigtige Del af Opgaven fra første Færd lykkedes godt for Anstalten, at skabe et lykkeligt og velbetrygget Hjem for de mange med saa forskellige Svagheder belastede Skabninger, som søgte

Ly hos den; den havde aldrig savnet trofaste og taalmodige Medhjælpere i Gerningen, og den havde derved bidraget til at skabe en Tradition, der lykkeligvis bestandig er vedligeholdt i alle danske Aandssvageanstalter, og som det skyldes, at medens Forældre og Værger i fremmede Lande ofte endnu saare ugerne og med en vis Mistillid lader deres aandssvage Myndlinge træde ind i Anstalterne, saa har vi her det Særsyn, at Forældre bringer deres Børn til Anstalterne i Hundredevis, uden Tøven og uden Mistillid, og at de, efter at have faaet dem derind, i de allerfleste Tilfælde hurtig lærer i Anstalterne at se gode og kærlige Hjem for deres Børn.

25 Aars
Stiftelsesfest.

Anstaltens Stiftelsesdag har altid været en Mærkedag for dem, der arbejder i Anstaltens Gerning. Men et officielt Præg fik den først Tiaarsdagen efter Anstaltens Oprettelse, da Bestyrelsen bestemte, at efterdi Anstalten nu maatte antages at have vundet en saadan Fasthed, at dens fremtidige Bestaaen kunde anses for sikret, skulde denne Dag for Fremtiden udmærkes paa passende Maade som en Fri- og Festdag for Elever og Funktionærer.

Den 15. November 1880 fik et særlig festligt Præg, da saavel Anstalten selv som Bestyrelsens Formand og Anstaltens Medstifter, den 79aarige Etatsraad Borgen, fejrede deres 25 Aars Jubilæum. For Borgen var det tillige en Afskedsfest, idet han samme Dag nedlagde sin Post som Medlem af og Formand for Bestyrelsen. I Dagens Anledning havde Bestyrelsen indbudt samtlige Anstaltens Funktionærer til en Festmiddag, der afholdtes i Anstaltens smukke, rummelige og festlig dekorerede Gymnastiksal.

Etatsraad Borgen talte i et længere Foredrag for Anstalten, mindede om dens Tilblivelse og Udvikling og sluttede med en Tak til alle, der som Medarbejdere i den fælles Gerning havde bidraget redelig til Anstaltens Fremvækst og Blomstring. Borgens Arvtager som For-

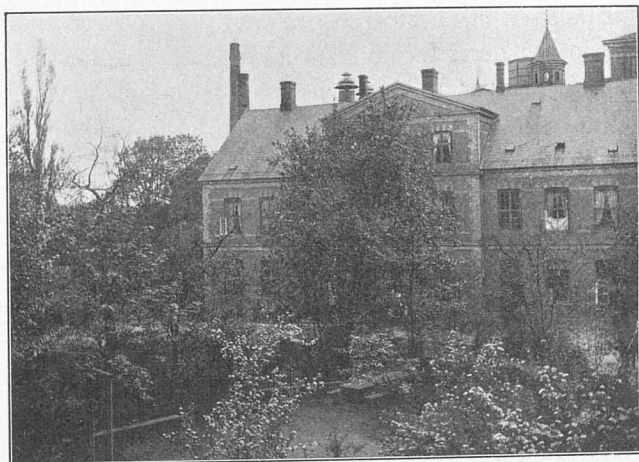
mand i Bestyrelsen, Departementschef Linde, talte for Jubilaren, der efter i 25 Aar at have været den ledende Tanke i Anstaltens Organisation og Styrelse nu trak sig tilbage, efterladende sig et Spor, som Bestyrelsens tilbageblevne Medlemmer med Tak og Tillid og Fortrøstning turde følge. Forstander Duurloo udbad paa samtlige Funktionærers Vegne Etatsraad Borgens Tilladelse til at lade hans Portræt udføre og anbringe i Anstalten som et synligt Minde om en af dens Stiftere og Velgørere, og Raadmand Bülow afsluttede Festen ved at meddele, at Bestyrelsen i Dagens Anledning havde oprettet to nye Fripladser paa Anstalten for uformuende Forældres Børn.

1880—1905.

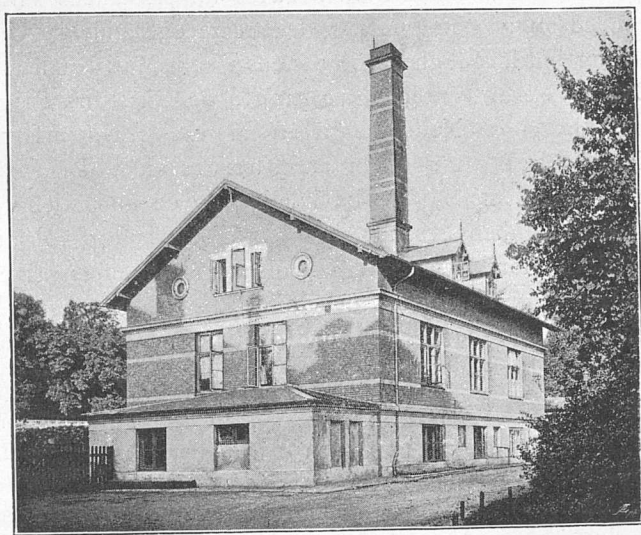
Ny Plejestiftelse. Kønnene adskilles.

I Bestyrelsens foran (Side 86) omtalte Svarskrivelse til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet anføres som en af de nærmestliggende Foranstaltninger, det vil være Bestyrelsens Opgave at gennemføre, at faa opført en ny Plejestiftelse, for at de hidtil blandede Køn indenfor Asylerne kunde blive adskilte. Allerede 1881 paabegyndtes en saadan Bygning til 40 Alumner. Den toges i Brug den $\frac{1}{7}$ 82 af 22 mandlige Patienter under Anstaltens mangeaarige Lærer Krigsassessor C. F. Hansen som Husfader. Disse Patienter overførtes fra de to hidtidige blandede Plejeafdelinger, af hvilke den i det Rahbekske Hus fra nu af ophævedes, medens Plejeafdelingen i den til dette Øjemed i 1870 opførte og 1877 udvidede Bygning fra samme Tidspunkt blev Plejeanstalt alene for kvindelige Patienter. Hermed er altsaa den længe attraaede Adskillelse mellem Kønnene indenfor Plejestiftelsen gennemført.

Ved denne Udvidelse steg Anstaltens Alumnetal til 130. Som Følge heraf var Anstaltens hidtidige Økonomiindretninger nu for indskrænkede, hvorfor Bestyrelsen i 1883 lod opføre en ny Økonomibygning med Dampkøkken og Dampvådskeri efter Plan og Tegning af Arkitekt Levy og Ingeniør A. B. Reck. Denne velindrettede Bygning er endnu fyldestgørende, efter at Antallet af de Personer, der skal forplejes af Anstalten, er steget til 250.

DEN MANDLIGE PLEJESTIFTELSE AF 1882.
(FRA 1892 HJEM FOR DRENGE.)

ØKONOMI- OG VADSKERIBYGNING AF 1883.

Kommission
til Anstaltens
Reorganisa-
tion ned-
sættes.

I Følelsen af, at store organisatoriske Opgaver endnu ventede paa deres Løsning, nedsatte Anstaltens Bestyrelse under 8. Februar 1886 et Udvalg (en Kommission) med det Formaal »at udarbejde et i Enkelthederne begrundet Forslag til de Forandringer, som maatte være at foretage saavel i Anstaltens indre Organisation som i Henseende til den metodiske Behandling af dens Alumner.« Udvalget kom til at bestaa af 2 af Bestyrelsens Medlemmer Sognepræst Ewaldsen (som Formand) og Justitsraad, Læge Petit, Anstaltens Forstander Professor Duurloo, dens Læge Korpslæge I. F. Nielsen samt to Delegerede fra de Kellerske Anstalter, Læge Chr. Keller og Overlærer Prytz.

Udvalget begyndte sit Arbejde i Februar, afsluttede sine Møder i Juni og afgav Betænkningen i Oktober. Denne søger først gennem en Definition af Begrebet Idiologi at trække Grænserne for Aandssvageanstaltens Omraade, idet den navnlig afviser sindssyge og egentlige Sinker fra dette. Som Maalet for Anstaltens Virksomhed angives Individernes legemlige og aandelige Udvikling indtil Mulighedernes Grænse, som Middel hertil Overtagelse af samtlige Hjemmets og Skolens Pligter, hvorhos Nødvendigheden af en gennemført Klassifikation stærkt fremhæves, idet der først drages Skel mellem de udviklelige og de uudviklelige; disse sidste henvises til Asylter henholdsvis for voksne og Børn; for de voksnes Vedkommende sondres saavel mellem Kønnene som mellem de urolige og urenlige paa den ene Side og de rolige og i nogen Grad arbejdsføre paa den anden Side. De udviklelige gennemgaar først en Forsøgsafdeling, hvorfra de efter Evnernes Art og Grad dirigeres enten til den teoretiske Afdeling (»Læseskolen«) eller til den praktiske Afdeling (»Arbejdsskolen«). Sløjdens Betydning fremhæves stærkt ligesom Nødvendigheden af Arbejdshjem for de Individder, der ikke efter endt Skolegang egner sig

til at komme ud i Livet. Der lægges stor Vægt paa Kvindens Betydning saavel for Plejegerningen som for Undervisningen. Betænkningen stiller Lægen og Pædagogen jævnbyrdige i Anstaltens Tjeneste, idet den siger, at »hvis Forstanderen er Læge, maa han ved sin Side have en Pædagog, hvis Mening og Raad han i alle Undervisningen vedrørende Spørgsmaal er pligtig at høre og saavidt mulig at følge; og hvis Forstanderen er Pædagog, maa han ved sin Side have en Læge, hvis Mening og Raad han i alle hygiejniske og sanitære Forhold er pligtig at høre og saavidt mulig at følge.«

Til Grundlag for Udvalgets Arbejde fremkom to af dets Medlemmer, Professor Duurloo og Justitsraad Petit, ved Begyndelsen af Forhandlingerne hver for sig med en skriftlig Fremstilling af deres Opfattelse af Sagen. Begge Indlæg saavel som selve Betænkningen findes i 29de Beretning om Anstalten. Duurloos Indlæg vidner i lige Grad om hans rige Erfaring som Idiotopdrager og om hans Evne til klar, koncis, programmæssig Fremstilling. Petits Indlæg saavel som hans i samme Aarsberetning indeholdte og paa Kommissionsbetænkningen hvilende Forslag til »Reform af Idiotanstalten« vidner om den store Iver og Interesse, hvormed han i den forholdsvis korte Tid, han havde været knyttet til Anstalten, havde forstaaet at sætte sig ind i Aandssvagevæsenet og i Betingelserne for dets heldige Udvikling.

De Forandringer i Anstaltens Organisation, som denne Kommissionsbetænkning stiller i Udsigt, og som i de nærmest følgende Aar bragtes til Udførelse for i 1892 at finde en foreløbig Afslutning ved Erhvervelsen og Indretningen af Ebberødgaard til Arbejds- og Plejehjem, lagde efterhaanden i betydelig Grad Beslag paa Anstaltens pekuniære Kræfter. Disse var i de nærmest foregaaende Aar gaaet en Del tilbage som Følge af, at Anstaltens Industriloteri paa Grund af den stedse

Pekuniære
Forhold som
Betingelse for
Omorganisa-
tionen.

stigende Konkurrence med nye Lotterier havde givet et mindre og mindre Udbytte og tilsidst endog givet Under-skud. Af Beretningen for 1885 ses det da ogsaa, at Bestyrelsen af denne Grund har set sig nødsaget til at forhøje Betalingen til 500 Kr. for den store Mængde Alumner (omtrent $\frac{1}{3}$ af hele Antallet), som i Tider, der i pekuniær Henseende var heldigere for Anstalten, var blevet optagne for 200 Kr. eller 400 Kr., medens den normerede Betaling er 600 Kr. aarlig. Det maa derfor betragtes som et Held, at hint Lotteri ophævedes i 1886, og at Anstalten i dets Sted fra April 1887 fik Andel i det da oprettede »Almindeligt dansk Vare- og Industrielotteri«, der i den følgende Tid blev en lige saa paalidelig Støtte for Anstalten, som det gamle Lotteri i en lang Aarrække havde været. Selv efter at den Gl. Bakkehus tillagte Andel af det nye Lotteris Udbytte fra 1897 blev delt mellem denne Anstalt og den Kellerske, er der dog gennemsnitlig tilfaldet Gl. Bakkehus et Beløb af over 15,000 Kr. aarlig. Da det gamle Lotteri var nedlagt, og det nye Lotteris Administration ikke vedrørte Anstalten, havde denne ikke længere Brug for den i 1871 til Lotterikontorer for 38,220 Kr. indkøbte Ejendom Nr. 30 paa Købmagergade, hvorfor den i 1886 afhændedes for en Sum af 64,200 Kr.

Forstander-
skiftet.

I Forbindelse med og tildels som Følge af de Forandringer i Anstaltens Organisation, som fra nu af (1887) tog deres Begyndelse, skete der ikke faa Forandringer i de personlige Forhold; den vigtigste af disse var selvfølgelig Forstanderskiftet. Ligesom Professor Duurloo, der just nu havde naaet »Støvets Aar«, nok kunde føle Trang til efter 31 Aars Virksomhed at træde tilbage i Hvilestilling, saaledes erkendte Bessyrelsen paa sin Side Nødvendigheden af, »at Anstaltens Ledelse overgik til en Forstander i en yngre Alder, der med et frit Blik kan sætte fuld Kraft ind paa sin Virksomhed

og med fast Haand magte det stedlige Overtilsyn og Anstaltens Ledelse i dens Forgreninger og Enkeltheder.«
 Fra 1. April 1887 afgik saaledes Duurloo som Forstander, og Bestyrelsen anerkender i den Anledning den Betydning, han har haft ikke alene for den Anstalt, hvis Leder han var i 31 Aar, men ogsaa for Aandssvagesagens Stilling i Danmark i det hele, dels ved hans Autoritet som videnskabelig Fagmand, dels ved hans pædagogiske Indsigt og aldrig svækkede Interesse. Denne Anerkendelse fandt blandt andet sit Udtryk deri, at Duurloo pensioneredes ganske efter Reglerne for kongelige Embedsmænds Pensionering.

Til Duurloos Efterfølger valgtes Forstander for Københavns Kommunes Internat for Drengene E. V. Rolsted (f. $\frac{6}{5}$ 48).

Efter at de voksne Asylisters Forhold var blevet ordnet paa tilfredsstillende Maade ved Opførelsen af den mandlige Plejestiftelse (1882), var Udskillelsen fra Skolen af de mange uudviklelige Børn den Opgave, hvis Løsning var mest paatrængende; den iværksattes ved at indrette Stueetagen i det Rahbekske Hus til Asyl for 24 Børn, for hvilke der tillige udlagdes særskilt Legeplads og Have, saa at de til enhver Tid kunde være fuldstændig afsondrede fra Skoleafdelingen. Derefter overførtes de ældste (voksne) Elever, som ikke ved Skolens Midler kunde føres videre frem, til det mandlige eller kvindelige Pleiehjem, og de tilbageblivende Elever klassificeredes i Henhold til de i Kommissionsbetænkningen indeholdte Grundsætninger.

Den saaledes rensede, men tillige stærkt reducerede Skole, der kun talte 30—40 Elever, var det nu Opgaven paa bedste Maade at udvikle og forbedre.

Der indrettedes nye Sløjdløkalder, som udstyredes med Høvlebænke og Værktøj fra Aksel Mikkelsens Sløjdscole, hvor den nye Sløjdlærer, O. T. Hansen, der

Et Berneasyll
indrettes.

i øvrigt var Tømrer at Fag, ogsaa havde faaet sin sløjdpædagogiske Uddannelse.

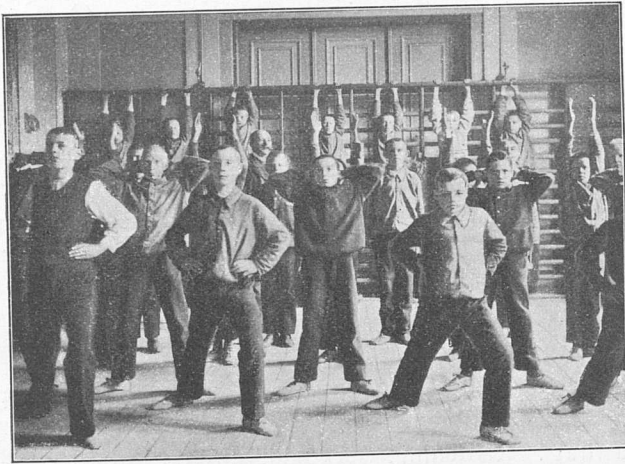
Danseundervisning, som vel i mange Aar havde været drevet, men nærmest som Fritidsbeskæftigelse til Opmuntring i Aftentimer, blev nu optaget som ligeberettiget Fag paa Undervisningsplanen, idet man gennem de vundne Erfaringer var kommen til Overbevisning om, at den i høj Grad besidder Evnen til at forhjælpe Eleverne til det Herredømme over Legemet, den Taktsans, den Lethed og Anstand i Bevægelser, som den aandssvage paa Grund af sin medfødte Tunghed og Nervetræghed trænger saa højlig til.

Gymnastikundervisningen, der hidtil var bleven meddelt af en mandlig Lærer saavel til Drengene som Piger, uagtet disse ofte var i en ret fremrykket Alder, blev nu delt saaledes, at en Gymnastiklærerinde overtog Pigernes Undervisning.

Gl. Bakkehusets heldige Beliggenhed paa Grænsen af By og Land, med let Adgang til Skov og Strand, frembyder i og for sig en let tilgængelig Anskuelsesmark. Denne fik dog i 1891 en meget værdifuld Forøgelse, idet Direktionen for den nærliggende Zoologiske Have imødekom Anstaltens Ønske om at aabne Haven for daglige uanmeldte Besøg af de enkelte Klasser med deres Lærerinder. De pædagogiske Fordele ved saadanne frie Besøg i Modsætning til de ellers almindelige forud anmeldte Massebesøg er indlysende. Direktionen har derfor ved den givne Tilladelse, som endnu staar ved Magt, ikke alene bidraget til at glæde Børnene, men ogsaa til at forøge de heldige Betingelser for deres aandelige Udvikling.

For at vinde et saa paalideligt Grundlag som muligt for Bedømmelsen af Gangen i Elevernes Udvikling, indførtes for samtlige Elever Censurbøger, i hvilke der gøres Rede for Barnets Forhistorie samt dets legemlige og aandelige Tilstand ved Optagelsen, hvor-

efter der een Gang om Aaret af Forstander og Lærerpersonale gøres Optegnelser saavel om Barnets almindelige Tilstand og Udvikling som om dets Fremskridt i de enkelte Fag. Herved opnaas dels at sikre Anstalten Besiddelsen af en Række mere eller mindre interessante Udviklingshistorier, dels at kunne til enhver Tid give Forældre og Værger fyldige og paalidelige Oplysninger om deres Børn. Afskrifter af disse Vidnesbyrd tilsendes

INTERIØR FRA GYMNASTIKSALEN.

hvert Aar saavel Elevernes Forældre som de betalende Myndigheder, hvorimod de hidtil i Aarsberetningerne givne Monografier af Eleverne fra samme Tid ophører.

Medens Anstaltens Ferieforhold hidtil havde været ordnet saaledes, at Sommerferien deltes i 3 Perioder, hver paa 3 Uger, og Personalet ferierede i 3 Hold, fik Lærerpersonalet fra 1889 af en hel Maanedes Ferie — skiftevis Juli eller August —, medens Skolen som hidtil delvis holdtes i Gang af det hjemmeværende Personale. Fra 1893, da Eleverne efter en større Maalestok begyndte at tilbringe Sommerferien hos deres Forældre, nedlagdes

Arbejdet helt i Sommerferiemaaned (Juli), og hele Lærerpersonelet havde Ferie paa samme Tid.

Ved Jul, Paaske og Pinse holdes bestandig kun fri de hellige Dage samt een Dag før og een Dag efter disse.

Nyt Spise-
reglement

En af Anstaltens vigtigste Pligter som Hjem betragtet er den at sørge for Børnenes bedst mulige Forplejning; derfor kan Spisereglementet, hvorefter Forplejningen foregaar, altid gøre Krav paa Opmærksomhed.

I Foraaret 1889 udarbejdede Anstaltens Læge og Forstander i Forening med Etatsraad, Læge Petit et nyt Spisereglement med Turnus for Middagsmadens Vedkommende paa 14 Dage og med yderligere Variation fra Sommer til Vinter. Efter et Aars Prøve vedtog Bestyrelsen dette Reglement i Foraaret 1890.

Vinterretterne fordeler sig saaledes:

1ste Uge.

- Søndag: Sød Suppe (Byg eller Sago), Skinkesteg, Kartoffler.
 Mandag: Risvælling, Spegesild, stuede Kartoffler.
 Tirsdag: Kødsuppe med Ris, Oksekød, Peberrodsauce.
 Onsdag: Vandgrød, Klipfisk, Kartoffler.
 Torsdag: Gule Ærter, Flæsk, Oksekød.
 Fredag: Kogt Mælk, Tvebakker, Frikadeller, stuvet Kaal.
 Lørdag: Byggrynsvælling, stegt Flæsk, Kartoffler.

2den Uge.

- Søndag: Risgrød, Okse- eller Kalvesteg, Kartoffler.
 Mandag: Kogt Mælk paa Risgrød, Æggekage eller stegt Flæsk.
 Tirsdag: Kødsuppe med Kødboller, Mel- eller Blodbudding.

- Onsdag: Sød Suppe, Ragout med Kartoffler.
 Torsdag: Grøn Søbekaal, Flæsk og Oksekød.
 Fredag: Kærnemælkssuppe, stegt Svinekam, Kartoffler.
 Lørdag: Sødgrød, fersk Fisk eller Plukfisk (af Klipfisk).

Sommerretterne saaledes:

1ste Uge:

- Søndag: Frugtgrød, røget, kogt Skinke med Gemyse.
 Mandag: Vandgrød, Kalvefrikasse,
 Tirsdag: Kødssuppe med Ris, Oksekød, Peberrodssauce.
 Onsdag: Sagovælling, Klipfisk med Kartoffler.
 Torsdag: Kogt Mælk, Tvebakker, sprængt Oksebryst, stuede Kartoffler.
 Fredag: Kødssuppe med Kørvel, grilleret Kalvekød med Smør.
 Lørdag: Byggrynsvælling, fersk Fisk (Rødspet, Torsk eller Sild).

2den Uge.

- Søndag: Risgrød, Okse-, Kalve- eller Lammesteg, Kartoffler.
 Mandag: Kogt Mælk paa Risgrød, Æggekage.
 Tirsdag: Kødssuppe med Kødboller, Oksekød, stuede Kartoffler eller Grønt.
 Onsdag: Frugtsuppe (Blaa-, Hylde-, Kirsebær), Lobesoves.
 Torsdag: Kogt Mælk, Tvebakker, fersk Fisk eller Frikadeller.
 Fredag: Kørvelsuppe, Kalvekød, grilleret med Smør.
 Lørdag: Sødgrød eller Boghvedegrød med Øl, Spegesild marineret, stuede Kartoffler.

Om Morgenen Kl 7 $\frac{1}{2}$ gives Øllebrød (halvt Rug-, halvt Sigtebrød), Kl. 10 Smørrebrød (Rugbrød) med

Paalæg af Kød og Ost samt en $\frac{1}{4}$ Pot halvsikummet, kogt Mælk (om Søndagen Kaffe og fint Brød), Kl. 2 Middagsmad, Kl. 6 Smørrebrød (Sigtebrød) og $\frac{1}{4}$ Pot kogt Mælk.

Dagens Maaltider er saaledes sammensatte med Hensyn til Kvalitet og Kvantitet, at hver Elev faar det af Videnskaben foreskrevne Kvantum henholdsvis af Æggehvide, Fedt og Kulhydrat. Efter de da gældende Priser

FRA SPISESTUEN.

paa Fødevarer kommer en Kostportion efter dette Spisereglement paa 44,9 Øre*) pr. Dag, beregnet efter de utilberedte Fødemidlers Indkøbspris.

For svagelige Elever vedtoges en Mælke-diæt (Feberkost) af Mælk, Franskbrød, Vælling, Vandgrød, Havregrød, fersk Fisk og Kalvekød, efter Omstændighederne med Tillæg af sød Mælk, Porter, Æg, Kakao etc. Dette Spisereglement, hvis Virkning blandt andet kontrolleres

*) Denne Gennemsnitspris er dog i de senere Aar ved Anvendelse af Licitationsprincippet ved Indkøb gaaet ned til c. 40 Øre.

ved maanedlige Vejninger af Alumnerne, har staaet sin Prøve gennem de følgende Aar og har med nogen Tillem্পning ogsaa fundet Anvendelse paa Ebberødgaard.

Medens de paa Anstalten hidtil ved Døden afgaaede Alumner blev begravede efter Reglerne for Liniebegravelse paa Frederiksberg Kirkegaard og saaledes kom til at ligge meget spredt, lod Bestyrelsen for paa mere tiltalende Maade at varetage denne Side af Anstaltens Pligter som Hjem i Sommeren 1892 indrette en særlig Begravelsesplads for Eleverne.

Til dette Øjemed havde Frederiksberg Kommunalbestyrelse overladt Anstalten et Areal af 780 □ Alen, beliggende langs med den sydlige Side af det nye Kapel paa Kirkegaarden ved Fasanvejen. Efter at Begravelsespladsen var bleven indhegnet og beplantet, begravedes den første Elev her d. 20. Septbr. 1892.

Trods den Forbedring i Skolens Arbejdsvilkaar, som var indtraadt i 1887 ved Børneasylets Indretning og ved Overflytning af overaarige Elever til Plejestiftelserne, klager Forstanderen dog allerede i Beretningen for 1888—1889 over mangelfuld Klassifikation paa Grund af Skolens Lidenhed og over utilstrækkelig Afgang til Asylerne formedelst Pladsmangel der. Han foreslaar derfor Plejestiftelsernes Udvidelse og Forlæggelse til Landet og Inddragelse af de derved frigjorte Lokalteter under Opdragelsesanstalten. At dette Ønske hurtigere end ventet skulde gaa i Opfyldelse skyldtes væsentlig et Personskifte i Bestyrelsen. Kammerherre, Departementschef A. P. C. Linde, der siden 1864 havde været Medlen af Bestyrelsen og siden 1880 dens Formand, afgik ved Døden d. $\frac{3}{3}$ 88 efter i 24 Aar — som det hedder i Aarsberetningen — med aldrig svigtende Pligtopyldelse at have varetaget de mangfoldige Arbejder, som i Tidens Løb kom til at paahvile ham i Anstaltens Tarv. Linde var imidlertid ved sin Død 73 Aar gammel, og selv

Egen
Begravelses-
plads.

Trang
til
Udvidelse.

om han havde levet, kunde man ikke vente, at han skulde have taget Initiativet til saa store Foretagender som dem, det her drejede sig om. I Lindes Sted indtraadte nu den 47-aarige Departementschef A. Asmussen som Formand i Bestyrelsen, en Mand med rigt Initiativ og lige saa stor Arbejdskraft som Arbejdslyst og Interesse. Disse Egenskaber skulde snart sætte Spor i Anstaltens Udviklingshistorie.

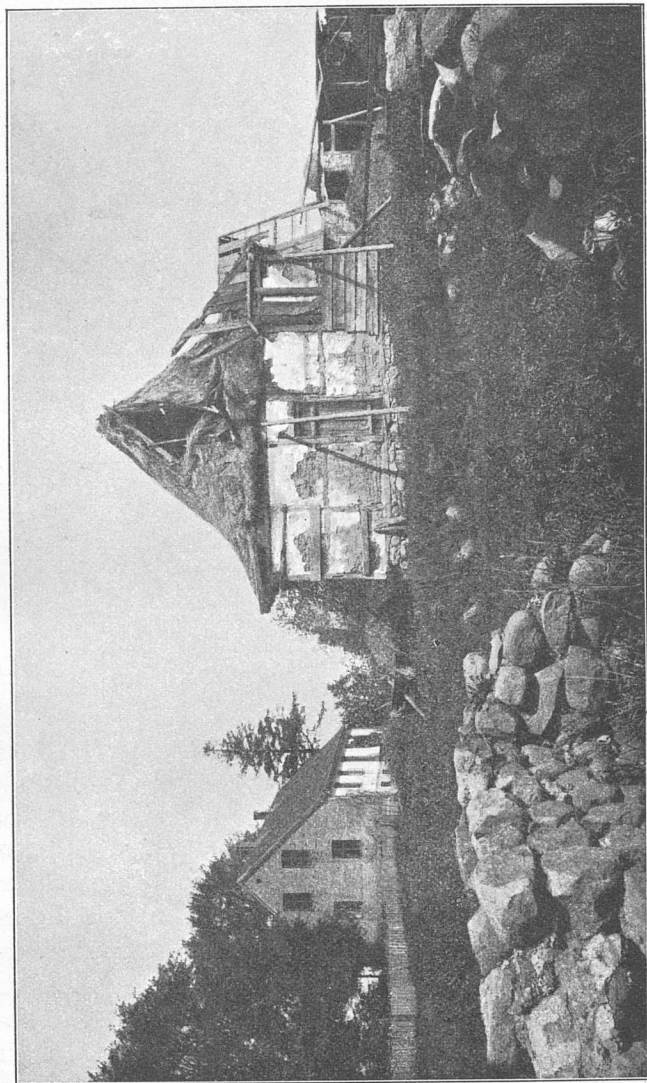
Asmussen
indtræder i
Bestyrelsen.

Under Henvisning til Kommissionsbetænkningen af 1886 og til det pekuniære Rygstød, som Jul. Brockdorffs Arv*) havde givet Anstalten, æskede Bestyrelsen under 10/11 89 Forstanderens og Lægens Erklæring »angaaende Oprettelsen af et Arbejdshjem for voksne og mere eller mindre arbejdsføre aandssvage«, ved en Skrivelse, der indeholdt en lang Række af Spørgsmaal vedrørende alle herhen hørende Forhold**). I Besvarelsen af denne Skrivelse fremhæver de adspurgte paa given Foranledning tillige den store Betydning, det vilde have for Moderanstalten som Skole og Opdragelsesanstalt, om der samtidig og i Forbindelse med Arbejdshjemmet kunde oprettes et Plejehjem for Asylisterne, saa at disse kunde udskilles fra Gl. Bakkehus, og denne Anstalt derved blive et rent Skolehjem.

Arbejds- og
Plejehjemmet
forberedes.

Hermed var Forberedelserne gjort til det betydningsfulde Foretagende, som Bestyrelsen i det følgende Aar gjorde det første reelle Skridt til ved Indkøbet af Landejendommen Ebberødgaard ved Birkerød. Denne Gaard, som Departementschef Asmussen har Æren af at have opdaget, vandt ved sin smukke og heldige Beliggenhed snart alle sagkyndiges Bifald som Stedet for det vordende Arbejds- og Plejehjem. Asmussen havde derfor ingen Vanskelighed ved at faa sine Kolleger i Bestyrelsen til at gaa med til Købet, selv den gamle, ellers saa konservative Raadmand Bülow ikke undtagen.

*) se Bilag VIII. **) se Beretning 31. Side 5.

DET GAMLE EBBERØDGAARD.

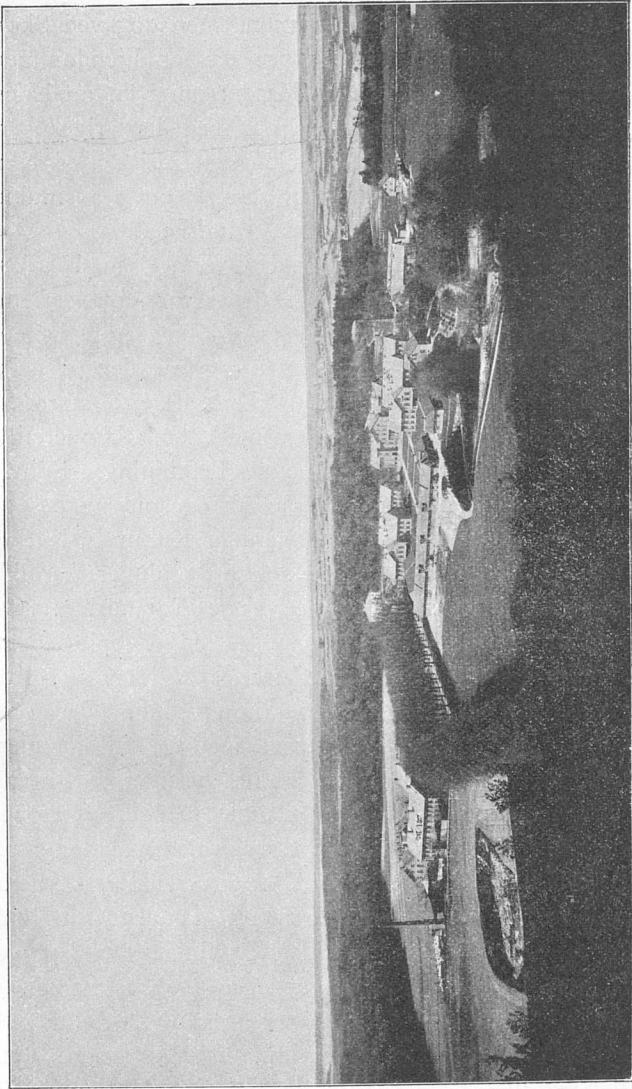
Denne Mand havde haft Sæde i Bestyrelsen lige siden 1862 og ved sin rige Erfaring paa mangfoldige praktiske Omraader altid været denne en god og paalidelig Støtte. Som stor Grundejer og som Nabo til Anstalten lettede han dennes Udvidelse ved dels at sælge, dels at skænke til Anstalten Parceller af de ham tilhørende Jorder. Den største og betydningsfuldeste Udvidelse af Anstalten havde han nu som sagt den Glæde at opleve og medvirke til ved den $10\frac{1}{5}$ 90 at sætte sit Navn under Købekontrakten for Ebberødgaard. Samme Aar i December afgik Raadmand Bülow ved Døden 79 Aar gammel.

Ebberød-
gaard
købes.

Skønt »Arbejds- og Plejehjemmet paa Ebberødgaard« jo nu allerede har sin egen 13-aarige Historie, angaaende hvilken der henvises til den af Anstaltens Overlæge Professor Friis i Aarsberetningen for 1904--05 givne samlede Fremstilling, vil det dog formentlig være paa sin Plads ogsaa her at give nogle Oplysninger saavel om den interessante gamle Ejendom som om den store og forgrenede Anstalt, som har rejst sig paa dens Grund. Thi Ebberødgaardanstalten er jo uden Sammenligning det største Tegn, som den gamle Anstalt har givet paa sin Livskraft.

Af Ebberødgaards Forhistorie skal anføres, at Kong Frederik den tredie 1661 skænkede den til Biskop Svane til Tak for de Kongen ydede Tjenester ved Enevoldsmagtens Indførelse. Efter Svanes Død gik Gaarden over til hans Svigersøn Biskop Hans Bagger, der anvendte store Summer paa Gaarden, særlig paa Fiskeriet, der den Gang omfattede 35 med Kobberrender forbundne Fiskedamme.

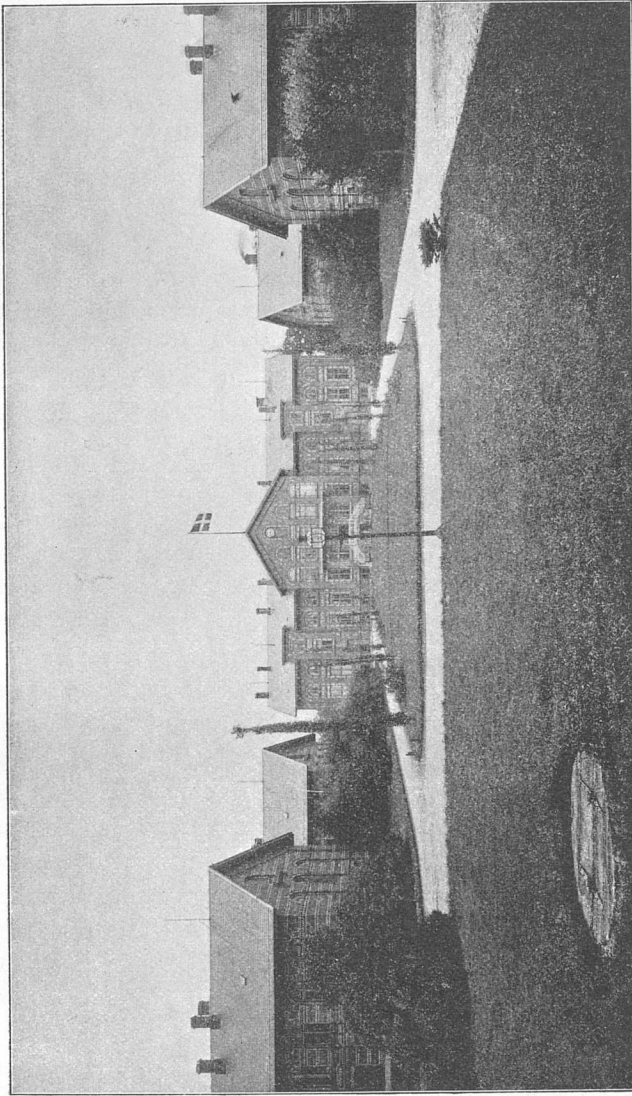
Senere tilbagekøbtes Gaarden af Kronen, var i Dronningerne Louises og Sofie Magdalenes Eje, men gik atter over paa private Hænder og skiftede ofte Ejer, indtil den, som foran nævnt, købtes af Gl. Bakkehus 1890. Den var da en Ejendom paa 10 Tdr. Hartkorn

EBBEKØDGAARD. ARBEJDS- OG PLEJEHJEM.

med 100 Tdr. Land, hvoraf 14 Tdr. Land Skov og 4 Tdr. Land Have. Beliggenheden er fortrinlig: kun 20 Minutter fra Birkerød Station, men dog ved Skove og Bakker naturlig isoleret paa en for Ejendommens Bestemmelse særdeles heldig Maade; omgiven mod Vest, Syd og tildels Øst af Rudeskov med dens rige og afvekslende Vegetation har Anstalten fri Udsigt mod Nord og Nordøst over Sjælsøen, Øresund og det smukke, bakkede og skovrige sjællandske Landskab.

Men Ejendommen var ved Overtagelsen i højeste Grad forsømt og forfalden — saaledes som foranstaaende Billede (Side 103) ogsaa viser. Adskillige Agre havde i Aartier ikke været under Ploven og var derved delvis forvandlede til Lyngbakker og Krat. Desto større og rigere var imidlertid den Arbejdsmark, som kunde stilles til Disposition for den kommende Befolkning. Enhver, som har kendt det gamle Ebberød, og som nu besøger Anstalten med dens mønsterværdige Kultur i Have og Mark og dens smukke og velholdte Bygninger, kan ikke undgaa at forbauses over den skete Forandring. Om Bygningerne, der for største Delen er opførte efter Tegning og under Ledelse af Arkitekt Wittrock, giver de vedføjede Billeder en god Forestilling. Det første (Side 105) viser hele Komplekset, med Arbejdshjæmmene til Højre og Asylerne til Venstre, adskilte ved Biskop Svanes mægtige Lindealle; det andet (Side 107) Hovedbygningen i Midten med to Arbejdshjemspavilloner paa hver Side, og det tredie (Side 109) Asylerne, Børnernes i Midten, Kvindernes til Venstre og Mændenes til Højre. Efter at Grundstenen til Hovedbygningen var lagt den $12\frac{1}{5}$ 91, skred Byggeforetagenderne saa rask frem, at samtlige arbejdsføre og Asylister fra Gl. Bakkehus i et Antal af 131 i Løbet af Sommeren 1892 kunde flytte ind i det nye Hjem. Ude fra indkom der samme Aar saa mange Alumner, at disses Antal i Foraaret 1893 var steget til 250, og Udviklingen er siden da skredet

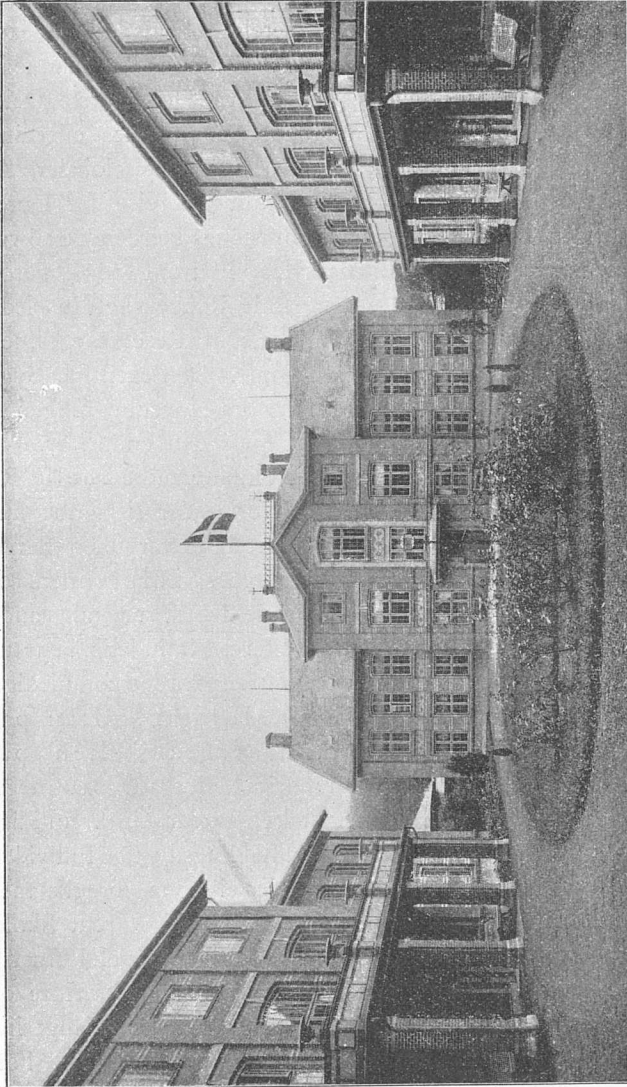
EBBERØDGAARD. HOVEDBYGNING OG ARBEJDSHJEM.

saa rask frem, at det samlede Alumnetal nu i 1905 er 450. »Filiale« har saaledes forlængst overfløjet Moderanstalten.

Først med denne Udvidelse er den samlede Anstalt, »Aandssvageanstalten Gl. Bakkehus—Ebberødgaard«, bleven en fuldstændig Aandssvageanstalt efter Nutidens Fordringer, i Stand til efter Omstændighederne at opdrage, undervise, beskæftige eller blot forsørge aandsvage af hvilken som helst Grad og Alder, uden at den ene Gruppe generer eller generes af den anden.

Gl. Bakkehus
omdannes
til rent
Skolehjem.

De forskellige Ulemper, som vi har set, at Gl. Bakkehus hidtil, skønt i aftagende Grad, har lidt under, blev nu med eet Slag hævede, efter at alle de Individier, der ikke længere hørte hjemme i Skolen, var blevne fuldstændig afsondrede fra denne. Skolen fik derved Plads til at brede sig og opnaaede allerede ved Aarets Udgang det betydelige Antal af 181 Elever. Vi skal nu se, hvorledes Skolen direkte eller indirekte lagde Beslag paa de forskellige Bygninger. Den forhenværende kvindelige Plejeafdeling (af 1870) indrettedes til Forsøgsafdeling 3: til Skole og Hjem for 50 af de yngste og svageste nyankomne Skolebørn. Drengene og Piger. Ved sin isoleerede Beliggenhed, længst tilbage i Terrainet, omgivet af Haver paa alle Sider, med en skyggefuld Legeplads og hyggelige, om end smaa Lokaler, egner den sig godt til dette Øjemed. Efter at de nødvendige Ombygninger var foretagne og Loftsetagen var indtaget til Soverum, kom Huset foruden Værelser til Funktionærene til at indeholde 5 Klasseværelser, 5 Sovestuer, 2 Spisestuer, de fleste af Lokalerne mod Syd. Den forhenværende mandlige Plejeafdeling (af 1882) blev nu benyttet som Hjem for 64 af de større Drengene, som daglig gaar i Skole i Hovedbygningen; efter at Loftsetagen ligeledes her var tagen i Brug, rummede Afdelingen 3 store Opholds- og Spisestuer, 8 Sovestuer samt egen Legeplads med bagved liggende mindre Have og Keglebane. Hovedbygningen

EBBERØDGAARD, PLEJENJEM.

(af 1859), som bestaar af 3 Fløje, benyttedes nu som Hjem for c. 80 af de større Pigebørn og afgav desuden i sine 11 rummelige Klasseværelser Plads til ialt 150 Elever, idet de større Sovesale paa 1ste Sal omdannedes til Skolelokaler, medens Sovestuerne for største Delen henlagdes til 2den Sal. Desuden forefandtes eller indrettedes særskilte Sang-, Gymnastik- og Spiselokaler, Lokale for Anskuelsesmateriel, Samlingsværelse for Lærere, store Korridorer til Børnenes Færden i Frikvartererne m. m. Ved Børneasylets Flytning til Ebberødgård blev Stueetagen i det gamle Rahbekske Hus ledig og har derefter gjort Tjeneste som Reservesygestue i Tilfælde af smitsomme Sygdomme. Den egentlige Sygeafdeling flyttedes allerede i 1891 fra Hovedbygningen til 1ste Sal i det Rahbekske Hus, hvor den endnu er.

I Forbindelse med de her omtalte mere reelle Reforme skal omtales en lille Reform, der rigtignok kun bestod i Ord, men som desuagtet ikke var uden Betydning: I Erkendelse af, at Begrebet »Idiot« mere og mere var bleven Betegnelse for de dybest staaende aandsvage, og end mere, fordi Ordet ret almindelig benyttes som Skældsord, fandt Bestyrelsen sig i 1890 foranlediget til at forandre Anstaltens Navn »Idiotanstalten paa Gl. Bakkehus« til »Aandssvageanstalten paa Gl. Bakkehus«, en Forandring, der var saa meget mere tidssvarende, som Anstalten under sin fremtidige Udvikling kun ønsker at optage udviklingsdygtige Individier.

Den Forandring, der saaledes i 1892 foregik med Anstalten, hvorved den forvandlede til et rent Skolehjem, har paa forskellig Maade sat Spor saavel i Anstaltens indre Liv som udadtil i Forhold til Forældre og Værger. Navnlig staar Anstalten fra nu af i langt livligere Vekselvirkning med Hjemmene end tidligere. Forældres, Slægtinges og bekendtes Besøg i Anstalten bliver efterhaanden hyppigere, hvorfor det bliver nødvendigt, at genindføre og overholde bestemte Besøgtider (Onsdag

Skolen og
Livet paa
Gl. Bakkehus
efter 1892.

og Lørdag fra 3—5 og den første Søndag i hver Maa-
ned fra 3—5). Jo flere udviklingsdygtige Børn, der op-
tages, desto flere Forespørgsler indløber der; Korrespon-
dancen stiger, og de flinkere Børn deltager selv i den;
ikke faa kan producere mere eller mindre selvstændig
udarbejdede Breve til Hjemmene; selv et mangelfuldt
Brev volder Forældrene Glæde og fremkalder ofte til
Børnenes store Opmuntring et direkte Svar til dem,
stundom i Forbindelse med en eller anden materiel Ny-
delse. Til ingen Tid viser dog de mange Baand, hvor-
med Eleverne er knyttede til Hjemmene, sig tydeligere
end ved Juletid. I en ustandselig Strøm føres i disse
Dage Kurve, Kasser og Pakker ind ad vore Døre og
spredter Liv og Glæde i videre og videre Kredse.

Endnu paa en anden for begge Parter behagelig Maade
udvikler sig Vekselvirkningen mellem Hjemmene og An-
stalten. Medens det hidtil hørte til Sjældenhederne, at et
Barn rejste hjem i Ferien, dels fordi Rejsen i og for sig
var temmelig kostbar og yderligere fordyredes derved, at
Barnet som Regel maatte ledsages frem og tilbage, har
dette Forhold ganske forandret sig, siden Anstalten i
1893 fik Del i de Fribilletter til Skolebørn.
som Statsbanerne og Dampskibsselskaberne
med paaskønnelsesværdig Liberalitet stiller til Dis-
position, og siden Anstalten har paataget sig Ulejligh-
heden og Udgiften ved at ledsage Eleverne til den
Hjemmet nærmest liggende Hovedstation og atter af-
hente dem derfra ved Feriens Slutning. Siden 1893
har Anstaltens Elever saaledes hver Sommer i et Antal
af henved 100 foretaget Rejser til deres Hjem i Provin-
serne; og ligesom disse Besøg har været til gensidig
Glæde for Forældre og Børn, har bidraget til at ved-
ligeholde det naturlige Baand imellem dem og har givet
Forældrene Lejlighed til med egne Øjne at følge Børne-
nes Udvikling, den være stor eller lille, saaledes er der
ingen Tvivl om, at Ferieudflugterne, der frembyder en

Ferierejser.

Rigdom af frugtbare Anskuelsesobjekter og ved Samlivet med Forældre og Søkende giver Følelseslivet ny Næring, er af ikke ringe Betydning for Elevernes Udvikling. Endelig har Erfaringen vist, at Ferierejserne ogsaa kan bidrage til at skabe et Baand mellem Hjemmene paa den ene og Anstalten og dens Funktionærer paa den anden Side, og til at fremme gensidig Forstaaelse og Tillid. Det Vidnesbyrd, som mange Forældre har aflagt om, at deres Børn i Ferien længes tilbage til Anstalten og med synlig Glæde tiltræder Tilbagerejsen hertil, har kun kunnet opmuntre Anstaltspersonalet til at forøge Omhuen for at gøre Anstalten til et godt Hjem for de den betroede Børn.

Naar disse Ferierejser paa denne Maade har kunnet foregaa gennem en længere Aarrække uden det mindste Uheld, skyldes det ikke alene de ledsagendes Funktionærers og de paarørendes Omhu og Paapasselighed, men ogsaa Jernbanernes Funktionærer, der trods det opslidende Feriearbejde altid kommer Anstaltens smaa rejsende i Møde med Venlighed og Hjælpsomhed. Ogsaa en stor Del af Eleverne fra København og Frederiksberg, hvis Antal nærmer sig op mod Halvdelen, besøger deres Hjem i Ferien, som Regel dog i kortere Perioder. Paa denne Maade udtyndes Skolehjemmets Befolkning i Sommerferien til langt under Halvdelen, hvorfor man ogsaa nu har ladet Undervisningen helt bortfalde i denne Maaned. Der kan nemlig nu tilstaaes de faa tilbageblevne større Frihed end ellers; de har lettere Adgang til Anstaltens forskellige Adspredelsesmidler, og der gøres endelig forskellige Smaaflugter med dem, saa at Ferien ogsaa for dem gaar forholdsvis hurtigt.

I Tilslutning til foranstaaende skal der paa dette Sted ogsaa gives en kort Oversigt over, hvorledes Skolen i de nærmeste Aar efter 1892 har organiseret sig, og hvorledes Anstaltslivet har ud-

viklet sig saavel paa Hverdage, som paa Hellig- og Festdage.

I Forsøgsskolen optages som Regel alle nyan- komne Elever og modtager der den første Tilvænnelse til Orden og Disciplin. Enkelte Børn viser sig efter kort Tids Prøve at være modne til Oprykning i en højere Afdeling; men største Parten maa her gennemgaa et eet- eller fleraarigt Kursus, sigtende til at vinde

Skolens
Ordning og
Arbejde.

EN SKRIVETIME.

Herredømme over Bevægelserne, at øve Brugen af Sanser- ne, at fremhjælpe, rense og udvikle Sproget, at orien- tere Eleven i det daglige Livs mangfoldige nærliggende Forhold o. s. v. For at naa dette Maal benyttes en Række forskellige Øvelser, der i det hele ligger udenfor og nedenfor den normale Skoles Fag, blandt hvilke An- skuelsesundervisningen danner det væsentligste Tilknyt- ningspunkt. Øvelserne er følgende:

1. Virksomhedsøvelser, 2. Skelneøvelser (Form og Farve, Genstande og Billeder, Egenskaber og Stoffer o. s. v.), 3. Artikulation, 4. Sløjd (Haandgerning), 5.

Gymnastik og Leg. Dertil kommer for de fremmeligere Elevers Vedkommende lidt Undervisning i Sang eller Sangleg samt de første Øvelser med Tal og Bogstaver.

I Læseskolen fortsætter man gennem Anskuelsesundervisningen det Arbejde, der i Forsøgsafdelingen er gjort for at udvide Barnets Forestillingskreds og orientere det i det daglige Livs Forhold samtidig med, at den egentlige elementære Fagundervisning paabegyndes.

EN SLØJDTIME

Fagene er: 1. Anskuelse, 2. Dansk (Stavning, Læsning, Retskrivning), 3. Religion, 4. Tegning, 5. Skrivning, 6. Regning, 7. Stedkundskab, 8. Sang, 9. Gymnastik, 10. Dans, 11. Sløjd, 12. kvindeligt Haandarbejde. For de øverste Klasser kommer dertil 13. Geografi og 14. Fædrelandshistorie, og for de Børn, der lider af Talevanskeligheder, særskilte Artikulationsøvelser.

Arbejdsskolen indtager i Sammenligning med Læseskolen for saa vidt en lavere Rang, som den rummer dels de Børn, om hvilke man paa et tidligt Standpunkt (i Forsøgsskolen) har erkendt, at deres Evner ikke

egner sig for den boglige Undervisning, dels Børn, som man vel har ment at burde prøve ad denne Vej, men som efter kortere eller længere Tids Forsøg har vist sig ikke at kunne opnaa et Resultat i de boglige Fag, der kan faa nogen virkelig Betydning for deres fremtidige Liv. Desto mere lægges Vægten paa legemligt Arbejde, idet omtrent Halvdelen af de c. 40 ugentlige Skoletimer i hver Klasse anvendes til Sløjd (i Træ, Børster, Stole-

EN HAANDARBEJDSSTIME.

sæde- og Maattefletning) for Drengenes Vedkommende og til kvindeligt Haandarbejde, Vadsk, Strygning og Rengøring for Pigernes. Foruden disse praktiske Fag har man efter Omstændighederne bibeholdt saadanne Fag som Religion, Anskuelse, Skelne- og Virksomhedsøvelser for derved at vedligeholde og udvikle det aandelige Liv, som maatte være tilstede. Endelig har Afdelingens Elever, forsaavidt de egner sig dertil, ogsaa Del i Skolelivets oplivende Momenter: Sang, Dans og Gymnastik.

Med Hensyn til Pigebørnenes Uddannelse skal her indskydes den Bemærkning, at Anstalten stedse be-

væger sig hen imod mere praktiske Formaal. Hvad Haandarbejdet angaar, kastes Finesserne over Bord, for saa vidt de ikke har Betydning som Opmuntringsmiddel for Børnene, og Hovedvægten lægges paa saadanne reelle Arbejder som Strikning, Stopning, Lapning og Linnedsyning, der altid og allevegne har Værdi, være sig i eller udenfor Anstalten. Fra 1895 har Skolen yderligere vendt sig mod praktiske Formaal, idet den til de større Pigebørns Uddannelse har indrettet et Vadske- og Strygeri i Hovedbygningens Kælderetage. Efter den Fremgang, dette Arbejde i de forløbne Aar har haft, synes det, at Anstalten hermed har knyttet et nyt Led til sine Bestræbelser for at gøre Eleverne saa brugbare og nyttige for det praktiske Liv som muligt.

Undervisningen foregaar i 5 Formiddagstimer, Kl. 8—10 og Kl. 11—2, med 10 Minutters Ophold mellem hver Time, og for de større Børns Vedkommende tillige i indtil 3 Eftermiddagstimer, mellem Kl. 3 og 6. Maksimum af Beskæftigelse er 46 Timer om Ugen; men en meget stor Del af denne Tid optages af »praktiske« Fag, der kun lægger mindre Beslag paa Aandsevnerne, og saa kræves der ingen Forberedelse af Eleverne udenfor Timerne. Erfaringen i Aandssvageskolen har vist, at Eleverne, der jo har mindre Initiativ og Opfindsomhed til Leg og Selvbeskæftigelse end normale Børn, er bedst tjent med en Arbejdsplan, der beskæftiger dem jævnt, men afvekslende Dagen igennem, og som ved sine forholdsvis korte Fritider bedst beskytter dem mod Lediggangens Fristelser.

Fritidens
Anvendelse.

Den Fritid, der er levnet Børnene, faar de som Regel let til at gaa. Dette gælder maaske mest Pigebørnene, der foruden Haven og Legepladsen med dens Gynger og med de gennem Aarene tillærte Sanglege har deres forskellige smaa Fritidsarbejder i Strikning Brodering, Syning og Knipling at falde tilbage paa. Interessant er det at se, hvorledes adskillige af Pigerne

kan gøre det i Skolen lærte frugtbringende ved Syning af Dukkeudstyr, fra inderst til yderst, hvorved selv de mindste Klude kan finde Anvendelse om ikke til andet, saa til »Besætning«. Vi mindes en lille, ret lavstaaende, men fingernem Pige, hvis Flid og Opfindsomhed gav sig Udslag ved, at hun fra Gulvet opsamlede afbrændte Tændstikker og alle Slags Traadender, med hvilke primitive Redskaber hun strikkede helt velformede Dukkestrømper.

FRA LEGEPLADSEN.

Drengene, der har noget større Tumbleplads end Pigerne benytter den om Vinteren til at køre i Slæde, bygge Snemænd, slaas med Snebolde, lave Isbane og løbe paa Skøjter; om Foraaret spilles der Top af store og smaa; om Sommeren maa Gyng og Keglebane holde for, og om Efteraaret leges med Drager og bygges Løvhytter i Haven; endelig har Sløjds skolen stor Tiltrækning for Drengene, og adskillige faar i deres Fritid Lov til at komme derind og lave Smaating til sig selv eller deres Venner.

Foruden de Udflugter, Lærerpersonalet foretager med Eleverne klassevis, faar de mere betroede af disse jævnlig om Søndagen Lov til parvis at gaa Smaature paa egen Haand, snart i Søndermarken og Frederiksberg Have, snart paa Fælleden med Drager, snart paa et eller andet Musæum.

Paa Anstaltens Budget har der i en lang Række Aar været bevilget 900 Kr. til »Elevernes Adspredelser og Ferierejser«. Af denne Sum medgaar den største Del til de aarlig tilbagevendende Fester, af hvilke Julen selvfølgelig kommer i 1ste Række. En hel Maaned i Forvejen begynder Børnene under velvillig Vejledning af Lærer- og Plejepersonalet at gøre Forberedelser. Der indkøbes større Partier Pap, Silke- og Glanspapir i forskellige Farver. Om Aftenen klippes, sys og klistres alle Slags Julepynt: Kurve, Kræmmerhuse, Hjerter og Roser, lange Kæder i Dannebrogfarver til Dekoration af Salens Loft og Vægge. Nærmere henimod Festen gøres Indkøb af allehaande Godter og af de 200 Julegaver, som skal nddeles til Eleverne, og tilsidst kommer Travlheden i Køkkenet med alle herhen hørende Forberedelser.

Hovedfesten holdes Lillejuleaften. Fra Morgenstunden er Børnene klædt i deres fineste Stads; Spændingen er i Tiltagen til Kl. 12 Middag; paa dette Tidspunkt er der i hvert af Hjemmene arrangeret en pyntelig Udstilling af alle Julegaverne, som indkøbes af de respektive Plejemødre, for hvem Børnene længe i Forvejen har aabenbaret alle deres Ønsker. En af Smaadrene er udklædt som Julenisse og opholder sig i det hemmelighedsfulde Rum, midt iblandt alle Herlighederne, og naar Døren gaar op, efter at en Julesalme er sunget, begynder han Uddelingen af Julegaverne: Trompeter, Piske, Geværer, Pistoler, Automobiler og Dampmaskiner, Dukker og Dukkevogne, utallige Spil o. s. v. Saa gaar Eftermiddagen med Undersøgelse af Gaverne. Musik lyder fra alle Kanter, Pistolerne knalder

lystig, saa længe Ammunitionen varer, og de, der ikke har gode Nerver, maa snarest forlade Lokalerne. Kl. 5 begynder Festens 2den Del. De to store Juletræer tændes, som Lærerinder og Lærere har anvendt den foregaaende Dag til at pynte og forsyne med de mange velfyldte Kurve og Kræmmerhuse. Efter at et Par Jule-salmer under Ledsagelse af Elevernes »Orkester« er af-sungne, holder Forstanderen en kort Tale om Julens Glæde og Julens Alvor. Derefter kredser hele Børne-flokken rundt om de straalende Træer, og især de smaa, som første Gang er med, er fortabte i Beskuelsen af alle Herlighederne. Saa lyder Sangen: »Højt fra Træets grønne Top« og kort efter gaar det efter Sangens Ord: »Først skal Træet vises, siden skal det spises«. De voksne bevæbner sig med Knive og Sakse, og før Ly-sene er brændt ud, er Træet plyndret og dets Rigdomme uddelt til de mange Hænder, af hvilke ingen strækkes ud forgæves. Medens Salen rømmes, gaar Børn og voksne til Thebordene for at sætte Smag paa de første Julekager, og derefter danses og leges til Kl. 9 eller 10, eftersom Kræfterne slaar til, medens der i Pavserne ser-veres Kager og Limonade. En Del af Julegodterne hol-des tilbage til de følgende Juledage; ogsaa et Træ og nogle Lys reserveres, saa at Børnene selv kan øve sig i at pynte Juletræ og holde Fest, mere paa egen Haand.

Stiftelsesfesten d. 15de November fejres med Ekstraforplejning for store og smaa og med Dans i den festlig smykkede Gymnastiksal, i de senere Aar tillige ved, at den af Eleverne dannede Strygekvarteret under Klaverledsagelse giver en lille Koncert for Kammerater, Funktionærer og Gæster. Efter at Børnene er gaaet til Ro, samles alle Anstaltens Funktionærer fra den højeste til den laveste under Bestyrelsens eller et af dens Med-lemmers Forsæde til et Festmaaltid, ved hvilket mange gode Ønsker udtales for Anstalten og dens Fremtid, for dens Elever, Funktionærer og Bestyrelse.

Blandt de aarlige Fester er efterhaanden Fastelavnen i Børnenes Bevidsthed kommen til at indtage en ret fremskudt Plads. Dette skyldes ikke mindst Gymnastiklærer Senns Arrangementstalent, idet Børnenes Fantasi let tages fangen af de virkningsfulde Optog med gennemført Forklædning og Maskering og dertil hørende forskelligartede Løjer.

Højt skattet saavel af Eleverne som af Personalet er den store aarlige Skovtur, der med 12—14 Charabancs fortages i Juni Maaned, som Regel ad Strandvejen, Strandmøllen, Raavad, Eremitagen og Dyrehavsbakken, og hvori noget over Halvdelen af Eleverne og saa mange af Lærer- og Plejepersonalet, som kan undværes fra Anstalten, deltager. Set med Elevernes Øjne tager denne Skovtur sig omtrent saaledes ud:*)

»Den 11. Juni spurgte Forstanderen, om vi havde Lyst til at komme i Skoven den næste Dag. Vi sagde Ja, Tak! Hele Mandagen glædede vi os til Skovturen. Tirsdag Morgen fik vi vort nye Tøj paa. Kl. 10 spiste vi Frikassé, og saa gik vi ned paa Legepladsen og stillede op. Lidt efter kom Hr. Senn og raabte vore Navne op, og vi gik hen til Vognene. 3die A kørte med Vogn Nr. 7 og havde Frk. Nyholm med. Da vi kørte ud fra Anstalten, raabte alle Børnene Hurra. Vejret var godt; Solen skinnede. Vi kørte om ad Nørrebro ud til Strandvejen. Tilhøjre for os laa Øresund; der var mange Skibe, baade Sejlskibe og Dampskibe, og der var ogsaa smaa Baade. Vi saa Badehuse og Badehoteller, og vi saa smaa Fiskergarn. Udenfor Husene hang der Fiskergarn for at tørres. I Skovshoved mødte vi en gammel Kone, som sagde til os: Mor jer godt! Vi saa en stor Kaserne, hvor de Soldater bor, der gør Øvelser paa Fældeden. Paa Vejen til Skoven spiste vi Bolscher. Tilsidst kom

*) Hidrører fra en umiddelbart efter Skovturen skreven Stil, der dog her gengives med forbedret Retskrivning.

vi til Dyrehaven, og der saa vi mange Hjorte; mange var brune, andre var hvide, og andre var sorte. Vi holdt ved Eremitagen, og der fik vi Chokolade med Boller og Wienerbrød. Da Børnene havde spist, fik de voksne Kaffe. Vi løb ned ved Dammene og slog Smut, og nogle af de store legede Enkemand. Lidt efter kaldte Hr. Damm paa os og sagde, at vi skulde op og synge. Vi sang: »Snart er Natten svunden« og »Flyv, Fugl«. Derefter sang de voksne. Kl. 4 satte vi os i Vognene og kørte til Dyrehavsbakken. Da Martin stod ned ad Vognen, forvred han sin Arm. Vi kørte paa Karussel, og vi saa Mester Jakel, og vi var nede i et Teater og saa Kløvner. En af Kløvnerne raabte: »Alle de Piger med røde Kjoler gaar frit ind, naar Læreren betaler!« Da vi havde set Kløvnerne, fik Børnene Lov til at købe for deres Penge. De købte Balloner, Skrigeballoner, Fløjter, Møller og mange andre Ting. Saa gik vi langs den lille Sø hen til Posemandens Hus, og der spiste vi til Aften. Vi fik Smørrebrød med Kød, Æg, Ost og Pølse, og vi drak Øl til. Da Børnene havde spist, spiste de voksne. Saa var vi med Forstanderen ude i en Mose og oppe paa en høj Bakke. I Mosen plukkede vi Blomster og fandt Snegle. Vi saa Heste, som drak Vand og aad Græs. Kl. 9 kørte vi fra Skoven; hele Tiden raabte vi Hurra. Vi kørte ikke helt samme Vej hjem som ud; men vi kom forbi det Hus, hvor Fru Kjellerup (en forhenværende Lærerinde) bor, og hun og hendes Mand viftede med deres Lommetørklæder. Klokken var 10 Minutter over 10, da vi kom hjem. Hr. Senn tog mod os. Saa sagde vi »Tak for Skovturen!« til Forstanderen, og saa gik vi i Seng. Vi havde alle sammen moret os godt.«

Til Børnenes Adspredelser hører ogsaa et aarligt Besøg i Tivoli; for de mere udviklede som Regel ogsaa et Teaterbesøg, og saa en Mængde mindre Udflugter, der med de senere Aars fortrinlige og billige

Sporvejskommunikation strækker sig snart til Amager, snart til Brønshøj og stundom helt ud til Charlottenlund og Klampenborg.

Det
religiøse Liv.

Om det religiøse Liv hos Børnene værnes der blandt andet ved en daglig Morgenandagt med Salmesang, ved at Forstanderen hver anden Søndag samler henved Halvdelen af Eleverne til Andagt med Bøn, Salmesang, Læsning, Forklaring og Samtale om Søndags Evangelierne eller andre passende Stykker af den hellige Skrift, medens de ældre Elever paa de mellemliggende Søndage skiftevis og under Ledsagelse overværer Gudstjenesten i den nærliggende Frederiksberg Kirke.

Efterhaanden som Skolen er vokset og kommet til at rumme flere udviklelige Børn, er Konfirmationerne blevne almindeligere og foregaar om ikke hvert saa dog hvert andet Aar. Elevernes Forberedelse dertil sker dels ved Lærerpersonalet, dels ved Præsten, som i de sidste 2—3 Maaneder før Konfirmationen stadig kommer ind paa Anstalten for at læse med dem. Saavel Sognepræst Ewaldsen som Provst V. Glahn, der begge, efter hinanden, i en Aarrække har haft Sæde i Anstaltens Bestyrelse, har udført dette Hverv, og de har begge besiddet ualmindelige Evner til at stige ned til Børnene og til atter at hæve disse op til Forstaaelse af det, der altid vil være Kærnen i Christendommen. Den hellige Handling foregaar i Almindelighed paa en Søgnedag i Overværelse af Børnenes Kammerater og Forældre samt Anstaltens Funktionærer, for hvem Børnenes glade Frimodighed og den hele hjemlige og stemningsfulde Maade, hvorpaa Handlingen foregaar, gør denne Dag til en af de kærester blandt Aarets Festsdage. Konfirmandernes Forældre, der overværer Konfirmationen og som Regel deltager i den derefter følgende Altergang, er Anstaltens Gæster paa Konfirmationsdagen, spiser til Middag sammen med deres Børn og med Anstaltens Funktionærer og tilbringer Eftermiddagen med at bese Anstaltens

smukke Have, dens forskellige Afdelinger og Indretninger samt Børnenes forskellige Skolearbejder.

Ved den store Udvidelse af Skolen i 1892 steg Lærerindernes Antal meget betydelig. Medens der hidtil ikke havde eksisteret bestemte Regler for disse Funktionærers Lønningsforhold, fandt man nu Tiden moden til at indføre saadanne. Under $\frac{5}{2}$ 95 vedtog derfor Bestyrelsen følgende Lønningsreglement, der traadte i Kraft den 1. April samme Aar, og som endnu staar ved Magt.

Lønningsreglement.

Halvdelen af samtlige Lærerinder skal være »Timelærerinder«, den anden Halvdel »faste Lærerinder«, dog med den Modifikation, 1) at enhver Lærerinde skal tjene mindst 6 Aar som Timelærerinde, før hun kan blive »fast Lærerinde«, og 2) at en »Timelærerinde«, der har tjent i 10 Aar som saadan, kan fremmes til »fast Lærerinde«, selv om disse Lærerinders Antal derved stiger til over Halvdelen.

Ingen Lærerinde maa som Regel undervise mere end 30 Timer om Ugen.

Oprykning til »fast Lærerinde« sker ikke udelukkende efter Anciennitet, men ogsaa efter Hensyn til Flid og Dygtighed.

Enhver Lærerinde skal fra den Tid af, da hun opbærer mindst 55 Øre pr. Time, finde sig i, at der indholdes 5 % i hendes Lønning til hendes egen Alderdomsforsørgelse i Overensstemmelse med Regulativet (se Side 124).

»Timelærerinderne« lønnes de første 3 Aar med 50 Øre pr. Time, de næste 3 Aar med 55 Øre pr. Time og derefter med 60 Øre pr. Time, henholdsvis 60 Kr., 66 Kr., 72 Kr. maanedlig og 720 Kr., 792 Kr., 864 Kr. aarlig.

»De faste Lærerinder« lønnes de første 5 Aar med 70 Øre pr. Time, de næste 5 Aar med 80 Øre pr.

Time og derefter med 90 Øre pr. Time, henholdsvis 84 Kr., 96 Kr., 108 Kr. maanedlig og 1008 Kr., 1152 Kr., 1296 Kr. aarlig.

Anm.: De Lærerinder, der har en højere Lønning, end der efter ovenstaaende Bestemmelser kunde tilkomme dem, beholder den dem en Gang bevilgede Lønning.

Alderdoms-
forsørgelse.

I Forbindelse hermed fandt Bestyrelsen det endvidere formaalstjenligt at træffe Foranstaltninger saavel til Lærerindernes som til de øvrige Funktionærers Alderdomsforsørgelse. Adskillige af disse var graanede i Anstaltens Tjeneste; nogle var allerede afgaaede; af disse var Forstander Duurloo (1887) og Gymnastiklærer C. F. Hansen (1894) blevne behandlede ganske efter Reglerne for kongelige Embedsmænds Pensionering, medens afgaaede Lærerinder havde oppebaaret en forholdsvis mindre Pension. Da man ikke kunde være sikker paa, at Anstalten i Fremtiden vilde kunne bære en Pensionsbyrde, som man maaske ellers af Hensyn til Funktionærerne kunde være tilbøjelig til at paalægge den, var det naturligt, at man ønskede at basere Alderdomsforsørgelsen paa »Hjælp til Selvhjælp«. Resultatet af Overvejelserne blev da ogsaa nedenstaaende under $\frac{1}{4}$ 95 vedtagne »Regulativ for Alderdomsforsørgelse for Funktionærer ved Aandssvageanstalten Gl. Bakkehus-Ebberødgaard«, der i hvert Fald maa siges at være en god Begyndelse.

§ 1.

I de med Aarsløn ansatte Funktionærers Løn indeholdes 5 % aarlig, og af Anstaltens Kasse tilskydes lige saa meget for i Overensstemmelse med Reglerne i § 3 at anvendes til Bedste for paagældende selv eller deres efterladte ved deres Afgang fra Bestillingen. Saalænge Funktionærerne forbliver i Anstaltens Tjeneste, kan hverken Afkortningen i deres Løn eller Tilskuddet af Anstaltens Kasse ophøre eller formindskes.

Naar de paagældende som Vederlag for deres Tjeneste foruden Pengeløn tillige nyde andre Emolumenter, afgøres det af Bestyrelsen for hver enkelts Vedkommende, hvorvidt og med hvilken Værdi disse sidste i den her omhandlede Henseende skal henregnes til Lønningen.

§ 2.

De i § 1 ommeldte Beløb, der tilsammen udgør 10 % aarlig af hver enkelts Løn, anbringes af Anstaltens Bestyrelse paa betryggende Maade til Forrentning.

§ 3.

I en dertil autoriseret Protokol aabnes for enhver af de i § 1 nævnte Funktionærer en særskilt Konto, der skal udvise Størrelsen af den for ham (hende) ifølge seneste Renteopgørelse opsparede Sum med paaløbne Renter.

Med det saaledes indvundne Beløb bliver der ved Tjenestens Ophør at forholde efter følgende Regler:

a) Dør den paagældende i Tjenesten uden at efterlade sig enten Ægtefælle eller Livsarvinger, skal kun den ved Afkortning i Lønningen opsparede Sum med paaløbne Renter tilfalde den afdødes Arvinger, hvorimod Anstaltens Tilskud, ligeledes med paaløbne Renter, henlægges til den under § 6 nævnte Understøttelsesfond. Efterlader derimod en Funktionær, som dør i Tjenesten, sig Ægtefælle eller Livsarvinger, anvendes det hele Beløb paa den Maade, som af den afdøde selv maatte være bestemt til Fordel for Ægtefællen eller Livsarvingerne, uden at der fra Kreditorers eller andres Side skal kunne gøres nogen Indsigelse herimod. Er der af den afdøde ikke truffet en saadan Bestemmelse, afgør Bestyrelsen — ligeledes uden at nogen derimod skal kunne rejse Indsigelse — hvorledes Beløbet paa bedste Maade kan anvendes til Fordel for Ægtefællen eller Livsarvingerne.

b) Afgaar den paagældende i levende Live fra sin Bestilling af en ham (hende) utilregne-

lig Aarsag, bliver Beløbet at anvende til Erhvervelse af en Livrente for den afgaaede eller efter Bestyrelsens Bestemmelse paa anden Maade i hans (hendes) eller hans (hendes) efterladtes Interesse. Kun under særlige derfor talende Omstændigheder bør kontant Udbetaling tillades.

c) Afskediges den paagældende af en ham (hende) tilregnelig Aarsag, skal kun den ved Afkortning i Lønnen opsparede Sum med paaløbne Renter komme ham (hende) til gode, idet der da med dette Beløb forholdes i Overensstemmelse med Reglen under Litr. b., dog saaledes at Bestyrelsen forsaavidt paagældende ved sin Afgang er under 60 Aar, ogsaa kan bestemme, at Beløbet kan forblive henstaaende til Forrentning i Alderdomsforsørgelseskassen til et senere Tidspunkt, dog ikke udover hans 60de Aar.

d) Fratræder den paagældende sin Bestilling efter egen Begæring, medens han (hun) endnu er tjenstdygtig, er han (hun) ligeledes og paa samme Maade med Hensyn til Beløbets Anvendelse kun berettiget til det ved Afkortning i Lønnen opsparede, med mindre Bestyrelsen paa Grund af ganske særlig derfor talende Omstændigheder maatte fritage ham (hende) for denne Indskrænkning i den ham (hende) efter Bestemmelsen i § 1 tilkommende Ret.

§ 4.

Forinden en Funktionær afgaar fra sin Tjeneste, vil ingen Del af det ifølge § 1 for den paagældende opsparede kunne erholdes udbetalt, med mindre Bestyrelsen undtagelsesvis dertil maatte meddele Samtykke.

§ 5.

De Beløb, der er opsparede for en Funktionær, eller som ifølge Bestyrelsens Bestemmelse skal udbetales ham (hende) eller anvendes i hans (hendes) eller hans (hendes) Families Interesse i Overensstemmelse med nær-

værende Regulativ, kan ikke belægges med Arrest, ligesom der ej heller i samme kan gøres Eksekution.

§ 6.

De til en Funktionærs Alderdomsforsørgelse af Anstaltens Kasse ydede Tilskud med paaløbne Renter, der ifølge Bestemmelserne i § 3 litr. c og d ikke kommer den paagældende til gode, tilfalder en under Bestyrelsens Administration henlagt Understøttelsesfond for afgaaede Funktionærer eller deres efterladte.

§ 7.

Det forbeholdes Bestyrelsen med bindende Virkning for de paagældende at afgøre alle Spørgsmaal om Fortolkningen af nærværende Regulativs Bestemmelser.

§ 8.

En Opgørelse af de i det forløbne Regnskabsaar skete Ind- og Udbetalinger af Indskud og Alderdomsforsørgelsesbeløb og af Alderdomsforsørgelsesfondens samt den ovennævnte Understøttelsesfonds Status skal fremlægges i det første eller andet Bestyrelsesmøde i Regnskabsaaret.

§ 9.

Bestemmelserne i dette Regulativ er ikke anvendelige paa Anstaltens nuværende 2 Forstandere og 2 Inspektører, med mindre de frivillig ville underkaste sig dem.

§ 10.

Regulativet er i øvrigt bindende for alle nuværende Funktionærer, der den 1. April 1895 har faaet eller senere opnaar en Lønningsforhøjelse, der mindst udgør 5 pCt. af deres hidtil hafte Løn, samt i Tilfælde af Skifte for alle ny ansatte; det staar imidlertid enhver nu ansat Funktionær frit for af egen Drift at underkaste sig Regulativets Bestemmelser om Lønningsindeholdelsen, i

hvilket Tilfælde Bestemmelsen om Anstaltens Tilskud vil komme den paagældende til gode.

Skolespørgs-
maal.

Hvad Skolens Kaar i det sidste Decennium angaar, maa det fremhæves, at den Ulempe, som Skolen i saa høj Grad led under før Ebberødgaards Oprettelse — Tilstedeværelse i Skolen af ganske uudviklelige Børn —, men som man da troede ophævet for en lang Fremtid, allerede begyndte at indfinde sig paany faa Aar efter 1892 og i 1896 havde naaet et saadant Højdepunkt, at der i Gl. Bakkehus Skolehjem fandtes ikke færre end 30 Asylister. Grunden laa i, at Tilstrømningen til Anstalterne af lavtstaaende aandssvage bestandig viste sig at være større end af udviklelige, og at der derfor ikke var det rette Forhold mellem Antallet af Asylpladser og af Skolehjemspladser. Skolehjemmet kunde altsaa ikke faa Afløb for de mange Børn, der efter nogen Tids Prøve viste sig at være uudviklelige. Da den Kellerske Anstalt i 1901 flyttede til Vejle og Asylpladserne samtidig blev forøget, gav dette for en Tid Luft i Skolehjemmene; men allerede i 1904 og 5 er Tilgangen til Asylerne saavel fra Skolehjemmene som fra Forældrehjemmene saa stor, at Oprettelsen af et nyt stort Asyl (i Ribe) er nødvendigt for at forhindre Obstruktion i de første og afhjælpe Nødstilstanden i de sidste.

Ifølge Tilskyndelse fra Anstaltens Læge hævdes med Sæsonen 1897 de Bade- og Svømmeøvelser, som i en lang Række af Aar havde været drevne med Skolens fremmeligere mandlige Elever ved Badeanstalter i Kalvebodstrand. De sanitære Forhold her var Aar for Aar blevne slettere paa Grund af de betydelige Kloakudtømmelser, og ikke sjældent var Vandet med nordlig Strøm saa inficeret, at Børnene maatte gaa hjem med uforrettet Sag. Det var imidlertid med Beklagelse, at man saa sig nødsaget til at opgive disse Øvelser; thi

om end deres Betydning i sanitær Henseende i de senere Aar næppe havde været stor, saa havde de i pædagogisk Henseende bidraget meget væsentlig til Drengenes Udvikling i Raskhed, Mod og Udholdenhed.

I Sommeren 1897 deltog i disse Øvelser 67 Dreng, af hvilke 18 var Frisvømmere, 29 Selesvømmere, medens 20 kun deltog i Badningen.

Efter Anmodning fra Skoledirektionen i København overtog Gl. Bakkehus fra 1. April 1900 Undervisningen af c. 20 aandssvage Børn, der hidtil som eksterne Elever havde frekventeret den Kellerske Anstalts Skole, hvilken de nu maatte forlade paa Grund af dens Overflytning til Jylland. Man nærrede paa Gl. Bakkehus en Del Betænkelighed ved at modtage disse Børn, dels fordi Sammenblandingen af eksterne og interne Elever i en Opdragelsesanstalt uundgaaelig medfører visse Ulemper og Farer for denne i Retning af Infektion af forskellig Art, dels fordi Skolehjemmets Timeplan, der med Mellemrum strækker sig over største Delen af Dagen, fra Kl. 8 Morgen til Kl. 6 Aften, og egner sig fortrinlig for de internerede Børn, ikke egner sig for de eksternerede, der helst skulde være tilbage i deres Hjem i rimelig Tid. Da der imidlertid ikke i Øjeblikket paa anden passende Maade kunde sørges for disse Børns Undervisning, tog Anstalten som sagt imod dem, dog kun forsøgsvis og saaledes, at Undervisningen for deres Vedkommende afsluttedes Kl. 2. Denne Ordning staar endnu ved Magt; men efterhaanden som de kommunale Sinkeskoler udvikler sig, synes Anstaltens eksterne Elever, som rimeligt er, at aftage. Dette maa i det hele betragtes som heldigt; thi Eksternereringen er som Regel et mindre heldigt Ækvivalent for den egentlige Anstaltsanbringelse. Kun i de Tilfælde bør Eksternereringen foretrækkes, hvor Hjemmet er godt, Afstanden fra Anstalten overkommelig, og især, hvor Barnet staar saa højt, at det har Udsigt til med Tiden at kunne udfylde en Plads

i Livet —; thi da bliver det mindre fremmed for de Vilkaar, under hvilke det senere skal fortjene sit Ophold, end ved at indsættes i Anstalten.

I de senere Aar (fra 1900) har Musiklærer H. J. Larsen, der i adskillige Aar har ledet de vidt fremskredne Musikøvelser med Eleverne i det kgl. Vajsenhus, undervist en halv Snes af Skolehjemmets musikalsk begavede Drengene i Violinspil. Disse Øvelser er saavel

EN MUSIKTIME.

fra Elevernes som fra Lærerens Side drevne med saa megen Iver og Interesse, at en Strygekvarter med Klaverledsagelse har kunnet give smaa vellykkede Koncerter til Glæde saavel for Kammerater som for Funktionærer.

Statens
Kontrol
udvides.
Anstaltens
Autonomi
indskrænkes.

Allerede ved Anstaltens Oprettelse i 1855 stillede den sig under Kultusministeriets Beskyttelse og Overlysning, hvilket udtrykkelig udtales i de under $\frac{1}{12}$ 55 vedtagne og af Ministeriet godkendte Statuter for Anstalten. Ministeriets Overhøjhed har ogsaa fra Begyndelsen af

fundet sit Udtryk deri, at Valget af ethvert nyt Medlem af Bestyrelsen krævede Ministeriets Approbation. Men bortset herfra har Anstaltens Bestyrelse ned gennem Tiderne besiddet og hævdet fuldstændig Autonomi i alle Anstaltens Anliggender. Den har saaledes efter eget Tykke foretaget Moderationer i Betalingsvilkaarene, forøget Anstaltspladsernes Tal, tilkøbt og frasolgt Grunde, optaget Laan, opført nye Bygninger o. s. v. Saalænge Anstalten bestod uden Statsunderstøttelse og virkede alene ved de Bidrag, som den offentlige Velgørenhed i Tillid til Bestyrelsen og til den gode Sag ydede, og ved de Kontingenter, der betaltes for Eleverne af disses Forsørgere — saa længe var dette en selvfølgelig Sag. Men da Staten traadte til med sine Understøttelser, og disse efterhaanden voksede til henimod Halvdelen af Anstaltens hele Budget, var det naturligt at Staten kunde ønske at udøve en regulerende Indflydelse paa Anstaltens Ledelse og Udvikling, især med Hensyn til Nybygninger og større Udvidelser, der jo eo ipso maatte forudsætte forøgede Statsudgifter i Form af Understøttelser til de Individuer, der skulde befolke Nybygningerne. Dette fra Regeringens og Rigsdagens Side naturlige Ønske fik sit første Udtryk i den kritiske Revision af Aandsvageanstaltens Regnskaber, som Kultusministeriet iværksætte fra og med Finansaaret 1891—92. Men den fulde Indflydelse paa Anstaltens Ledelse fik Staten dog først ved »Lov om Aandssvageanstalterne« af 2¹/₂ 02 og ved den i Henhold til Loven af Kultusministeriet under 16/5 02 udarbejdede »Vedtægt for Ledelsen af Aandssvageanstalten Gamle Bakkehus —Ebberødgaard med Filialer«.

Denne Lov har medført følgende Forandringer i Anstaltens hidtilværende Stilling og Rettigheder:

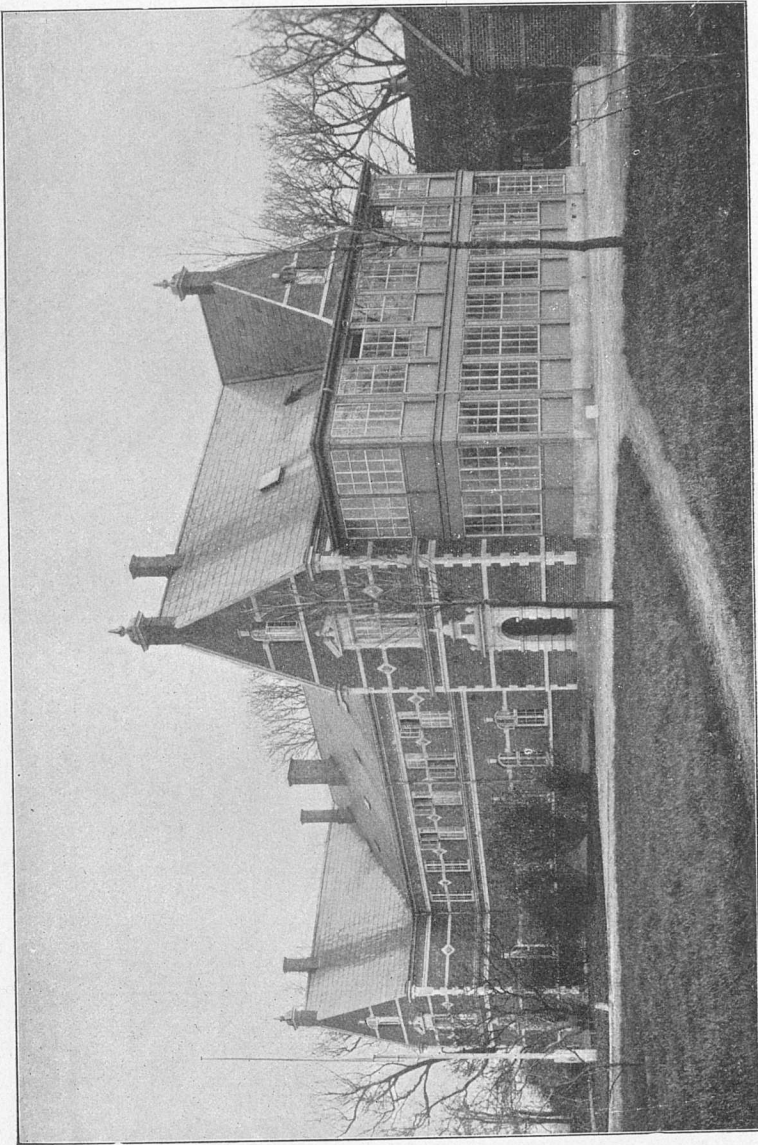
Efter Lovens § 6 skal Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet, naar Antallet af den nuværende Bestyrelses Medlemmer er gaaet ned under 3, foretage de

efterhaanden nødvendige Udfyldningsvalg, saa at Bestyrelsen kommer til at bestaa af 3 Medlemmer, blandt hvilke en Formand, som alle vælges for 3 Aar ad Gangen; efter Ministerens Bestemmelse kan der tilstaa hvert enkelt Medlem et aarligt Honorar. Efter Lovens § 9 udkræves Ministerens Samtykke til Afhændelse og Bortleje af Grunde og Bygninger, til Indkøb af Grunde, til Opførelse af ny Bygninger, til større Hovedreparationer og til Optagelse af Prioritetslaan samt til Forandringer af Pladstallet for aandssvage. Til Gengæld har Anstalten ved bemeldte Lov opnaaet den Begunstigelse, at den til Indfrielse af Anstaltens nuværende Prioriteter (660,000 Kr.) samt til Udredelse af Købesummen for de Side 134 o. flg. nævnte Ejendomme (460.000 Kr.) erholder et Beløb af 1,120,000 Kr., som dels ydes ved direkte Laan af Statskassen, (120,000 Kr. til en aarlig Rente af $3\frac{3}{4}$ pCt.), dels ved et af Staten garanteret Laan.

Efter Lovens § 10 har aandssvage fra Jylland fortrinnsvis Adgang til Anstalten i Brejning ved Vejle, aandssvage fra Øerne til Anstalten paa Sjælland. De nærmere Bestemmelser ved Fordelingen mellem Anstalterne træffes af Ministeren, til hvem der i dette Øjemed skal afgives maanedlige Indberetninger om Belægningsforholdene med Oversigt over de aandssvage, som venter paa Optagelse.

Efter Lovens § 11 fastsættes den aarlige Betaling til Anstalterne for uformuende aandssvage af Ministeren, dog ikke ud over 600 Kr. for hver, og saaledes at Betalingen for de allerede optagne forbliver uforandret. Ved Ministeriets Bekendtgørelse af 21. Februar 1902 er Betalingen fastsat til 600 Kr. aarlig for alle de uformuende aandssvage, som optages i Anstalterne efter Lovens Ikrafttræden den 1. April 1902.

Lovens § 11 bestemmer endvidere, at indtil Halvdelen af den samlede Betaling for uformuende aandssvage, beregnet efter det til enhver Tid normerede Plads-

KARENS MINDE.

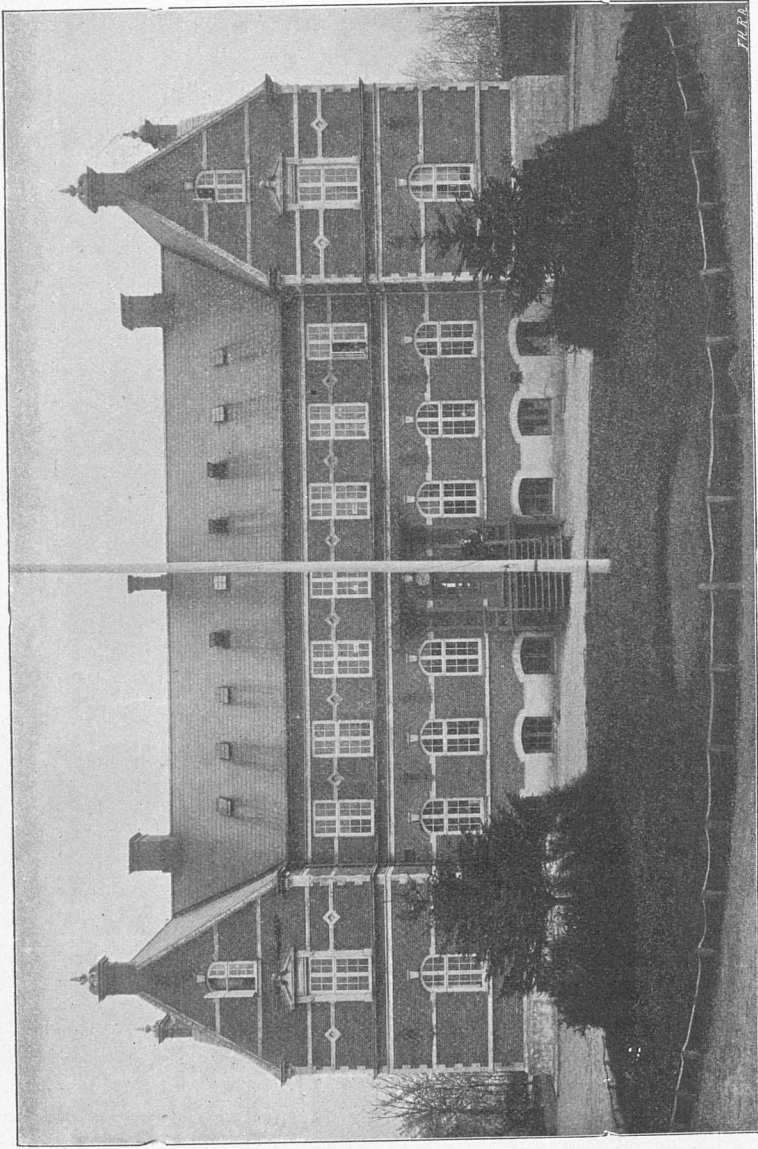
antal, kan tilstaaes Anstalterne som Statsbidrag til Dækning af den halve Udgift for hver enkelt aandsvæg. Fra Ministerens Side et det under 15. Marts 1902 bestemt, at Ansøgninger og Statsunderstøttelser til aandsvæges Anstaltsophold fremtidig vil være at henvende til Bestyrelserne for Aandsvægeanstalterne.

»Vedtægten«, som findes trykt i 43de Aarsberetning, giver de nærmere Regler for Anstaltens (og Filiationens) Ledelse, trækker Grænserne for Bestyrelsens Myndighed saavel opadtil overfor Ministeriet som nedadtil overfor den lokale Leder (Forstanderen, Overlægen o. s. v.)

Karens Minde, Lillemosegaard og Gammel-mosehus overtages.

Da den Kellerske Anstalt overflyttedes til Jylland, nedlagdes saavel det hidtilværende Skolehjem i Baggesensgade som alle de Asylafdelinger, der var installerede i lejede Lokaler. Anderledes forholdt det sig med Arbejdshjemmene paa Lillemosegaard og Gammel-mosehus ved Lyngby saavel som med Asylet paa Karens Minde ved Kallebodstrand. Disse Anstalter var installerede i selvejende, vel indrettede Bygninger, og Aandsvægevæsenet havde fremdeles Brug for alle derværende Pladser, ogsaa efter at Vejleanstalten var traadt i fuld Virksomhed. Da det imidlertid vilde være forbundet med betydelige Ulemper for den i Jylland residerende Kellerske Anstalts Bestyrelse ogsaa at administrere disse sjællandske Anstalter, enedes denne Bestyrelse med Bestyrelsen for Gl. Bakkehus—Ebberødgaard om at sælge Lillemosegaard, Gammel-mosehus og Karens-Minde til sidstnævnte Bestyrelse for en Købesum af 460,000 Kr.

Fra $\frac{1}{4}$ 02 optræder i Overensstemmelse hermed Gl. Bakkehus, Ebberødgaard, Lillemosegaard, Gammel-mosehus og Karens Minde som et samlet Komplex af Anstalter med en fælles Bestyrelse og under Navn af »De sjællandske Aandsvægeanstalter«, med samtlige Østifter som Opland, i Modsætning til den Kellerske Anstalt i Brejning med Jylland som Opland.

LILLEMOSGAARD.

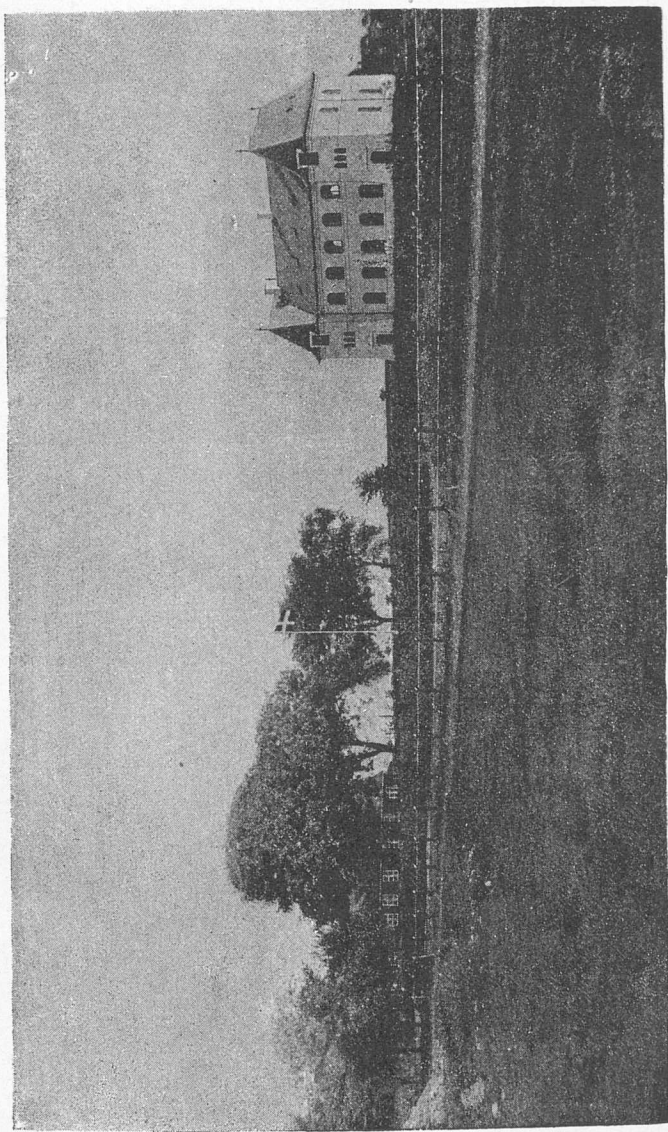
Karens Minde med 100 Pladser indrettedes til Plejehjem for Børn, Lillemosegaard med 90 Pladser til Plejehjem for Mænd og Gammelmosehus med 40 Pladser som Plejehjem for Kvinder. De to sidstnævnte ledes af en Inspektør (cand. jur. Graae), den førstnævnte af en Inspektrice (Frk. W. Juul), begge under Ansvar overfor Bestyrelsen. Fængselslæge Riis har det lægelige Tilsyn med alle tre Anstalter.

Aandssvages
Anbringelse
i praktisk
Virksomhed.

Som vi har set (Side 39), havde allerede Hübertz aabent Øje for de Vanskeligheder, der møder den aandssvage ved Overgangen fra Anstalten til Livet og for Betydningen af, at Anstalten med sin Erfaring og Sagskundskab træder hjælpende til overfor disse Vanskeligheder, dels ved at staa Forældre og Værger bi med Raad og Daad, dels ved selv at tage Ledelsen i sin Haand, hvor Forældrene enten er døde eller mangler Evne til at træffe de fornødne Dispositioner.

Det varede imidlertid 25 Aar, inden den af Hübertz saaledes efterladte Arv blev taget op, og det var Johan Keller, der gjorde Begyndelsen, idet der paa hans Foranledning ved Finansloven for 1879—80 bevilgedes 1000 Kr. »til Forsøg med aandssvages Anbringelse i praktisk Virksomhed«. Det er nemlig indlysende, at man for at faa gode Pladser til de aandssvage, være sig i Lære eller i Tjeneste, maa yde et Vederlag for Kost og Klæder, i hvert Fald i Begyndelsen; thi ellers risikerer man let, at Husbonder og Læremestre stødes af Børnenes Mangler og bliver kede af dem, før de har lært at kende og vurdere deres gode Egenskaber. Efter at Begyndelsen var gjort i 1880, er der da ogsaa — som Bilag VI viser — hvert Aar og i stigende Grad bevilget Penge til dette Øjemed, og Beløbet andrager nu 15,000 Kr. aarlig. Desuden tilskylder Forsørgelseskommunerne ogsaa betydelige Bidrag til denne Anbringelse.

Det er fortrinsvis saadanne Elever, der har Udsigt til

GL. MOSEHUS.

at kunne bringes frem til Selverhverv, der faar Del i disse Understøttelser og bliver underkastede den dermed forbundne Kontrol fra Anstaltens Side; thi skal Maalet (Selverhverv) naas, er det af Vigtighed, at de anbringes saa omhyggeligt som muligt, under sagkyndigt Hensyn til deres Anlæg og Ejendommeligheder, ligesom det ogsaa har sin store »afstivende« Betydning for den aandssvage, at han i Prøve- og Læretiden véd sig under Anstaltens Kontrol og forstaar, at han bliver nødt til at ombytte de forholdsviis frie Forhold ude i Livet med Anstaltens Tvang, dersom han ikke opfører sig vel eller gør nogenlunde Fyldest, hvad Arbejdet angaar.

Dog ogsaa saadanne aandssvage har faaet Del i Understøttelsen, som kun har ringe Evne til at udføre nyttigt Arbejde, naar de kun er renlige, omgængelige og villige. For disses Anbringelse passer Betegnelsen »i praktisk Virksomhed« mindre godt, hvorfor man nu ogsaa almindelig bruger Udtrykket »Kontrolleret Familiepleje« for alle dem, der med Stats- eller kommunal Understøttelse er anbragte under Anstaltens Tilsyn.

Saa længe Skolen paa Gl. Bakkehus var lille og Antallet af perfekte Børn endnu mindre, havde Anstalten ikke synderlig Brug for denne Anbringelsesmaade. Først efter at Arbejds- og Plejehjemmet paa Ebberødgaard i 1892 var blevet indrettet, og Skolen fra samme Tidspunkt havde taget et stærkt Opsving saavel kvantitativt som kvalitativt, modnedes efterhaanden en Del Elever til Anbringelse i praktisk Virksomhed; og det er derfor egentlig først i den sidste halve Snes Aar, at Gl. Bakkehus har anbragt en større Del af sine Elever paa denne Maade. Den stadige Pladsmangel i Skolehjemmet i denne Periode har været en yderligere Tilskyndelse for Anstalten til gennem »kontrolleret Familiepleje« at faa saa mange Elever udskrevne som muligt.

Siden 1895 har Gl. Bakkehus anbragt 50 af sine Elever i kontrolleret Familiepleje, 32 af Mandkøn, 18 af

Kvindekøn; 19 har været anbragte for et aarligt Vederlag af 200 Kr., 31 for 100 Kr. Af de 50 er 8 efter Udskrivningen blevne fuldstændig selvforsørgende, og 11 har god Udsigt til at blive det; 2 er afgaaede ved Døden; for 2 er Betalingen bleven nedsat; 6 er genoptagne i Anstalt, deraf 4 Kvinder. De resterende 21 har ingen Udsigt til helt at kunne komme til at klare sig selv.

Kun faa er blevne anbragte ved Haandværk; de fleste ved Landbrug, fortrinsvis hos mindre Landbrugere, helst Udflyttere. Der haves flere glædelige Eksempler paa, hvor sundt, velgørende og udviklende et saadant virksomt Landliv under enkle Forhold kan være, ikke mindst for den vanskelige Klasse, der staar paa Grænsen af Aandssvaghed og moralsk Defekt.*)

Vi har i det foregaaende ikke haft Lejlighed til at dvæle ved Anstaltens Bestyrelsesforhold og skal derfor her give en kort Oversigt over disses Udvikling. Fra Begyndelsen af bestod Bestyrelsen (Komiteen), som vi har set, af 6 Medlemmer, hvilket Antal ved Hübertz' Død indskrænkedes til 5. I de oprindelige Statuter fastsættes Medlemmernes Antal til mindst 5, og ved dette Tal er man siden bleven staaende. Bestyrelsen har suppleret sig selv ved Valg af nye Medlemmer; men Valget har dog maattet godkendes af Kultusministeriet. Alle Sager til Behandling i Bestyrelsen indgives skriftlig og cirkulerer til samtlige Medlemmer forinden Møderne; ved disse føres en Protokol, hvori enhver paa Dagsordenen staaende Sag opføres saavel som den Beslutning, der tages; derimod findes i Protokollen intet Referat af den førte Diskussion.

Bestyrelses-
forhold.

Bestyrelsens enkelte Medlemmer varetager efter deres specielle Indsigt de særskilte Retninger, hvori Anstaltens Virksomhed deler sig. Indtil 1861 havde Bestyrelsen ingen Formand, hvorimod Forstanderen var tilstede i

*) Se Tidsskrift for Abnormvæsen 1904, Side 98 o. f.

Møderne, førte Protokollen og udfærdigede alle Skrivelser paa Bestyrelsens Vegne. Fra 1861 valgtes imidlertid Borgen til Formand, og denne paatog sig Aaret efter at besørge Ekspeditionen af de fra Bestyrelsen udgaaede Sager. Fra samme Tid ophører Forstanderen at føre Protokollen og at være tilstede ved Møderne. Anstaltens Arkiv spalter sig nu i to, Bestyrelsens og Forstanderens. Der stilles 300 Kr. til Formandens Disposition til Sekretærforretninger, Skrivemateriale, Porto etc. Denne Sum forhøjedes 1873 til 800 Kr., 1881 til 1600 Kr.; ved Formandsskiftet i Marts 1888 tillagdes der Formanden en Løn af 1200 Kr.; efter Ebberødgaardanstaltens Oprettelse forhøjedes dette Beløb fra 1. April 1893 til 2000 Kr. og fra 1. April 1902 med Samtykke af Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet til 2400 Kr. af Hensyn til, at Anstalten havde overtaget de tidligere Kellerske Anstalter Karens Minde og Lillemosegaard med Gl. Mosehus.

Ordinære Bestyrelsesmøder holdes hver Maaned. Sagerne afgøres ved alm. Stemmefflerhed; staar Stemmeantallet lige, gør Formandens Stemme Udslaget.

Kassererforretningerne besørgetes i de første Aar af et Medlem af Bestyrelsen, Justitsraad Grønberg; efter dennes Død 1864 maatte der imidlertid ansættes en særskilt Kasserer, da disse Forretninger efterhaanden antog et betydeligt Omfang, især efter at Lotteriet var kommet til.

Da Bestemmelsen i de oprindelige Statuter om, at de enkelte Medlemmer af Bestyrelsen overtager hver sin Gren af Anstaltens Virksomhedsomraade, stundom medførte Mangel paa Enhed i Administrationen, bestemtes det fra 1887, at Anstaltens Administration indadtil bringes i Udførelse alene af Forstanderen, der modtager Bestyrelsens Ordre alene gennem Formanden. Men derfor lægger Anstalten ligefuldt Beslag paa enhver af Bestyrelsesmedlemmernes særlige Indsigt paa de forskellige Om-

raader: Lægevæsen, Skolevæsen, Have- og Landbrugs-
væsen, Handel- og Regnskabsvæsen etc. Saaledes har
f. Eks. Bestyrelsens ældste Medlem Skibsmægler Rømer
i 25 Aar været ledende eller raadgivende ved Indkøb af
Varer en gros, har forestaaet de halvaarlige Kassationer
og har efter Raadmand Bülow's Død decideret Anstaltens
Regnskaber.

Ved Loven af $2\frac{1}{2}$ 02 (se Side 131) bestemtes det,
at Kultusministeren, naar Antallet af Bestyrelsens Med-
lemmer gaar ned under 3, skal foretage de efterhaanden
nødvendige Udfyldningsvalg. Medens hidtil kun Besty-
relsens Formand, der jo i Virkeligheden er »administre-
rende Direktør«, har modtaget Honorar for sit Arbejde,
kan der ifølge nævnte Lov nu ogsaa tiltaas Bestyrelsens
andre Medlemmer Honorar, alt efter Ministerens Bestem-
melse. Der har siden Udstedelsen af denne Lov ingen
Afgang fundet Sted i Bestyrelsen, og denne bestaar alt-
saa fremdeles af 5 Medlemmer, nemlig:

Departementschef i Kultusministeriet A. Asmussen
som Formand.

Direktør for den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
Hofjægermester F. Friis.

Provst og Sognepræst paa Frederiksberg O. V. Glahn.
Etatsraad, Stadslæge i København H. E. E. M. Hoff.
Skibsmægler S. N. Rømer.

Under Bestyrelsen har Forstanderen stedsse staaet som
Anstaltens lokale Leder, dog ikke til enhver Tid paa
alle Omraader. Fra $\frac{1}{4}$ 64 til $\frac{31}{12}$ 66 og fra $\frac{1}{4}$ 83
til $\frac{1}{4}$ 87 har der ved Anstalten været ansat en Forstan-
deren sideordnet Økonomiinspektør, hvem Anstaltens
økonomiske Forhold, Regnskabsvæsen og lignende har
været underlagt. Meningen med denne Ordning var
selvfølgelig den at befri Forstanderen for nogle af de
Anstaltens Hovedopgave fjernere liggende Forretninger,
for at han med desto større Kraft kunde hellige sig til

Den lokale
Ledelse.

Opdragelsen og Undervisningen. I en Anstalt som Gl. Bakkehus griber imidlertid de forskellige Omraader og Virksomheder paa saa mange Maader ind i hinanden, at denne Tvedeling af Forretningerne og af Autoriteten let kan medføre Uro og Spaltning, hvor der helst skulde være Ro og Harmoni — især hvis Stillingernes Indehavere mangler de fornødne Egenskaber, der gør det let at gaa op i og indordne sig under den fælles Opgave og tage det fornødne Hensyn. Den første Indehaver af Økonomiinspektørposten besad i hvert Fald ikke disse Egenskaber, hvorfor hans Virksomhed ogsaa blev af kort Varighed. Naar Bestyrelsen to Gange etablerede og to Gange atter nedlagde denne Post, saa har den sikkert ikke manglet Grund til at gøre begge Dele; men den er efterhaanden ad Erfaringens Vej kommen til det Resultat, at man hellere maa lægge store Byrder paa Forstanderen end bringe Uro ind i Administrationen, saa meget mere som der kan raades Bod paa den første Ulempe og er bleven raadet Bod derpaa, ved at der siden 1876 under Forstanderen har været ansat en Inspektør, der foruden at være Anstaltens Andenlærer skal være Forstanderens Medhjælper ved Kontorarbejde og ved den daglige Inspektion samt i øvrigt træde i Forstanderens Sted, hvor det maatte ønskes. Denne Stilling har siden 1887 været indtaget af Hr. M. F. A. Damm.

Enhed i
Ledelsen.

Skønt Anstalten i de forløbne 50 Aar har ført en forholdsvis stille Tilværelse og ikke gjort meget for at henlede den offentlige Opmærksomhed paa sig, har den dog i Tidens Løb deltaget i forskellige Udstillinger.

Ved den nordiske Udstilling i København 1872 tilkendtes der Anstalten »Hæderlig Omtale« for Undervisningsmateriel og Elevarbejder; ved den hygiejniske Kongres og Udstilling i Brüssel 1876 modtog Anstalten »Médaille d'admission«, og ved Verdensudstillingen i Paris 1878 modtog den Udstillingens Sølvmedalje.

Endelig har Anstalten deltaget i de med Abnorm-skolemøderne i København (1888) og Stockholm (1903) forbundne Udstillinger af Elevarbejder og Undervisningsmateriel.

Det er umuligt at overvurdere den Betydning, det har for en Aandssvageanstalt at kunne vinde og bevare dygtige, udholdende, trofaste og for Anstaltslivet egnede Medarbejdere, det være sig ved Undervisningen eller ved Plejen, i overordnede eller i underordnede Stillinger. Enhver, der har haft med Anstaltens Bestyrelse at gøre og navnlig enhver Anstaltsleder vil vide dette. Ligesom Gl. Bakkehus gaar ind i det nye Halvcekulum med et godt og solidt Personale, saaledes har dette ogsaa i Fortiden været Tilfældet til de fleste Tider.

Afdøde
Funktionærer.

Ved at gennemblade Anstaltens talrige Aarsberetninger finder man omtalt ikke faa Mennesker, der har nedlagt et helt Livs trofast Arbejde her, og som Anstalten derfor staar i stor Taknemmelighedsgæld til. Ligesom disse afdøde har fundet en hædrende Omtale i Anstaltens Aarsberetninger, saaledes bør de ogsaa nævnes i dette Tilbageblik.

Ved Anstaltens Aabning 1855 ansattes Frk. M. Munch og fungerede først som Lærerinde, senere som Plejemoder ved en Asylafdeling, indtil hun i Begyndelsen af 1881 afgik ved Døden. Ved hendes og Anstaltens 25 Aars Jubilæum den 15/11 80 udtalte Bestyrelsens Formand, Etatsraad Borgen, »at hun stod som et lysende Eksempel paa en utrættelig og selvopofrende Virksomhed, der gennem 25 lange Aar havde været til Velsignelse for de hende betroede Plejebørn og aldrig havde fornægtet sig — ved Arbejdsbordet eller ved Sygelejet, ved Dag eller ved Nat.« Den utrættelige moderlige Omhu, hvormed hun omfattede sine hjælpeløse Patienter, vil have sat hende et Minde i mange af de Forældres Hjerter, hvis Børn hun saa kærligt plejede.

En anden af Anstaltens mest fortjente Funktionærer var Krigsassessor C. F. Hansen, der virkede som Gymnastiklærer fra $\frac{1}{3}$ 56 til $\frac{1}{4}$ 92 og som Husfader fra $\frac{1}{9}$ 75 til $\frac{1}{9}$ 94. Fin og nobel af Karakter saavel som af Ydre, altid taktfuld i sin Optræden overfor høje og lave, forbandt han med stor naturlig Begavelse som Lærer og Opdrager en enestaaende Flid og Udholdenhed, der selv overfor de mest uimodtagelige og genstridige Elever ikke undlod at gøre sin civilicerende Indflydelse gældende. Han stod baade som Lærer og som Husfader som et Mønster for sine Medarbejdere ved Anstalten, hvis Højagtelse og Sympathi han i høj Grad besad. Disse sluttede sig derfor ogsaa af fuldt Hjerte til den Hæder, der saavel af Hans Majestæt Kongen som af den samlede Bestyrelse vistest ham paa hans 70-aarige Fødselsdag den 10de Januar 1892, paa hvilken Dag han tillige tog Afsked med sin 36-aarige Lærervirksomhed ved Anstalten*). Assessor Hansen afgik ved Døden den $\frac{15}{3}$ 01.

Assessor Hansens Hustru, Fru I. Hansen, hvis udmærkede Egenskaber endnu berømmes i Anstalten, tog ogsaa Del i Gerningen her, idet hun fra $\frac{1}{9}$ 67 til $\frac{20}{2}$ 82, da hun pludselig afgik ved Døden, fungerede som Plejemoder for en Asylafdeling i det gamle Rahbekske Hus. Om hende udtaler Bestyrelsen følgende: »Den Plejeafdeling, hvortil hun siden 1867 har været knyttet, taber i hende en sjælden human og opofrende Husmoder, der selv under de vanskeligste Forhold aldrig trættedes i sin Omsorg for de hende betroede Patienter.«

I 1891 mistede Anstalten to af sine gamle, trofaste Tjenere: Fru A. Dinesen, der i 28 Aar med stor Samvittighedsfuldhed havde varetaget de hende betroede Hverv, først som Husholderske, senere som Oldfrue, afgik ved Døden i sit 75de Aar den $\frac{7}{2}$ 91; og Vaage-

*) Se 33te Beretning, Side 31.

kone Madam Prien, der i 31 Aar med sjælden Troskab og Kærlighed havde ydet Skoleafdelingens Børn det naturlige Tilsyn, afgik ved Døden den $10/1$ 91 i sit 69de Aar.

I 1896 afgik efter eget Ønske (med Pension) Anstaltens 70-aarige Portner Daniel Dinesen, der med stor Troskab havde rjent Anstalten i 33 Aar; han afgik Aaret efter ved Døden ($12/5$ 97).

I 1903 afgik, ligeledes efter eget Ønske, Organist Viggo Kalhauge, der havde været Sanglærer ved Anstalten i henved 40 Aar. Bestyrelsen viste ham sin Paaskønnelse af de mange Aars Tjeneste ved at bevilge ham en rundelig Pension. Han nød dog kun i kort Tid sit Otium, idet han allerede den $19/2$ 05 afgik ved Døden.

Midt i sin Virksomhed bortreves pludselig uden forudgaaende Sygdom den $30/5$ 03 Anstaltens Læge, Overlæge i Hæren J. F. Nielsen (f. $17/3$ 46). Nielsen blev allerede knyttet til Anstalten den $1/1$ 77, først som Reservelæge under Professor Gædeken som Overlæge og Psykiater, senere fra $1/7$ 78 som Enelæge. Medens Nielsen ikke som Videnskabsmand eller Forfatter paa Aandsvagevæsenets Omraade har sat sig noget Minde, har han derimod saavel ved sin Dygtighed som Læge som ved sin sunde Sans og sit klare, praktiske Blik været Anstalten til megen Gavn. Som foran nævnt havde han Sæde i Kommissionen af 1886 til Omordning af Forholdene paa Gl. Bakkehus, og i den derefter følgende, paa Reformer rige Periode gav de førnævnte Egenskaber ham en ikke ringe og velfortjent Indflydelse, blandt andet ogsaa paa Forstandervalget i 1887, paa Spisereglementet i 1889 og paa Planen til det nye Arbejds- og Plejehjem i 1890—92. Ogsaa i den af Regeringen nedsatte Kommission af 1888 til Omordning af Døvstumme- og Aandssvagevæsenet havde han Sæde og foretog i den Anledning sammen med Lægen Chr. Keller en Studierejse i Tyskland, hvorefter trykt Beretning foreligger.

Slutning.

Det vilde formentlig ikke være rigtigt at afslutte denne Beretning uden at berøre det lige saa vigtige som vanskelige Spørgsmaal, om de ved Aandssvageopdragelsen opnaaede Resultater staar i Forhold til det store Arbejde og de betydelige Summer, denne Opdragelse kræver.

Enhver Læser vil forlængst have forstaaet, at de første Idiotvenners Tro paa at kunne opdrage største Parten af de aandssvage og give dem tilbage til Samfundet som nyttige Borgere, er bleven sørgelig skuffet. Overfor en rent materialistisk Vurdering af Arbejdets Resultater maa Aandssvageskolen straks erklære sig fallit og hurtigst mulig nedlægge Arbejdet. Thi spørger man, hvor mange Procent af de behandlede, Anstalterne kan give Samfundet tilbage i en saa forbedret Tilstand, at de kan tage Samfundsarbejdet op, og om det af disse præsterede Arbejde kan dække de Udgifter, som ikke alene deres egen, men ogsaa deres mindre heldig udviklede Kammeraters Opdragelse har kostet Samfundet, saa kan herpaa kun svares, at dette sidste altid og allevegne vil være en Umulighed.

Aandssvageskolen kan overhovedet kun hævde sin Eksistensberettigelse, naar den bedømmes ud fra den humane og kristelige Betragtning, at det er er Samfundets Pligt, saavidt dets Evner rækker, at føre ogsaa dets aandssvage Medlemmer frem til en saa menneskelig Tilværelse som muligt, og at hævde ogsaa for dem Retten til, om muligt, at faa Del i de Goder, som det kristelige Samfund regner for de højeste.

Men ved Siden af disse ideale Maal, som enhver Anstalt maa sætte sig, vedkender den sig ogsaa det vigtige Maal, at gøre enhver aandssvag, der kommer under dens Paa-virkning, saa brugbar og nyttig for det praktiske Liv som muligt. Naar det imidlertid med Sandhed maa siges, at Resultaterne paa dette Omraade har været smaa, saa vil det ikke være vanskeligt at paavise i hvert Fald nogle af Aarsagerne dertil.

Som bekendt finder Optagelsen i Anstalten Sted i Hensyn til et af vedkommende Læge besvaret Spørgeskema *). Af humane Grunde — forat ingen Mulighed skal forblive uprøvet — har man altid fulgt det Princip, at indrømme ethvert Barn i den skolepligtige Alder Optagelse i Skolehjemmet, naar Skemaets Oplysninger kun giver det ringeste Haab om Udvikling. Paa denne Maade optages der i Skolehjemmet en betydelig Del aandssvage, der viser sig at være saa lavtstaaende, at de efter en kortere eller længere Prøve maa afvises og overgives enten til Hjemmet eller til en Plejeafdeling. Saaledes har Opdragelsesanstalten tillige fungeret som Observationsanstalt, og om end derved dens Hovedopgave for en Del hemmes, og dens Anseelse som Undervisningsanstalt lider, saa er det dog i sin gode Orden, at der findes et Sted, hvor der kan stilles en rigtig Diagnose med Hensyn til Individernes Udviklelighed, og dette kan ifølge Sagens Natur kun ske ved en passende Prøvetid i en Opdragelsesanstalt.

Skønt den Tredie- eller Fjerdedel af Eleverne, som paa denne Maade udgaar af Anstalten, ikke har opnaaet noget nævneværdigt »Resultat« af Opholdet, saa har Anstaltens Arbejde med dem dog ikke været uden Betydning; blandt andet kan Forældre og Værger saavel som Samfundet — efter Prøven — berolige deres Samvittighed med, at der intet er forsømt for at fremme disse Børns Udvikling.

Resten af Eleverne opnaar alle som Resultat af deres Anstaltsophold en større eller mindre aandelig, legemlig og praktisk Udvikling; adskillige staa i Retning af Kundskaber og Færdigheder ikke tilbage for Normalskolens Elever. Naar alligevel saa faa af dem kan naa at staa paa egne Ben ude i Livet, er Hovedgrunden den til Aandsvagheden knyttede store Uselvstændighed, der

* Se Tillæget, Side 170.

gør det nødvendigt, at de bestandig maa »gaa i Ledebaand« for ikke at falde sammen eller fare vild. Hos enkelte, og det stundom af de bedst begavede, kommer hertil den Uopdragelighed af Viljeslivet (Pligtfølelsen), som hos dem er fremherskende.

Medens de hidtil nævnte Aarsager til de smaa Resultater for Livet ikke lader sig ophæve, kan det muligen være Fremtiden forbeholdt at borttrydde enkelte andre Hindringer for bedre praktiske Resultater. Vi sigter her først til den Mangel paa Vejledning, Hjælp og Forstaaelse, som den aandssvage ofte lider under ved Overgangen fra Anstalten til Livet, og som det blandt andet er den kontrollerede Familieplejes Opgave at afhjælpe. Dernæst tænker vi paa en større Anvendelse af saadanne praktiske Opdragelsesmidler, der tager Sigte paa Elevernes fremtidige Selverhverv, og som maatte raade over mere udstrakte Værkstedslokaler og større Tilliggende af Haver og Marker, end den nu 50 Aar gamle Anstalt disponerer over.

I Følelsen af, at Dommen over de opnaaede Resultater ikke tilhører Anstalten selv, men det Samfund, for hvilket den arbejder, har Gl. Bakkehus gentagne Gange udsendt Spørgeskemaer angaaende de udgaaede Elever til dissers Hjem eller Forsørgelseskomuner. Paa denne Maade er der fremkommet Oplysninger om samtlige Elever, der efter et efter deres Evner afpasset Kursus er udskrevne af Anstalten i de 15 Aar fra 1886 til 1901. Af disse Oplysninger fremgaar, at af de saaledes udskrevne kunde 90 % udføre nyttigt Arbejde, 50 % kunde derved bidrage mere eller mindre til deres Underhold; men kun 15 % var i Stand til helt at fortjene Livets Ophold. Kun ganske enkelte havde opnaaet fuld borgerlig Selvstændighed.

Det vilde være af Betydning for Vurderingen af disse Resultater, om de kunde sammenlignes med dem, der er vundne i andre Anstalter. Men skønt vi har haft Adgang

til Beretninger fra en stor Mængde af Udlandets Anstalter, har vi ikke der fundet statistiske Oplysninger om de udgaaede Elevers Forhold. Kun fra den anden danske Anstalt og fra de norske Anstalter foreligger der saadanne. For den Kellerske Skoles Vedkommende*) er Resultatet omtrent som ved Gl. Bakkehus, hvorimod Forstander Sæthre ved Abnormskolemødet i København 1898 kunde meddele*), at der i de 16 Aar, Bergen Anstalten havde bestaaet, var der udskrevet som konfirmerede 145; af disse havdes Underretning om 116, som endnu var i Live, og af dem ernærede 46 0/0 sig helt, 11 0/0 delvis ved eget Arbejde; kun 6 0/0 kunde aldeles intet bidrage til eget Underhold; Resten — 37 0/0 — bidrog noget eller lidet dertil.

Til Forklaring af denne mærkelige Forskel har man fra norsk Side fremført dels den mere praktiske Uddannelse, som de norske Elever faar, dels de mere primitive, enkle, Forhold, hvori de efter Udskrivningen kommer til at leve; fra dansk Side har man været tilbøjelig til at mene, at det var de norske Elevers bedre Begavelse**), der gjorde Udslaget; men i Virkeligheden er Aarsagsforholdet til Dato ikke fuldt udredet.

Ved de svenske Anstalter synes Forholdet at være omtrent som hos os***).

Hvad vore egne Forhold angaar, da havde vi, før vi udsendte Spørgeskemaerne, ikke ventet os synderlig gunstigere Oplysninger end dem, vi fik; og saa længe det Materiale, vi faar at arbejde med, ikke bliver bedre, end det hidtil har været, venter vi ej heller i Fremtiden at kunne hæve Resultaterne i nogen betydelig Grad.

Naar man betænker, at mange af de Forældre og Værger, som bringer deres Børn til Skolehjemmet, endnu nærer

*) Det 4. nord. Abnormskolemøde 1898, Side 172 o. f.

**) E. V. Rolsted: Vore Elevers Begavelse, Tidsskrif f. Abnormvæsen 1903, Side 36.

***) E. V. Rolsted: Fra en Rejse i Sverige, samme Tidsskrift, 1904.

Forventning om fuldstændig Helbredelse, og at der som Følge deraf beredes dem store Skuffelser, kunde man være tilbøjelig til at tro, at Befolkningen efterhaanden vilde vende sig bort fra Anstalterne og foretrække at beholde deres aandssvage Børn hjemme. Dette er dog saa langt fra Tilfældet, at Tilstømningen til Skolehjemmet i Aarens Løb har været i stærk Stigen, og at der for Øjeblikket staar over 70 Individuer paa Gl. Bakkehusets Venteliste. Forklaringen ligger muligen i, at Forældrene ved at komme i Berøring med Anstalterne og med disses Arbejde for de aandssvage, først ret faar Øjnene op for de store og tit uovervindelige Hindringer, som selve Naturen lægger for det aandssvage Barns Opdragelse, og at de derved lærer at resignere og at skønne ogsaa paa de smaa Fremskridt. Disse bør i Virkeligheden heller ikke undervurderes: Hvilken Sum af Ubehag, Ulemper og Udgifter spares ikke, naar et ved Dag og Nat urenligt Barn vænnes til Renlighed. Hvilken Fred og Ro kommer ikke tilstede i Hjemmet, naar et uroligt, støjende, ødelæggelseslystent Barn vænnes til rolig Beskæftigelse, selv om denne ikke har nogen pekuniær Betydning!

En Kendsgerning er det under alle Omstændigheder, at Befolkningen i Danmark mere end i noget andet Land har gjort sig fortrolig med og vænnet sig til Brugen af Aandssvageanstalterne, maaske endog mere end strængt taget nødvendigt, idet mange Forældre og Forsørgelseskommuner foretrækker at anbringe i Anstalten ogsaa saadanne aandssvage, som Anstalten ikke kan bringe nogen nævneværdig Fremgang, og som uden stor Gene og betydelig billigere kunde anbringes forsvarligt ogsaa udenfor en Anstalt.

Paa dette Omraade har den Side 136 o. f. omtalte kontrollerede Familiepleje sikkert en Mission at udføre. Hidtil har Strømmen for eensidig gaet ind i Anstalterne, og disses Porte har lukket sig for stedse for flere end strængt nødvendigt. Den kontroll. Familiepleje vil

lidt efter lidt bane Vej for en Strøm ud af Anstalterne, og Befolkningen vil ved denne Institutions Mellekomst lære at forstaa, at mange aandssvage ved Taalmodighed kan opdrages til som paalidelige Vanarbejdere at blive nyttige Medhjælpere ved mangen lille Bedrift.

Ligesom Gl. Bakkehus i det forløbne halve Aarhundrede har kunnet glæde sig ved Befolkningens Tillid og Velvilje, saaledes har den gennemgaaende ogsaa besiddet Regeringens og Rigsdagens Bevaagenhed, hvorom den lange Række af Stats-Bevillinger, som findes under Bilag VI, noksom vidner. I selve den Udvikling, som Samfundet saaledes ved sin Tilslutning og Støtte har givet Aandssvageskolen, ligger jo det bedste Bevis for, at Almenheden har godkendt dens Arbejde, uanset Resultaternes Beskedenhed.

Anstalten gaar da trøstig ind i det nye Tidsafsnit, stolende paa, at den trods sine 50 Aar aldrig vil blive for gammel til at lære af de Forhold, den beskæftiger sig med, af andre Anstalters Eksempel og af Tidens Strømninger i det hele, og at den saaledes maa faa Held til fremdeles at udføre sit samfundsnyttige Arbejde paa en altid bedre og mere fuldkommen Maade.

Saa vel Anstalten selv som de bevilgende Myndigheder og den Befolkning, som benytter den, staar nu med rigere Erfaringer end nogensinde. At Fortidens Illusioner er bristede, har kun bidraget til at klare Forholdet. Fra alle Sider ses der nu nøgternt paa Aandssvageopdragelsen og dens Frugter. De, der staar i Gerningen, er ikke bundne af Fortidens store Løfter; med et ærligt Arbejde bag sig og med den Sikkerhed, Erfaringen giver, kan de uden Fare for store Fejltagelser drage Grænsen mellem, hvad der paa Aandssvageopdragelsens Omraade er muligt, og hvad ikke.

Og i det Staten har taget hele Aandssvagevæsenet i sin Haand og gjort Anstaltslederne uafhængige af Elevantallets Stigen eller Falden, staar disse som Samfundets

uinteresserede Raadgivere med Hensyn til denne Sags videre Udvikling.

Maatte da det danske Aandssvagevæsen i sin Helhed faa Lykke til efter de rigtige Linier at fortsætte den rige og alsidige, af hele Befolkningen baarne Udvikling, som det har tilbagelagt i de svundne 50 Aar!

TILLÆG

ANSTALTENS GRUND.

	□ Al. □ Al.
1855 $\frac{25}{8}$ købtes for 25,000 Kr. + Bankhæftelse 1861 Kr. 20 Øre Matr.-Nr. 66 a, 18980 □ Al. ÷ 2310 □ Al. (Vej).....	16670
1859 $\frac{23}{11}$ købtes af Raadmand Bülow for 50 Øre pr. □ Al., ialt 9275 Kr., deraf skænket af Bülow 1275 Kr., Matr.-Nr. 20 d	18550
1870 $\frac{28}{9}$ købtes af Raadmand Bülow for 9000 Kr. Matr.-Nr. 20 i	18330
1878 købtes af Raadmand Bülow for 30000 Kr.	19388
1879 $\frac{24}{11}$ skænket af samme	893
1895 $\frac{21}{11}$ købtes for 45,000 Kr. Villa Nr. 19 i Rahbeks Allé (Matr.-Nr. 66 k) 6890 □ Al. ÷ 203 □ Al. Vej.....	6687
1897 Oktbr. Skelregulering mellem Matr.-Nr. 66 a og Matr.-Nr. 64 a (Ny Bakke hus).	80518
1871 købtes for 38,220 Kr. Ejendommen Nr. 30 paa Købmagergade (til Lotterikontorer).	

Bilag I.

FRASOLGT.

1882 til Ny Carlsberg for 27600 Kr. . . . c.	18000
1890 $\frac{17}{10}$ til Ny Carlsberg for 4779 Kr. 71 Øre	c. 1720
	19720
	60798
1886 til Arkitekt Wittrock Ejendommen Nr. 30 paa Købmagergade for 64200 Kr.	

Anm. Efter Deklaration af $17/10$ 1890 har Anstalten Ret til at benytte et Areal paa 740 □ Alen af Ejendommen Matr.-Nr. 533 i Københavns udenbys Vester Kvarter, o: Anstalten har for sig og alle de Parceller, hvori dens Grund maatte blive udstykket, erhvervet Færdselsret ad Küchlersgade.

ANSTALTENS BYGNINGER.

Bilag II.

- 1859 $5/7$. Grundstenen lægges til Hovedbygningen (F. Meldahl Arkitekt); $26/11$ 59 under Tag; $24/11$ 60 tages i Brug. 2756 □ Al. Hovedfløj $70\frac{1}{2}$ Al. lang, 3 Etager; Sidefløjene 30 Al. lange, 2 Etager. Kostede med Inventar 187000 Kr.
1870. En ny Plejeanstaltsbygning for 24 Patienter opføres efter Duurloos Tegning for 28000 Kr., iberegnet Hegn, Gas- og Vandindlæg, Inventar. Tages i Brug $1/12$ 70.
1875. Det gamle Rahbekske Hus istandsættes og indrettes til Plejehjem for en Afdeling uhelbredelige Patienter.
1876. Plejeanstalten af 1870 udvides ved Nybygning med 16 Pladser.
1877. I Hovedbygningens øverste Etage indrettes og monteres et Lægeværelse og to Sygestuer, en for hvert Køn.
1878. Et Lighus med Obduktionslokale opføres for 2369 Kr. Skolelokalerne forsynes med atmosfærisk Ringeapparat.
1880. Ved Hovedbygningens Legeplads opføres for en Bekostning af 500 Kr. et Halvtags Skur til Ophold for Børnene.
1882. En Plejeanstalt for c. 40 Mænd opføres for 57337 Kr. (Arkitekt J. C. Sørensen), tages i Brug $1/7$ 82.

1883. En Økonomibygning med Dampkøkken og Dampvadskeri opføres for 42778 Kr. (Arkitekt Levy). Tages i Brug $\frac{1}{3}$ 83. Klosetsystemet i Hovedbygningen omordnes og en ny Retiradebygning opføres for tilsammen 7674 Kr.
1884. En Retiradebygning tilbygges ved den kvindelige Plejestiftelse for 2772 Kr. Ventilationsovne af A. B. Recks System indføres i den mandlige Plejestiftelse (1799 Kr.).
1887. Stueetagen i det Rahbekske Hus istandsættes og tages i Brug til Børneasyl for 14 Børn (2400 Kr.). Forstanderboligen i Hovedbygningen forandres og forsynes med Veranda.
1890. Børneasylet udvides med 8 Pladser i Sidefløjen af det Rahbekske Hus (2200 Kr.). Et nyt Kloak-anlæg, omfattende alle Bygninger undtagen den gamle Gaard, indrettes for 5266 Kr. Et nyt elektrisk Ringeapparat indlægges i alle til Skolen hørende Lokaler og sættes i Forbindelse med Skoleuret.
1891. I det Rahbekske Hus indrettes 1ste Sal til Sygeafdeling for hele Anstalten (597 Kr.). Loftsetagerne i den mandlige og den kvindelige Plejestiftelse indrettes til Sovesale (794 + 3169 Kr.).
1892. Den kvindelige Plejestiftelse omdannes til Forsøgsskole. I Hovedbygningen indrettes 7 nye Klasseværelser (paa 1ste Sal) og 2 Haandgerningslokaler (i Kælderen). Anstalten fritages for at svare Bygningsafgift ifølge Skrivelse af $\frac{26}{2}$ 92 fra Generaldirektoratet for Skattevæsenet.
1902. Verandaen i Forstanderboligen, Rahbeks Allé 19, udvides.

BESTYRELSESMEDLEMMER.

Bilag III.

1.	Dr. med. J. R. Hübertz	15/11	55—	1/12	55
2.	Justitsraad, Overlæge, Dr. med. J.
P. Jacobsen	15/11	55—	31/12	61
3.	Prof., Overlæge, Dr. med. M. Chri-
stensen	15/11	55—	27/4	64
4.	Skoledirektør, Prof. V. A. Borgen.
† 27/5 84. Formand fra	15/11	55—	15/11	80
		7/5	61—	15/11	80
5.	Sognepræst N. G. Blædel	15/11	55—	15/7	79
6.	Etatsraad, Postkasserer B. C. Grøn-
berg	15/11	55—	1/11	58
				† 24/2	64
7.	Etatsraad E. Collin	5/3	59—	31/12	61
				† 10/4	86
8.	Raadmand F. C. Bülow	2/6	62—	15/12	90
9.	Prof., Dr. med. H. Lehmann	2/6	62—	31/7	63
				† 16/9	90
10.	Departementschef, Kammerherre A.
P. C. Linde	10/3	64—	3/3	88
	Formand	15/11	80—	3/3	88
11.	Prof., Dr. med., Overlæge C. With	11/11	64—	31/3	82
12.	Overretsprokurator G. Berggren ..	30/9	79—	19/3	80
13.	Sognepræst C. Ewaldsen	18/5	80—	18/7	93
14.	Skibsmægler S. N. Rømer	13/12	80		
15.	Etatsraad, Læge C. C. N. Petit ...	22/4	82—	7/11	93
16.	Departementschef A. Asmussen ...	21/3	88		
	Formand	1/4	88		
17.	Etatsraad, Landvæsenskommissær C.
Berg	23/12	90—	12/12	97
18.	Sognepræst, Provst O. V. Glahn ..	17/10	93		

19. Etatsraad, Stadslægge H. E. E. M. Hoff $\frac{5}{1}$ 94
20. Hofjægermester, Direktør f. Landbohøjskolen F. Friis til Duelund.... $\frac{8}{2}$ 98

FUNKTIONÆRER.

Bilag IV.

FORSTANDERE.

1. Dr. med. J. R. Hübertz..... $\frac{15}{11}$ 55— $\frac{1}{12}$ 55
2. Cand. theol., Prof. H. P. Duurloo. $\frac{3}{12}$ 55— $\frac{1}{4}$ 87
 \ddagger $\frac{28}{9}$ 92
3. Seminarist E. V. Rolsted $\frac{1}{4}$ 87

LÆGER.

1. Dr. med. J. R. Hübertz $\frac{15}{11}$ 55— $\frac{1}{12}$ 55
2. Medlem af Bestyrelsen Justitsraad, Overlæge Jacobsen fungerede.... $\frac{1}{12}$ 55— $\frac{24}{5}$ 56
3. Fisker $\frac{1}{6}$ 56— $\frac{2}{1}$ 59
4. G. Lorentzen $\frac{15}{1}$ 59— $\frac{6}{10}$ 76
5. Prof., Dr. med. Gædeken:
 Psykiater $\frac{1}{1}$ 75— $\frac{1}{7}$ 78
 Overlæge $\frac{1}{1}$ 77— $\frac{1}{7}$ 78
6. J. F. Nielsen:
 Reservelæge $\frac{1}{1}$ 77— $\frac{1}{7}$ 78
 Enelæge $\frac{1}{7}$ 78— $\frac{30}{5}$ 03
7. Prof., Dr. med. Knud Pontoppidan $\frac{1}{7}$ 03

LÆRERE.

1. C. F. Hansen:
 Gymnastiklærer $\frac{1}{3}$ 56— $\frac{1}{4}$ 92
 Husfader $\frac{1}{9}$ 75— $\frac{1}{9}$ 94
 \ddagger $\frac{15}{3}$ 01

2. Jørgen Malling, Sanglærer	$10/11$	59—	$1/1$	65
3. Cand. theol., Adjunkt C. C. Mønster	$1/7$	61—	$1/4$	86
			† $17/2$	87
4. Seminarist J. C. West	$1/7$	61—	$1/1$	63
5. Wandrup, Haandgerningslærer	$1/7$	61—	$1/10$	62
6. C. Drewes, Haandgerningslærer	$26/11$	62—	$27/12$	80
7. Viggo Kalhauge, Sanglærer	$1/1$	66—	$1/8$	03
8. Cand. theol. C. V. Hansen, Inspekt.	$1/8$	75—	$1/7$	86
9. Stud. med. J. V. Duurloo	$1/8$	76—	$1/9$	82
10. August Stiler, Haandgerningslærer	$1/11$	80—	$1/6$	92
11. Stud. polyt. H. P. Duurloo	$1/9$	82—	$1/9$	87
12. Cand. theol. M. Krag, Inspekt.	$1/7$	86—	$1/7$	87
13. Seminarist E. V. Rolsted, Forstdr.	$1/4$			87
14. Seminarist M. Damm, Inspekt.	$1/7$			87
15. O. T. Hansen, Sløjd lærer	$1/11$			87
16. C. A. Senn:				
Gymnastiklærer	$1/4$			92
Husfader	$1/9$			94
17. H. J. Larsen:				
Musiklærer	$5/7$			95
Sanglærer	$1/8$			03

LÆRERINDER.

1. Frk. M. Munch (senere Plejemoder)	$15/11$	55—		81
2. Frk. M. Fischer	$1/9$	56—	$1/7$	64
3. Frk. A. Stabell (tillige Plejemoder)	$1/5$	64—	$1/10$	66
4. Fru M. C. Nielsen	$1/7$	64—	$1/10$	71
5. Fru A. L. Jessen	$17/5$	65—	$1/10$	65
6. Frk. E. Holm	$1/10$	65—	$1/10$	66
7. Fru M. Andersen (tillige Plejemoder)	$1/10$	66—	$1/6$	77
8. Frk. Mary Andersen	$1/1$	70—	$1/8$	77
9. Frk. A. Skovgaard	$1/10$	71—	$1/9$	87
10. Frk. J. Borroe	$1/8$	77—	$1/2$	89
11. Frk. A. Rasmussen (senere Fru Schad)	$1/4$	86—	$1/1$	01
12. Frk. Hulda Hansen	$1/7$	87—	$1/5$	99

13.	Frk. E. Schleppegrell.....	$\frac{1}{11}$	87— $\frac{1}{8}$	94
14.	Frk. A. Thorsen (Gymnastik)....	$\frac{1}{5}$	89— $\frac{1}{8}$	96
15.	Frk. E. Fausbøll.....	$\frac{1}{8}$	89	
16.	Frk. H. Dohlmann.....	$\frac{1}{6}$	90— $\frac{1}{12}$	02
17.	Frk. J. M. Berthelsen.....	$\frac{1}{5}$	91— $\frac{1}{9}$	92
18.	Frk. K. M. Nielsen.....	$\frac{1}{1}$	92— $\frac{1}{8}$	95
19.	Frk. Anna Rasmussen.....	$\frac{1}{9}$	92— $\frac{1}{8}$	98
20.	Frk. E. Duurloo.....	$\frac{1}{9}$	92	
21.	Frk. E. Eggers.....	$\frac{1}{9}$	92— $\frac{1}{1}$	99
22.	Frk. E. Malling Hansen.....	$\frac{1}{10}$	92— $\frac{1}{10}$	98
23.	Frk. L. Hastrup.....	$\frac{1}{2}$	93	
24.	Frk. A. Rosen.....	$\frac{1}{2}$	93— $\frac{1}{5}$	99
25.	Frk. E. Hoffman.....	$\frac{1}{4}$	93	
26.	Frk. D. Ingerslev.....	$\frac{1}{4}$	93— $\frac{1}{11}$	98
27.	Frk. P. Koch.....	$\frac{1}{8}$	94— $\frac{1}{3}$	01
28.	Frk. A. Adamsen (Vadsk & Strygn.)	$\frac{1}{9}$	95— $\frac{1}{12}$	97
29.	Frk. M. Rasmussen (Gymnastik)..	$\frac{1}{8}$	96	
30.	Frk. D. Øwre.....	$\frac{1}{8}$	97	
31.	Frk. J. Malling Hansen (Vikar)...	$\frac{1}{8}$	97— $\frac{1}{8}$	98
32.	Frk. C. Rasmussen (Vadsk & Strygn.)	$\frac{1}{12}$	97— $\frac{1}{12}$	00
33.	Frk. H. Schack.....	$\frac{1}{10}$	98— $\frac{1}{1}$	01
34.	Frk. E. Nyholm.....	$\frac{1}{11}$	98— $\frac{1}{8}$	04
35.	Frk. G. Dohlmann.....	$\frac{1}{5}$	99— $\frac{1}{1}$	03
36.	Frk. E. Gjødesen.....	$\frac{1}{8}$	99	
37.	Frk. J. Hansen (Vadsk & Strygn.).	$\frac{1}{12}$	00	
38.	Frk. Caja Madsen.....	$\frac{1}{8}$	01	
39.	Frk. E. Frederiksen.....	$\frac{1}{12}$	02	
40.	Frk. J. Hejberg (Hjælpe­lærerinde).	$\frac{1}{12}$	02— $\frac{1}{8}$	04
41.	Frk. H. Schiønnemann.....	$\frac{1}{1}$	03	
42.	Frk. M. Paulsen, Vikar.....	$\frac{1}{8}$	04	
43.	Frk. E. Frisenette (Hjælpe­lærerinde)	$\frac{1}{8}$	04	

PLEJEMØDRE.

1. Etatsraadinde E. Jacobsen (Husholderske)	$15/11$	55—	$1/1$	63
2. Frk. M. Munch	$15/11$	55—		81
3. Frk. A. Stabell (Lærerinde)	$1/5$	64—	$1/10$	66
4. Fru M. Andersen (Lærerinde)	$1/10$	66—	$1/6$	77
5. Fru J. Hansen	$1/9$	67—	$20/2$	82
6. Frk. E. Hoffmann	$1/6$	77		
7. Fru H. Cetti	$1/4$	81—	$1/4$	87
8. Fru K. Krohn	$1/4$	87—	$1/4$	98
9. Frk. N. Nanke	$1/11$	87—	$1/9$	92
10. Frk. E. Tuxen	$1/4$	98—	$1/10$	02
11. Frk. M. Jensen	$1/10$	02		

HUSHOLDERSKER.

1. Etatsraadinde E. Jacobsen (tillige Plejemoder)	$15/11$	55—	$1/1$	63
2. Fru A. Dinesen (senere Oldfrue)	$1/1$	63—		77
3. Frk. V. Loria		77—	$1/4$	82
4. Frk. Haar	$1/4$	82—	$1/3$	84
5. Fru J. Nielsen	$1/3$	84—	$1/2$	89
6. Frk. A. Randrup	$1/3$	89		

ØKONOMIFORVALTERE.

1. Statsrevisor Th. Hasle	$1/4$	64—	$1/8$	65
2. Kancelliraad N. J. Madsen	$1/8$	65—	$31/12$	66
3. Kaptajn C. V. Carlsen	$1/4$	83—	$1/4$	87
NB, Den Tid, i hvilken der ikke har været ansat særlig Økonomiforvalter, har Anstaltens Forstander fungeret som saadan.				

KASSERERE.

1. Etatsraad, Postkasserer B. C. Grønberg	$15/11$	55—	$24/2$	64
---	---------	-----	--------	----

ELEVERNE.

	Til- gang	Af- gang	Antal ved Aarets Udgang	Døde	Konfir- merede
Bilag V. 1855	7	0	7	0	0
1856	14	5	16	2	0
1857	8	5	19	2	0
1858	3	1	21	1	0
1859	5	2	24	1	0
1860	4	3	25	1	0
1861	24	7	42	3	0
1862	10	8	44	2	1
1863	8	8	44	1	2
1864	7	7	44	1	2
1865	8	10	42	1	4
1866	12	8	46	0	2
1867	12	10	48	7	0
1868	11	6	53	0	1
1869	16	10	59	1	1
1870	14	5	68	0	0
1871	11	14	65	5	2
1872	16	7	74	2	0
1873	16	10	80	3	0
1874	17	13	84	3	3
1875	15	12	87	4	0
1876	39	12	114	4	0
1877	20	22	112	6	4
1878	16	19	109	9	3
1879	19	12	116	4	0
1880	14	14	116	7	2
1881	9	17	108	12	0
1882	7	5	110	4	0
1883	23	11	122	10	3
1884	12	5	129	3	0

	Tilgang	Afgang	Antal ved Aarets Udgang	Døde	Konfirmerede
1885	18	15	132	6	2
1886	3	5	130	2	0
1887	7	5	132	3	1
1888— ³¹ / ₃ 89 (⁵ / ₄ Aar)	17	14	135	12	0
1889—1890	24	8	151	5	2
1890—1891	36	6	181	4	4
1891—1892	50	14	217	9	0
1892—1893	125	161	181	13	0
1893—1894	56	42	195	7	0
1894—1895	38	37	196	7	12
1895—1896	37	40	193	4	9
1896—1897	40	40	193	2	0
1897—1898	44	52	185	2	13
1898—1899	67	51	201	5	0
1899—1900	43	60	184	5	16
1900—1901	64	47	201	3	7
1901—1902	54	61	194	4	13
1902—1903	42	31	205	2	0
1903—1904	44	45	204	3	16
1904—1905	32	30	206	1	0

STATSTILSKUD.

	Det samlede Aands- svagevæsen Kr.		Gl. Bakke- hus Kr.	Ebberød- gaard Kr.
1876—1877	10000			
Bilag VI	1877—1878	10000	Til aandsvage anbragt i praktisk	
	1878—1879	10000	Virksomhed	
	1879—1880	14000 + 1000		4722,99
1880—1881	29000 + 1000		5781,23	
1881—1882	31000 + 1000		6986,78	
1882—1883	40000 + 2500		9328,53	
1883—1884	47750 + 2700		12373,07	
1884—1885	55000 + 2700		16186,77	
1885—1886	65000 + 2700		19595,13	
1886—1887	65000 + 2700		21567,33	
1887—1888	65000 + 5000		28887,19	
1888—1889	85000 + 5000		24975,10	
1889—1890	105000 + 5000		30699,82	
1890—1891	120000 + 5000		40982,62	
1891—1892	150000 + 5000		51879,10	
1892—1893	190000 + 5000		40389,55	39524,77
1893—1894	240952 + 5000		52142,15	70841,20
1894—1895	265877 + 5000		52368,77	82995,18
1895—1896	265000 + 5000		47588,36	84411,64
1896—1897	265000 + 5000		41903,11	88244,92
1897—1898	265000 + 5000		40470,79	89641,13
1898—1899	265000 + 5000		35142,64	95067,36
1899—1900	289000 + 10000		35398,48	94756,75
1900—1901	322000 + 10000		34920,15	95205,17
1901—1902	372000 + 10000		56134,10	94020,72
1902—1903	400000 + 10000			
1903—1904	422000 + 10000			
	+ 6000		Den samlede Anstalt:	
			1902—03: 223851,86	
1904—1905	439500 + 15000		1903—04: 225569,95	
	+ 6000		1904—05: 226502,00	

LOTTERIINDTÆGT.

	Kr.		Kr.	
1860—1861..	9000	1883.....	20329	
1861—1862..	13200	1884.....	÷ 6468	} Bilag VII.
1862—1863..	11800	1885—1886..	÷ 5743	
1863—1864..	16250	(15 Mdr.)		
(14 Mdr.)		1886—1887..	÷ 12016	
1865.....	10797	1887—1888..	12400	
1866.....	8463	1888—1889..	8000	
1867.....	10911	1889—1890..	8400	
1868.....	9020	1890—1891..	10800	
1869.....	18121	1891—1892..	17600	
1870.....	5543	1892—1893..	20800	
1871.....	11211	1893—1894..	20600	
1872.....	10779	1894—1895..	22800	
1873.....	14931	1895—1896..	29600	
1874.....	13137	1896—1897..	27600	
1875.....	16398	1897—1898..	15100**)	
1876.....	34467	1898—1899..	14400	
1877.....	21975	1899—1900..	15400	
1878.....	47647	1900—1901..	14700	
1879.....	19287	1901—1902..	16000	
1880.....	23443	1902—1903..	18000	
1881.....	46257	1903—1904..	16400	
1882.....	61216	1904—1905..	16000	

*) Heraf 4000 Kr. som Driftskapital for Dansk Vare- og Industri-
lotteri (se Side 94).

**) Fra nu af deles den hidtil oppebaarne Andel med den Kel-
lerske Anstalt.

FRIPLADSER, GAVER, LEGATER.

- 1854 og flg. Aar indsamles efter Opraab i Septbr. 54 og Januar 55 c. 40000 Kr. (i de første 10 Aar).
- Bilag VIII. 1855 Classens Fideikommis opretter 2 Fripladser à 600 Kr. aarlig.
- 1856 Københavns Kommune opretter 2 Fripladser (bortfaldt 1902).
Nakskov Spare-, Laane- og Diskontobank tilbyder at betale for 2 Elever.
- 1857 Thisted Amtsraad tilbyder at betale for 2 Elever.
Bevilling gives til Drift af et Industrilotteri.
- 1858 Etatsraad J. Th. Suhr skænker Anstalten. 12400 Kr.
Baron Hambro & Søn » » . 540 —
Generalkonsul Pontoppidan » . 400 —
Grosserer D. B. Adler skænker » . 800 —
» J. P. Groth » » . 640 —
Grev F v. Reventlov » » . 1000 —
Isenkræmmer P. Egholm » » . 800 —
Justitsraadinde Eibeschutz » » . 800 —
Raadmand C. F. Bülow » » . 1280 —
- 1859 Fyns Stifts Sparekasse opretter 2 Fripladser (bortfalder $\frac{1}{7}$ 1900 og $\frac{1}{7}$ 1902)
Grev Lerche skænker Ansalten. 460 Kr.
Vekselmægler M. R. Henriques » . 4000 —
Rodemester M. V. Jansen » » . 1260 —
- 1863 Grosserer P. W. Heymann » » . 400 —
- 1865 Kammerassessor Fich renoncerer paa 300 Kr. aarlig af sin Gage som Forretningsfører ved Anstaltens Lotteri, for at en Friplads kan oprettes.
Garvermester Lüchtenberg skænker Anstalten 4400 Kr.
- 1867 Købmand M. M. Levy og Hustru skænker Anstalten 5000 —

- 1867 Fru Petrine H. Lind skænker Anstalten. 2000 Kr.
(Udbetalt i 1888 + 154,90)
- Fru Betty Hartvig skænker Anstalten .. 2000 —
(Udbetalt i 1891)
- 1868 Grosserer Isak Hendel Ruben skænker
Anstalten 2000 —
- 1869 Lotteribevillingen forlænges paa 12 Aar til $31/12$ 82
(Skr. $21/12$ 69)
- De større Pengegaver restitueres i Form af 5 % rente-
bærende Legater, betegnede ved Givernes Navn
i Henhold til Statuternes § 16 (13de Beretning).
- 1872 Grosserer A. Borgen skænker Anstalten. 600 Kr.
- 1875 Frk. Marie Kjerulff » » . 400 —
Partikulier H. Nicolajsen » » . 1000 —
- 1879 Hofjægermester Post » » 2000 —
Fru Henriette B. Qvist » » 1200 —
- 1880 Anstalten opretter 2 Fripladser i Anledning af
25 Aars Jubilæet.
- 1881 Enkefru Henriette Søtoft skænker 40 Kr. aarlig
(Syvoverdagens Legat), hvilken Ydelse ved
Fruens Død erstattes af en kontant Udbetaling
af 1000 Kr.
- Grosserer Seligmann Levin Triers Enke
skænker Anstalten 6000 Kr.
- 1884 Grosserer A. Petresch's Enke skænker
Anstalten 10000 —
- 1885 Enkefru A. C. Brødegaard skænker
Anstalten 34466 —
- 1889 Ritmester Baron C. F. T. A. Juel Brock-
dorff skænker Anstalten c. 100000 —
- 1891 Brødrene J. C. og F. V. Soldenfeldt
skænker Anstalten 4000 —
Partikulier W. A. Henrichsen skænker
Anstalten 1000 —
- 1893 Farver Benny Goldschmidt og Hustru
skænker Anstalten 10000 —

1893	Grosserer J. Chr. Stausholm skænker Anstalten.....	10000 Kr.
	Etatsraad S. W. Isberg skænker Anstalten	1000 —
1894	Etatsraadinde J. M. Suhr, f. Bech, skænker Anstalten	1000 —
1895	Frøknerne Minna og Margrethe Heyn skænker Anstalten	10000 —
1900	Etatsraad J. S. Salomonsen skænker Anstalten.....	1000 —
1901	Hørkræmmerlavet skænker Anstalten..	955 —

Bilag IX,

Det **Oplysningskema**, i Henhold til hvilket Optagelse i Anstalten finder Sted, har i Aarenes Løb gennemgaaet forskellige Forandringer. Det nu benyttede Skema har følgende Affattelse:

OPLYSNINGER

om

den aandssvage.....

der ønskes optagen i

AANDSSVAGEANSTALTEN GL. BAKKEHUS-
EBBERØDGAARD.

Efterfølgende Spørgsmaal bedes besvarede af vedkommende Læge med størst mulig Omhu og med tydelig Skrift, af Hensyn dels til deres praktiske Betydning, dels til den Værd, der tilkommer de praktiserende Lægers Iagttagelser som den væsentligste Kilde til Kundskaben om Aandssvaghedens Ætiologi.

1. Den aandsvages fulde Navn, Fødselsaar og -dag, Fødested (By, Sogn, Amt).
2. Forældrenes Navn og Fødselsaar (eventuelt Dødsaar og Dødsaaarsag), Stilling og Vilkaar ved Barnets Fødsel, Nuværende Stilling og Vilkaar. Bopæl (nøjagtig Postadresse).
3. Antallet af afdøde Søskende til den aandssvage (inkl. dødfødte), deres Dødsaaarsager,

Antallet af levende Søskende til den aandssvage, deres Helbredstilstand.

- Hvilken i Rækken af samtlige Børn er den aandssvage?
4. Er der eller har der i Slægten været Tilfælde af Aandssvaghed, Sindssygdом, Epilepsi eller andre Krampeformer, Hysteri, Lamheder eller andre kron. Nerverlidelser, Døvstumhed, Stammen eller andre lignende Defekter, Phthisis? Hvorledes er vedkommende i Slægt med den aandssvage?
 5. Er Forældrene beslægtede og hvorledes?
 6. Er nogen af Forældrene drikkældig eller udskejende (forbryderisk)?
Var dette Tilfældet før den aandssvages Fødsel?
Har nogen af dem lidt af Syphilis før Barnets Fødsel?
 7. Fandtes abnorme Forhold under Svangerskabet eller ved Fødselen (protraheret Fødsel, Kunsthjælp)?
Barnets Tilstand ved Fødselen?
 8. Antages Aandssvagheden at være medfødt?
 9. Eller formenes den opstaaet efter Fødselen og af hvilken Aarsag?
 10. Hvilke Sygdomme har den aandssvage gennemgaaet?
Har der under disse været anvendt Lægehjælp?
 11. Har den aandssvage levet i hygiejnisk uheldige Kaar?
 12. Kan forsømt Opdragelse eller slet Behandling (Benyttelse af Brændevin som Beroligelsesmiddel i den spæde Alder) antages at have hemmet den aandelige Udvikling?
 13. I hvilken Alder begyndte den aandssvage at skønne, at tale, at gaa, at blive renlig?

14. Findes der Misdannelser af Hovedet eller den øvrige Legemsbygning?
Er der Mangel eller Svækkelse af nogen af Sanserne?
Er der Lamhed tilstede og da i hvilke Legemsdele?
15. Lider den Aandssvage af Krampe, i hvilken Alder begyndte den?
Hvorledes ytrer den sig; Anfaldenes Hyppighed og Varighed; er de forbundne med Bevidstløshed?
kommer de til bestemte Tider eller efter bestemte Aarsager?
16. Er der andre Lidelser (særlig Kirtelsyge, kron. Hudsygd, Skurv)?
Er den aandssvage graadig, kræsen, eller vægrer han (hun) sig til Tider endog ved at tage Næring til sig?
and et andre udne Er der Onani eller andre Uvaner?
Er der iagttaget automatiske Bevægelser?
Er han (hun) renlig (Dag, Nat)?
17. Forstaar han (hun) Tiltale?
Kan han (hun) tale eller paa anden Maade gøre sig forstaaelig?
Er der gjort Forsøg paa at undervise ham (hende), hvor, med hvilket Resultat?
Kan han (hun) helt eller delvis hjælpe sig selv ved Paaklædning og Maaltider?
Kan han (hun) beskæftiges med noget praktisk Arbejde?
Kan han (hun) omgaas andre eller skys han (hun) af disse?
Er han (hun) rolig og godmodig eller heftig og støjende?
Er der periodiske Forandringer i den aandssvages Sindstilstand?
Er der Vrangforestillinger tilstede, findes der Stemningsforstyrrelser?

Hvilke Tegn paa Aandssvaghed har Lægen iøvrigt iagttaget?

Er der i Aarenes Løb iagttaget Frem- eller Tilbagegang i Tilstanden?

18. Hvor længe har Lægen kendt den aandssvage?

19. Yderligere Oplysninger.

Da Anstalten ikke ønsker at gaa glip af noget Træk, der kan bidrage til Forstaaelsen af den aandssvages hele legemlige og sjælelige Tilstand, bedes tilføjet de Oplysninger, som ovenstaaende Spørgsmaal ikke maatte have givet Anledning til at fremsætte.

20. I Henhold til ovenstaaende erklærer jeg
for aandssvag.

Dato for Underskriften: /

Lægens Navn:

og Bopæl:

